

**Raad
van
State**

**Activiteitenverslag
2015-2016**

INLEIDING

Dit document vormt het jaarlijks activiteitenverslag als bedoeld in artikel 119 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.

Het bestaat uit vier onderdelen betreffende:

- de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad, opgesteld door de Voorzitter, de heer Roger Stevens die de leiding heeft over deze afdeling;
- de Afdeling Wetgeving van de Raad, opgesteld door de Eerste Voorzitter, de heer Yves Kreins die de leiding heeft over deze afdeling;
- het Auditoraat, opgesteld door de auditeur-generaal, de heer Philippe Bouvier en de Adjunct-auditeur-generaal, de heer Marc Lefever;
- het beheer van de Raad en van zijn infrastructuur, opgesteld door de Eerste Voorzitter de heer Yves Kreins op basis van gegevens verstrekt door de Beheerder, de heer Klaus Vanhoutte en de Stafdirecteur budget en beheer, de heer Jef Busschots.

I. WERKING VAN DE KAMERS - AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK

A. Inleidende situering

B. Statistieken en analyse

B.1. Begrippen

B.2. Statistieken

B.2.1. Overzicht hangende zaken afdeling Bestuursrechtspraak

B.2.2. Nieuw ingeleide zaken

B.2.3. Evolutie van de productie

B.2.4. Aantal hangende zaken op 31/08/2016 per jaar van indiening

B.3. Analyse van de statistieken

B.3.1. Evolutie van het totaal aantal uitgesproken arresten en beschikkingen

B.3.2. Evolutie van het aantal op het einde van het gerechtelijk jaar bij de kamers aanhangige zaken

B.3.3. Doorlooptijden in de Kamers

B.3.4. Bondig overzicht van de toepassing van de cassatieprocedure en meer in het bijzonder de toelaatbaarheidsprocedure (art. 119, tweede lid, 3° R.v.St.-wet)

B.3.5. Conclusie

C. Inhoudelijke analyse

C.1. Hervorming van de Raad van State door de wet van 20 januari 2014

C.1.1. Algemeen

C.1.2. Modernisering van het administratief kort geding

C.1.3. Maatregelen ter finale geschillenbeslechting

C.2. Schadevergoeding tot herstel

D. E-justice

E. Uiteenzetting over de tenuitvoerlegging van het beleidsplan van de voorzitter

F. Aanwending van de in artikel 122, §1, gec. w. bedoelde staatsraden en de verwezenlijkte vooruitgang met het oog op de in die bepaling nagestreefde doelen (art. 122, §2 gec. w.)

G. Algemeen besluit

II. WERKING VAN DE KAMERS – AFDELING WETGEVING

A. Werklast 2015-2016

A.1. Aantal adviesaanvragen en uitgebrachte adviezen

A.2. Uitsplitsing volgens adviesaanvrager

A.3. Uitsplitsing op basis van de termijnen van onderzoek

A.3.1. Spoedprocedures

A.3.2. Gewone procedure

A.3.3. Grafiek adviesaanvragen en uitgebrachte adviezen per termijn 2015-2016

A.4. Uitsplitsing op basis van de samenstelling van de afdeling Wetgeving

A.5. Uitsplitsing op basis van de taalrol

B. Impact op de middelen van de afdeling Wetgeving

B.1. Magistraten en griffiers

B.2. Assessoren – inschakeling van deskundigen bij wijze van experiment

B.3. Algemene vergaderingen

B.4. Administratief personeel: samenvoeging van de diensten van de griffie Wetgeving en van het coördinatiebureau

B.5. Ontwikkeling nieuw databeheersysteem Prolex Plus, o.m. Print-Advies

C. Andere verbeteringen en innovaties

C.1. Bekendmaking adviezen

C.2. Vademecum

III. WERKING VAN HET AUDITORAAT

A. De afdeling bestuursrechtspraak

A.1. Hangende zaken

A.1.1. Evolutie

A.1.2. Commentaar

A.2. Ingekomen verzoekschriften

A.2.1. De vernietigingsgeschillen

A.2.2. De cassatieberoepen

A.2.3. Vernietigingsgeschillen + cassatieberoepen

A.2.4. Commentaar

A.3. Neergelegde verslagen

A.3.1. De vernietigingsgeschillen

A.3.2. De cassatiegeschillen

A.3.3. Cassatie en vernietigingscontentieux gezamenlijk

A.3.4. Commentaar

B. De afdeling wetgeving

B.1. Evolutie van het aantal adviesaanvragen en uitgebrachte verslagen

B.2. Commentaar

C. Organisatie van het auditoraat

C.1. De auditeurs

C.2. De bestuurlijk attachés

D. Verslag over de uitvoering van de beleidsplannen van de auditeurs-generaal

D.1. Wegwerken van de achterstand en verkleinen van de doorlooptijd – wisselwerking tussen de afdeling Bestuursrechtspraak en de afdeling Wetgeving

D.1.1. Nederlandstalige afdelingen

D.1.2. Franstalige afdelingen

D.2. Het verzorgen van de databanken - verzekeren van de alimentatie en de verbetering van de databanken - tijdelijke documentaire middelen over de toepassing van de nieuwe procedures en bevoegdheden

D.3. Weerslag van de werklast op de ter beschikking gestelde middelen

D.3.1. Het aantal auditeurs en hun affectatie

D.3.2. Het ondersteunend personeel

D.4. Relaties met de pers en de rechtzoekenden- de persmagistraten bij het Auditoraat

D.5. Vorming en informatie

D.6. Verhouding tussen de Raad en het Auditoraat

D.7. Bijzondere situatie van de documentaristen en de deskundigen documentatie aangesteld bij het auditoraat

D.8. Eindbeschouwing

IV. BEHEER VAN DE RAAD VAN STATE EN ZIJN INFRASTRUCTUUR IN HET LICHT VAN DE UITVOERING VAN HET BELEIDSPLAN VAN DE EERSTE VOORZITTER

A. Personeel

A.1. Ambtsdragers

A.1.1. Bezetting

A.1.2. Initiatieven ter verbetering van het humanresourcesbeleid

A.2. Administratief personeel

A.2.1. Bezetting

A.2.2. Initiatieven ter verbetering van het humanresourcesbeleid

B. Budget

B.1. Begroting 2016

B.1.1. Toegekende vastleggingskredieten

B.1.2. Beschikbare kredieten

B.1.3. Verbruikte kredieten en saldo

B.1.4. Evolutie van de beschikbare kredieten en het verbruik

B.2. Personeelskredieten

B.2.1. Gerealiseerde personeelskredieten ten opzichte van de toegekende kredieten 2016

B.2.2. Federale monitoring van het risico op overschrijding van de personeelskredieten

B.2.3. Evolutie van de beschikbare personeelskredieten

B.3. Werkings- en investeringskredieten

B.3.1. Evolutie van de beschikbare kredieten

B.3.2. Uitvoering van de begroting 2016 (raming vastleggingskredieten)

C. Infrastructuur

C.1. Renovatiewerken in de historische gebouwen

C.2. Huisvestingsdossiers

C.3. Veiligheid

D. Evenementen

D.1. Seminarie

D.2. Pleitwedstrijd

D.3. Bezoek Z.M. de Koning

D.4. Open monumentendag

I. WERKING VAN DE KAMERS – AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK

A. Inleidende situering

Op grond van artikel 73/1 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State is de voorzitter van de Raad van State thans verantwoordelijk voor de afdeling bestuursrechtspraak.

Concreet betekent dit dat deze korpschef op de eerste plaats bevoegd is voor de werking van de kamers van die afdeling.

Dit gedeelte van het activiteitenverslag bevat de statistieken en een analyse ervan betreffende de werking van de afdeling bestuursrechtspraak bekeken vanuit deze bevoegdheid.

Ook het in artikel 119, tweede lid, 3° beoogde overzicht van de toepassing van de toelaatbaarheidsprocedure in cassatiezaken komt hier aan bod.

Tevens wordt de door artikel 119, tweede lid, 2° voorgeschreven uiteenzetting over de tenuitvoerlegging van het beleidsplan van de bedoelde korpschef gegeven.

Ten slotte wordt in dit hoofdstuk het in artikel 122, § 2, van de gecoördineerde wetten bedoelde verslag uitgebracht over de aanwending van het op grond van artikel 122, § 1, van dezelfde wetten verhoogde aantal staatsraden en de verwezenlijkte vooruitgang met het oog op de nagestreefde doelen.

B. Statistieken en analyse

B.1. Begrippen

De hangende zaken worden ingedeeld per soort contentieux (cassatiecontentieux inzake vreemdelingenzaken, ander cassatiecontentieux en de andere contentieux -algemeen contentieux- o.a. annulatie, korte gedingen, volle rechtsmacht en alle bijzondere procedureregelingen).

Onder totaal hangende zaken wordt begrepen : elk rolnummer waarin minstens nog één eindarrest of één beschikking van niet-toelaatbaarheid in cassatie moet worden gewezen om de zaak definitief af te handelen en het rolnummer af te sluiten. Er wordt één rolnummer toegekend per ingeleide zaak, zelfs als de zaak aanleiding geeft tot verschillende vorderingen.

Onder “nieuw ingeleide zaak” wordt verstaan elk nieuw rolnummer.

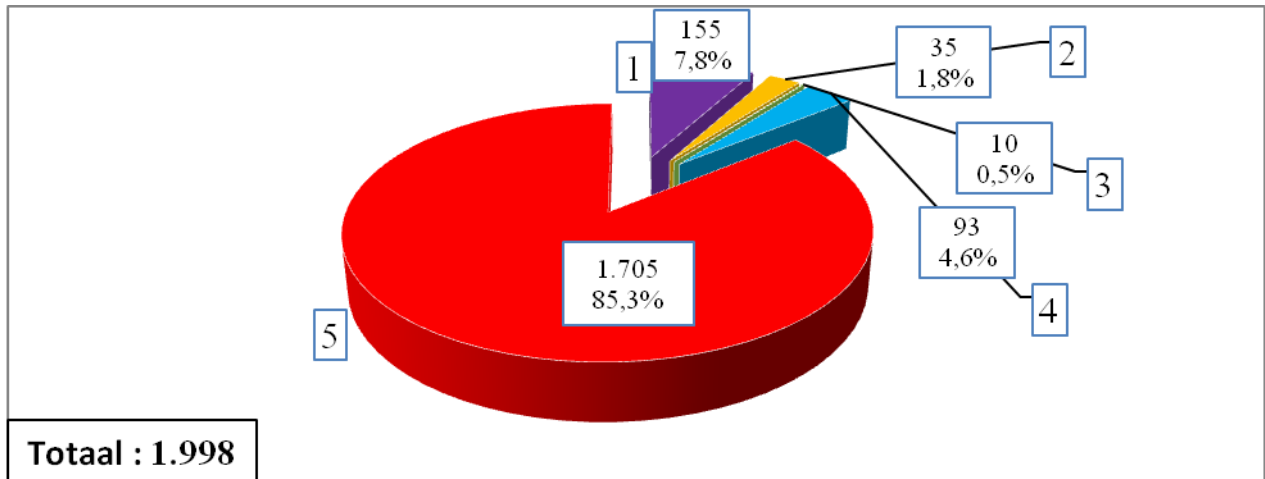
De rubriek “uitgesproken arresten” heeft betrekking op alle uitgesproken arresten. In de arresten uitgesproken in het cassatiecontentieux wordt een onderscheid gemaakt tussen de arresten uitgesproken in de vreemdelingenzaken (“Vreemdelingenzaken”) en de arresten uitgesproken in de andere zaken (“Algemeen”).

De beschikkingen genomen in het kader van de filterprocedure in het cassatiecontentieux worden in een afzonderlijke rubriek opgenomen. In de beschikkingen wordt een onderscheid gemaakt tussen de beschikkingen uitgesproken in vreemdelingenzaken (“Vreemdelingenzaken”) en de andere zaken (“Algemeen”).

B.2. Statistieken

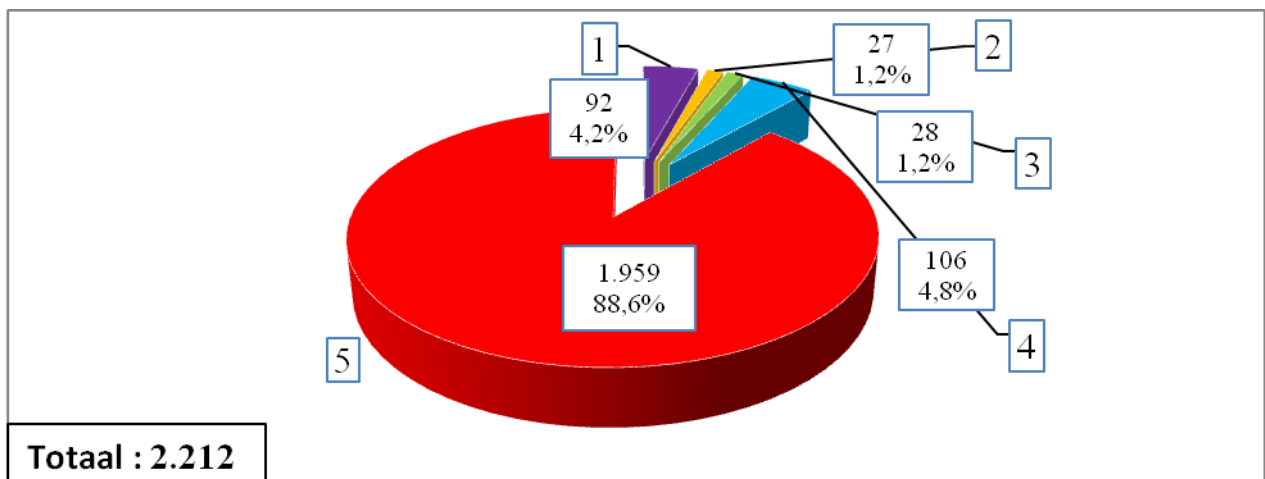
B.2.1. Overzicht hangende zaken afdeling Bestuursrechtspraak ⁽¹⁾

1.1. Nederlandstalige ⁽²⁾ zaken

1. cassatie ten gronde
2. cassatie filter
3. uiterst dringende noodzakelijkheid
4. Schorsing
5. vernietiging

1.2. Franstalige ⁽³⁾ zaken

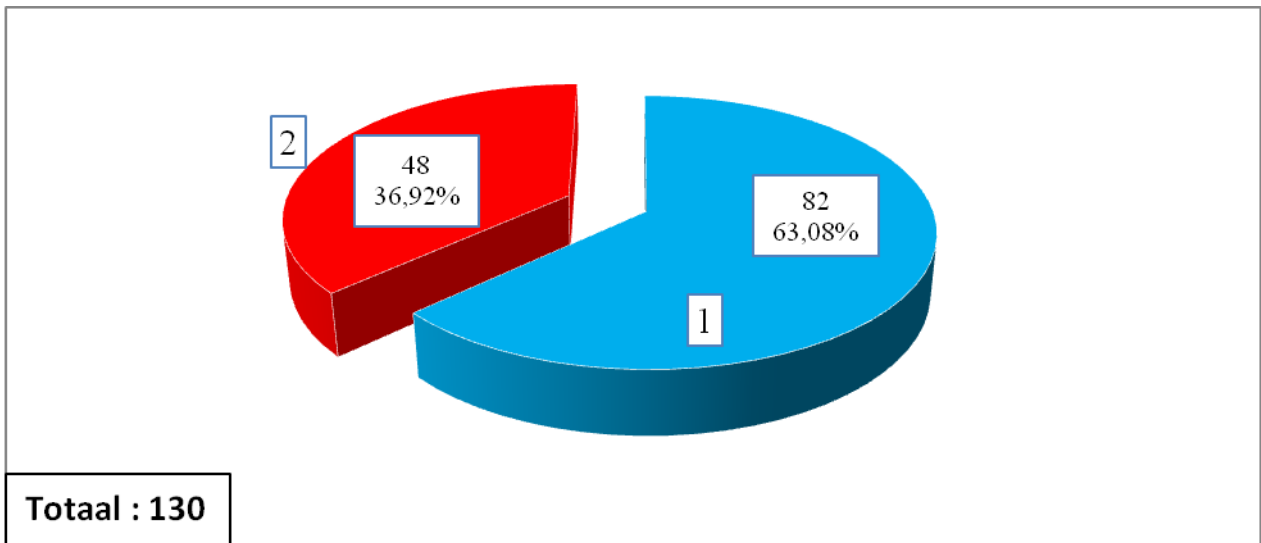
1. cassatie ten gronde
2. cassatie filter
3. uiterst dringende noodzakelijkheid
4. Schorsing
5. vernietiging

(1) Het betreft alle hangende zaken ongeacht het stadium waarin of de component van de Raad van State waarbij ze zich bevinden (Kamers, Auditoraat, Griffie)

(2) Het betreft de zaken behandeld door de kamers VII, IX, X, XII en XIV

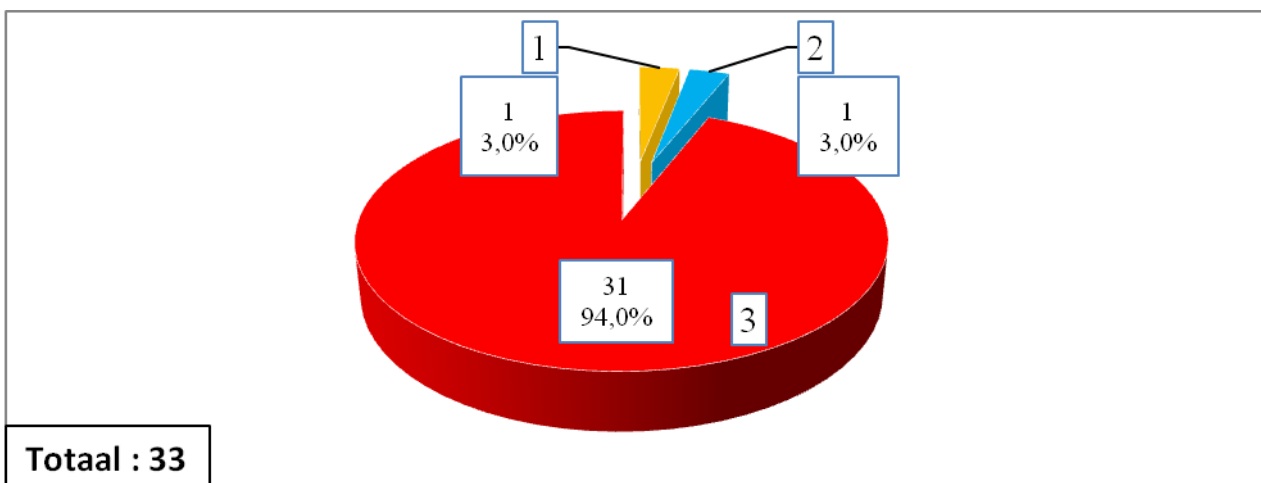
(3) Het betreft de zaken behandeld door de kamers VI, VIII, XI, XIII en XV

1.3. Tweektalige ⁽¹⁾ zaken

1. schorsing
2. vernietiging

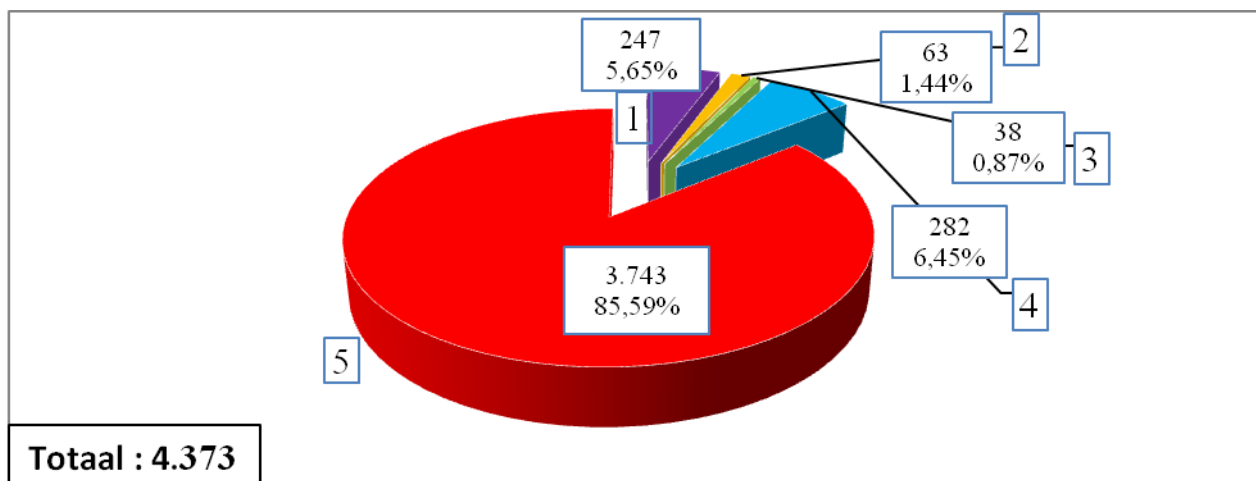
1.4. Duitstalige ⁽²⁾ zaken (Kamer Vbis)

1. cassatie filter
2. schorsing
3. vernietiging

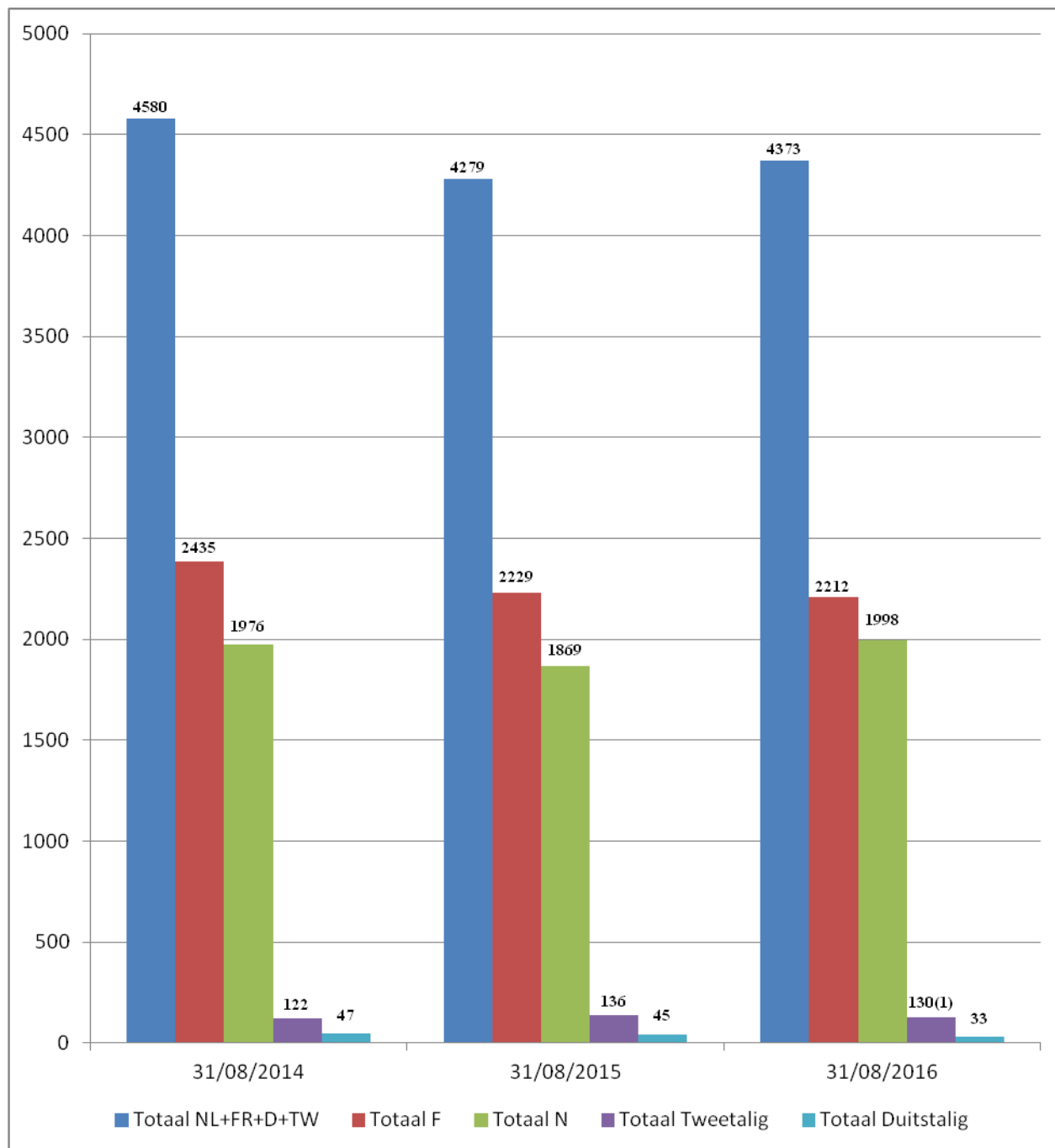
(1) Hiermee worden alle zaken bedoeld waarin de Nederlandse en de Franse taal moet worden gebruikt. Deze zaken worden behandeld door de Vde Kamer.
(2) Hiermee worden alle zaken bedoeld waarin de Duitse taal moet worden gebruikt. Deze zaken worden behandeld door de Vbis-kamer.

1.5. Totaal hangende zaken

1. totaal cassatie ten gronde
2. totaal cassatie filter
3. totaal uiterst dringende noodzakelijkheid
4. totaal schorsing
5. totaal vernietiging

1.6. Grafiek inzake de evolutie van het globaal aantal hangende zaken per taalrol

(1) waarvan 99 Fr./NL. en 31 NL./Fr.

B.2.2. Nieuw ingeleide zaken

	Algemeen contentieux Franstalig	Algemeen contentieux Nederlandstalig	Algemeen contentieux Tweetalig	Algemeen contentieux Duitstalig	Algemeen Totaal
2013 - 2014	1.381	1.114	15	33	2.543
2014 - 2015	1.320	1.167	17	18	2.522
2015 - 2016	1.433	1.214	7	14	2.668

	Franstalig cassatiecontentieux			Nederlandstalig cassatiecontentieux			Tweetalig cassatiecontentieux			Duitstalig cassatiecontentieux			Alge- meen Totaal
	Algemeen	Vreemde- lingen	Totaal	Algemeen	Vreemde- lingen	Totaal	Algemeen	Vreemde- lingen	Totaal	Algemeen	Vreemde- lingen	Totaal	
2013-2014	7	343	350	110	415	525	0	0	0	0	0	0	875
2014-2015	6	310	316	58	350	408	0	0	0	0	0	0	724
2015-2016	12	263	275	81	263	344	0	0	0	0	0	0	619

Totaal ingeleide zaken alle contentieux

	Franstalig	Nederlandstalig	Tweetalig	Duitstalig	Algemeen totaal
2013 - 2014	1.731	1.639	15	33	3.418
2014 - 2015	1.636	1.575	17	18	3.246
2015 - 2016	1.708	1.558	7	14	3.287

B.2.3. Evolutie van de productie

B.2.3.1. Uitgesproken arresten

Algemeen contentieux												
	Franstalig			Nederlandstalig			Tweetalig			Duitstalig		
	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2013-2014	2014-2015	2015-2016
Eindarresten	1.414	1.483	1.395	1.015	1.027	981	6	9	15	23	20	25
Tussenarresten	520	487	449	438	504	437	8	0	3	9	8	12
Totaal	1.934	1.970	1.844 *	1.453	1.531	1.418**	14	9	18	32	28	37

Cassatiecontentieux algemeen												
	Franstalig			Nederlandstalig			Tweetalig			Duitstalig		
	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2013-2014	2014-2015	2015-2016
Eindarresten	5	4	2	51	92	47	0	0	0	0	0	0
Tussenarresten	0	0	0	2	6	7	0	0	0	0	0	0
Totaal	5	4	2	53	98	54	0	0	0	0	0	0

* inclusief 2 eindarresten Algemene Vergadering (F)

** inclusief 3 eindarresten + 2 tussenarresten Algemene Vergadering (N)

Cassatiecontentieux vreemdelingenzaken												
	Franstalig			Nederlandstalig			Tweetalig			Duitstalig		
	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2013-2014	2014-2015	2015-2016
Eindarresten	99	88	91	106	108	78	0	0	0	0	0	0
Tussenarresten	1	11	7	2	3	4	0	0	0	0	0	0
Totaal	100	99	98	108	111	82	0	0	0	0	0	0

Algemeen totaal uitgesproken arresten en behandelde rolnummers						
	2013-2014		2014-2015		2015-2016	
	ARRESTEN	ROLNUMMERS	ARRESTEN	ROLNUMMERS	ARRESTEN	ROLNUMMERS
FRANSTALIG	2.039	2.083	2.073	2.155	1.944	2.005
NEDERLANDSTALIG	1.614	1.662	1.740	1.768	1.554	1.579
TWEETALIG	14	18	9	9	18	19
DUITSTALIG	32	33	28	29	37	47
TOTAAL	3.699	3796	3.850	3.961	3.553	3.650

B.2.3.2. Filterprocedure ⁽¹⁾

Franstalige filterprocedure

	Nieuw ingeleide zaken		Beschikkingen van Toelaatbaarheid				Beschikkingen van niet-toelaatbaarheid			
	Algemeen	Vreemdelingen	Algemeen		Vreemdelingen		Algemeen		Vreemdelingen	
2013-2014	7	343	6	75%	90	27%	2	25%	244	73%
2014-2015	6	310	4	67%	78	25%	2	33%	240	75%
2015-2016	12	263	8	80%	108	41%	2	20%	156	59%

Nederlandstalige filterprocedure

	Nieuw ingeleide zaken		Beschikkingen van Toelaatbaarheid				Beschikkingen van niet-toelaatbaarheid			
	Algemeen	Vreemdelingen	Algemeen		Vreemdelingen		Algemeen		Vreemdelingen	
2013-2014	110	415	102	94%	133	33%	6	6%	274	67%
2014-2015	58	350	54	89%	90	25%	7	11%	276	75%
2015-2016	81	263	74	96%	47	18%	3	4%	213	82%

(1) Er werden geen tweetalige of Duitstalige cassatieberoepen ingeleid in de laatste drie gerechtelijke jaren.

Filterprocedure totaal cassatie algemeen en totaal cassatie vreemdelingen

	Nieuw ingeleide zaken		Beschikkingen van Toelaatbaarheid				Beschikkingen van niet-toelaatbaarheid			
	Algemeen	Vreemdelingen	Algemeen		Vreemdelingen		Algemeen		Vreemdelingen	
2013-2014	117	758	108	93%	223	30%	8	7%	518	70%
2014-2015	64	660	58	87%	168	25%	9	13%	516	75%
2015-2016	93	526	82	94%	155	30%	5	6%	369	70%

Filterprocedure algemeen totaal

	Nieuw ingeleide zaken	Beschikkingen van Toelaatbaarheid		Beschikkingen van niet-toelaatbaarheid	
2013-2014	875	331	39%	526	61%
2014-2015	724	226	30%	525	70%
2015-2016	619	237	39%	374	61%

B.2.4. Aantal hangende zaken op 31/08/2016 per jaar van indiening

Jaar	Franstalig			Nederlandstalig			Tweetalig			Duitstalig		
	Algemeen	Vreemdelingen	Cassatie	Algemeen	Vreemdelingen	Cassatie	Algemeen	Vreemdelingen	Cassatie	Algemeen	Vreemdelingen	Cassatie
2016	889		113	715		120	9			8		
2015	794		4	725		65	9			10		1
2014	252		1	253		4	10			14		
2013	71		1	80			22					
2012	23			20			17					
2011	19			5		1	29					
2010	12						13					
2009	9			2			4					
2008	6			1			12					
2007	6			1								
2006	7						2					
2005	3			4								
2004												
2003				2			3					
2002	2											
Totaal	2.093	0	119	1.808	0	190	130	0	0	32	0	1

Totaal hangende zaken per contentieux van 2002 tot 2016

<i>Franstalig contentieux</i>	<i>2.212</i>
<i>Nederlandstalig contentieux</i>	<i>1.998</i>
<i>Tweetalig contentieux</i>	<i>130</i>
<i>Duitstalig contentieux</i>	<i>33</i>

B.3. Analyse van de statistieken

Het aantal bij de instelling in haar geheel aanhangige zaken, ongeacht het procedurestadium waarin ze zich bevinden, is gestegen met 94 eenheden, zijnde met 2 %, tot een totaal van 4.373 zaken (in het gerechtelijk jaar 2014-2015 waren er op 31/08/2015 4.279 zaken hangende).

Het aantal tijdens het betrokken gerechtelijk jaar bij de afdeling bestuursrechtspraak nieuw ingeleide zaken bedraagt 3.287. Dit is een lichte stijging met ongeveer 1 % (in het gerechtelijk jaar 2014-2015 werden er 3.246 nieuwe zaken ingeleid). Zowel in het Franstalig als Nederlandstalig algemeen contentieux is het aantal nieuw ingeleid zaken licht gestegen. Het aantal nieuw ingeleide zaken in het tweetalig en Duitstalig algemeen contentieux is daarentegen gedaald. In het algemeen cassatiecontentieux is zowel het aantal Franstalige als Nederlandstalige nieuw ingeleide zaken toegenomen. In het cassatiecontentieux vreemdelingenzaken is daarentegen zowel het aantal nieuw ingeleide Franstalige als Nederlandstalige zaken afgenomen.

Hierna volgt een grondige analyse van de werking van de Kamers.

B.3.1. Evolutie van het totaal aantal uitgesproken arresten en beschikkingen

Tijdens het gerechtelijk jaar 2015-2016 werden in totaal 3.553 arresten (eindarresten en tussenarresten) uitgesproken : 1.554 Nederlandstalige¹- 1.944 Franstalige ² - 18 tweetalige Nederlands/Frans - 37 tweetalige Frans/Duits.

De voormelde 3.553 uitgesproken arresten hadden betrekking op 3.650 rolnummers.

Tevens werden 611 beschikkingen met betrekking tot de toelaatbaarheid van cassatieberoepen geweest (274 F en 337 N).

Vermits het grootste deel van de beschikkingen inzake toelaatbaarheid afwijzende beschikkingen zijn, welke een vrij omstandige motivering vereisen, en in deze procedures geen tussenkomst van het auditoraat is voorzien, vergen die beschikkingen een werklast die min of meer vergelijkbaar is met die van een doorsnee arrest.

In totaal werden dus 4.164 uitspraken geveld, dit nog zonder rekening te houden met bijzondere beschikkingen, zoals deze over de ontvankelijkheid van tussenkomsten. Dit is een afname met 437 uitspraken of ongeveer 9% in vergelijking met het vorig gerechtelijk jaar, waarin 4.601 uitspraken werden geveld.

---

¹ inclusief 3 eindarresten + 2 tussenarresten Algemene Vergadering (N)

² inclusief 2 eindarresten Algemene Vergadering (F)

Gemiddeld waren er aan de afdelingsbestuursrechtspraak 32,81 FTE staatsraden verbonden gedurende het gerechtelijke jaar 2015-2016 (16,58 FTE Franstalige staatsraden en 15,25 FTE Nederlandstalige staatsraden). Er werden in totaal 4.164 uitspraken geveld (2.263 Franstalige uitspraken en 1.901 Nederlandstalige uitspraken). Dit maakt dat er per FTE staatsraad circa 127 uitspraken werden geveld (per FTE Franstalige staatsraad 136 en per FTE Nederlandstalige staatsraad 125). Hieronder (B.3.2) zal blijken dat niet substantieel meer arresten hadden kunnen worden gewezen.

B.3.2. Evolutie van het aantal op het einde van het gerechtelijk jaar bij de kamers aanhangige zaken

Op het einde van het besproken gerechtelijk jaar, dus op 31 augustus 2016, bevonden zich in de kamers in totaal 1.083 zaken. Het betreft voornamelijk : de zaken die bij de kamers aanhangig zijn voor het uitspreken van een arrest in uiterst dringende noodzakelijkheid, de zaken waarin de toelaatbaarheidsbeschikking inzake cassatie wordt verwacht, evenals de schorsings- en vernietigingszaken die in de kamers liggen om vastgesteld te worden voor een zitting, deze die reeds zijn vastgesteld voor een welbepaalde zitting, en deze die reeds op zitting werden behandeld, maar waarvoor nog een arrest dient te worden uitgesproken, d.w.z. de zaken in beraad.

Wanneer men dit cijfer afzet tegen de toestand geldend bij het begin van het gerechtelijk jaar, komt men tot de conclusie dat het totaal aantal in de kamers aanwezige zaken is gedaald met 279 eenheden van 1.362 zaken op 31/8/2015 tot 1.083 zaken op 31/8/2016, dit is een vermindering met 20,5%.

Bovendien weze vastgesteld dat de globale werkvoorraad per staatsraad op het eind van het gerechtelijk jaar gemiddeld ³ circa 32 ⁴zaken bedroeg. Wanneer men alleen de zaken in acht neemt die nog niet in de fase van finalisering zijn, nl. deze die nog niet zijn vastgesteld voor een zitting, komt men aan 16 ⁵ zaken per staatsraad.

Uit dit alles blijkt dat er bij de kamers globaal gezien alleen een normale werkvoorraad hangende is, m.a.w., dat er geen achterstand is. Er konden ook, gelet op de instroom van zaken in de kamers, niet substantieel meer arresten gewezen worden.

Bovendien wordt de toestand constant gemonitord, en wordt er indien nodig via interne verschuivingen van mensen en materies voor gezorgd dat er ook op het niveau van elke kamer afzonderlijk geen achterstand bestaat of, blijft bestaan.

---

³ Er waren op het einde van het gerechtelijk jaar 33 staatsraden aan de afdeling bestuursrechtspraak verbonden

⁴ Vgl. op 31 augustus 2015 : 39 zaken

⁵ Vgl. op 31 augustus 2015 : 18 zaken

B.3.3. Doorlooptijden in de Kamers

De gemiddelde behandelingstermijn van een zaak ten gronde in het niet-cassatiecontentieux in de schoot van de kamers (d.w.z. tussen de ontvangst van het dossier in de kamer en de einduitspraak) bedroeg 101 dagen. Abstractie gemaakt van de arresten gewezen in het kader van allerhande verkorte procedures, bedraagt deze termijn 169 dagen.

De gemiddelde duur voor de behandeling van een schorsingszaak door de kamers bedroeg 49 dagen.

In het cassatiecontentieux bedroeg de doorlooptijd binnen de kamers gemiddeld 61 dagen.

De beschikkingen van al dan niet toelaatbaarheid in dit contentieux, werden door de kamers gewezen in een gemiddelde termijn van 13 dagen, dit is ruimschoots binnen de wettelijke termijn van één maand.

Globaal kan worden vastgesteld dat de doorlooptijden zeer licht zijn toegenomen in vergelijking met het vorig gerechtelijk jaar.

B.3.4. Bondig overzicht van de toepassing van de cassatieprocedure en meer in het bijzonder de toelaatbaarheidsprocedure (art. 119, tweede lid, 3° R.v.St.-wet)

In het cassatiecontentieux werden in het gerechtelijk jaar 2015-2016 236 arresten uitgesproken: 136 N - 100 F.

Normaliter wordt een cassatiearrest, gelet op de toepasselijke proceduretermijnen, uitgesproken in de loop van het gerechtelijk jaar volgend op dat van de indiening van het cassatieberoep. Dit impliceert dat de uitstroom van arresten de instroom van het vorig gerechtelijk jaar min of meer volgt.

Dergelijke zaken worden immers door de kamers prioritair behandeld.

Op grond van artikel 20, § 4, van de gecoördineerde wetten, doet de kamer uitspraak over een toelaatbaar verklaard cassatieberoep binnen zes maanden nadat de toelaatbaarheidsbeschikking werd genomen.

Alleen in de door een staatsraad met minstens drie jaar graadanciënniteit, aangewezen door de voorzitter, toelaatbaar verklaarde cassatieberoepen komt het auditoraat tussen en stelt het een verslag op.

De doorlooptijd tussen de ontvangst van het auditoraatsverslag en de uitspraak van het arrest bedraagt gemiddeld iets meer dan twee maanden (zie B.3.3).

Het aantal beschikkingen van (niet-)toelaatbaarheid, procedure waarin het auditoraat niet tussenkomt en in beide taalstelsels een alleenzetelende staatsraad met een griffier de werklast draagt, bedroeg, zoals hoger reeds aangegeven : 611.

Inzake deze beschikkingen wordt de wettelijk bepaalde termijn van één maand ruimschoots gerespecteerd. Meer zelfs : de gemiddelde effectieve termijn bedraagt, zoals ook reeds onder B.3.3 weergegeven, amper 13 dagen.

B.3.5. Conclusie

Er kan uit het voorgaande alleen maar besloten worden dat de kamers van de afdeling bestuursrechtspraak op kwantitatief vlak hun opdracht behoorlijk hebben vervuld, dat zij grosso modo de volledige instroom hebben behandeld, en er geen achterstand bestaat.

C. Inhoudelijke analyse

C.1. Hervorming van de Raad van State door de wet van 20 januari 2014

C.1.1. Algemeen

In het activiteitenverslag 2013-2014 werd een overzicht gegeven van de door de wet van 20 januari 2014 houdende hervorming van de bevoegdheid, de procedureregeling en de organisatie van de Raad van State ingevoerde nieuwe instrumenten en bevoegdheden (zie de pagina's 22 e.v. van dat verslag).

Zoals weergegeven in het voormelde activiteitenverslag kunnen de belangrijkste wijzigingen aan de bevoegdheden van de Afdeling Bestuursrechtspraak worden opgedeeld in een tweetal categorieën: de modernisering van het administratief kort geding en de maatregelen ter finale geschillenbeslechting. Hieronder wordt voor elk van deze categorieën de cijfermatige situatie voor het gerechtelijk jaar 2015-2016 weergegeven.

C.1.2. Modernisering van het administratief kort geding

Wat de modernisering van het administratief kort geding betreft (pag. 23 van het activiteitenverslag 2013-2014) dient vastgesteld te worden dat in het besproken gerechtelijk jaar 2015-2016 slechts in 10 gevallen gebruik gemaakt werd van de mogelijkheid om de vordering tot schorsing niet in te dienen via een enig verzoekschrift tot nietigverklaring en tot schorsing, maar dit te doen na het indienen van de vordering tot nietigverklaring, op elk moment van de procedure, bijzonderlijk pas in het stadium waarin de zaak echt dringend begint te worden (vgl. gerechtelijk jaar 2014-2015: 8).

Aan dit cijfer dient het aantal dossiers te worden toegevoegd waarbij het verzoekschrift tot nietigverklaring werd ingediend tijdens het gerechtelijk jaar 2014-2015 en waarbij de latere schorsing pas werd gevorderd tijdens het gerechtelijk jaar 2015-2016. Het betreft in casu 3 dossiers.

Het dient bijgevolg te worden vastgesteld dat er tot op heden weinig gebruik gemaakt werd van de nieuwe mogelijkheid om de vordering tot schorsing in te dienen na het indienen van het verzoekschrift tot nietigverklaring. Nochtans bestond één van de doelstellingen van deze nieuwe regeling er in om zoveel mogelijk te vermijden dat dergelijke vorderingen quasi automatisch gelijktijdig met het annulatieberoep werden ingediend, en alzo -samen met de vervanging van de voorwaarde betreffende het moeilijk te herstellen ernstig nadeel door een voorwaarde van dringendheid- werd beoogd de behandeling van de annulatieprocedures te versnellen.

Ter vergelijking: in het gerechtelijk jaar 2015-2016 werd in liefst 391 gevallen de schorsing gelijktijdig met de nietigverklaring gevorderd.

Ik neem me voor deze kwestie te bespreken tijdens een eerstvolgend overleg met de balies.

C.1.3. Maatregelen ter finale geschillenbeslechting

- a) Handhaving van de gevolgen van een vernietigde individuele beslissing (art. 14ter gec. wetten):

in 1 arrest werd toepassing gemaakt van artikel 14ter van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.⁶

- b) Verduidelikend arrest (art. 35/1 gec. wetten):

in 2 arresten werd toepassing gemaakt van artikel 35/1 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.⁷

---

⁶ Concreet: arrest nr. 234.748 van 17 mei 2016.

⁷ Concreet: arresten nrs. 233.433 van 8 januari 2016 en 233.768 van 8 februari 2016.

c) Injunctiebevoegdheid (art. 36, § 1 gec. wetten):

in 4 arresten werd toepassing gemaakt van artikel 36, § 1 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.⁸

Deze arresten kunnen, zoals alle andere arresten, geraadpleegd worden op de website van de Raad van State : www.raadvanstate.be.

C.2. Schadevergoeding tot herstel

In het activiteitenverslag 2013-2014 werd de aandacht gevestigd op de nieuwe bevoegdheid, opgenomen in artikel 11*bis* van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, tot het verlenen van een schadevergoeding tot herstel (pag. 25 e.v. van dat verslag).

In het gerechtelijk jaar 2015-2016 werd dergelijke vergoeding in 5 arresten toegekend.⁹

In hetzelfde jaar werden 41 vorderingen tot het bekomen van dergelijke vergoeding ingeleid. Dit contentieus brengt een extra werklust met zich mee.

D. E-justice

D.1. E-justice betreft de mogelijkheid die de partijen sinds 1 februari 2014 hebben om hun beroepen via een digitaal platform in te dienen, met daaraan gekoppeld de elektronische uitwisseling via datzelfde digitaal platform, van de op het inleidend verzoekschrift volgende procedurestukken.

Zo wordt het verzenden en ontvangen van processtukken aanzienlijk vergemakkelijkt.

Rekening houdend met de technologische ontwikkelingen op het gebied van de communicatie werd geopteerd voor een systeem via een website beheerd door de Raad van State, die dienst doet als een beveiligd platform voor uitwisseling. De gebruiker die toegang wil hebben tot dit platform, dient zich eenvoudig kenbaar te maken door middel van een elektronische identiteitskaart, zodat hij zich op een betrouwbare manier kan identificeren.

Een en ander maakt het voorwerp uit van het koninklijk besluit van 13 januari 2014 tot wijziging van het regentsbesluit van 23 augustus 1948 tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, het koninklijk besluit van 5 december

---

⁸ Concreet: arresten nrs. 233.114 van 1 december 2015, 234.147 en 234.148, beide van 16 maart 2016 en 235.295 van 30 juni 2016.

⁹ Concreet: arresten nrs. 232.416 van 2 oktober 2015, 233.506 van 19 januari 2016, 234.652 van 9 mei 2016, 235.196 van 23 juni 2016 en 235.393 van 7 juli 2016.

1991 tot bepaling van de rechtspleging in kort geding voor de Raad van State en het koninklijk besluit van 30 november 2006 tot vaststelling van de cassatie-procedure bij de Raad van State, met het oog op de invoering van de elektronische rechtspleging (B.S. 16 januari 2014).

Op de website van de Raad van State www.raadvanstate.be bevindt zich een knop “e-Procedure” met de nodige uitleg en een praktische handleiding. Hier wordt eveneens melding gemaakt van een “Logboek van onderbrekingen”, waar de periodes waarin de website onbeschikbaar is geweest, worden vermeld (dit overeenkomstig artikel 85*bis*, § 14 APR).

D.2. In het betrokken gerechtelijk jaar waren 924 externe gebruikers actief op dit platform. Dit is een lichte stijging in vergelijking met het vorige gerechtelijk jaar (vgl.: 912).

Er werden 576 arresten digitaal ondertekend, wat meer dan een verdubbeling uitmaakt van het aantal arresten dat in het vorige gerechtelijk jaar digitaal ondertekend werd (vgl.: 241). Tevens werden 91 toelaatbaarheidsbeschikkingen in het cassatiecontentieux digitaal ondertekend. Dit is bijna een verdubbeling van het cijfer van het vorige gerechtelijk jaar (vgl.: 48).

Uit deze cijfers blijkt dat het gebruik van de elektronische rechtspleging een veelbelovende start heeft genomen en verder een zeer gunstige evolutie kent.

E. Uiteenzetting over de tenuitvoerlegging van het beleidsplan van de voorzitter

E.1. In het beleidsplan wordt in een eerste strategisch doel ingezet op het recht spreken binnen een behoorlijke termijn.

Hiertoe werd in een eerste operationeel doel een stappenplan uiteengezet ter wegwerking van de achterstand in de afhandeling van de zaken.

In de vorige activiteitenverslagen werd uiteengezet waarom het destijds geformuleerde operationeel stappenplan inmiddels achterhaald en verlaten is.

Uit de cijfermatige analyse hierboven is gebleken dat de kamers, waarvoor de voorzitter bevoegd is, ook dit jaar geen achterstand, en zelfs een kleinere hangende werkvoorraad hebben, meer dan behoorlijke doorlooptijden hanteren en grosso modo de volledige instroom hebben behandeld.

Uiteraard zal voort alles in het werk worden gesteld opdat de toestand bij de kamers, voor zover nog mogelijk, nog verder in gunstige zin blijft evolueren, en minstens dat geen achterstand in de kamers meer ontstaat.

E.2. Ook aan het tweede operationeel doel uiteengezet in het beleidsplan, het prioritair afhandelen van de oudste zaken, werd volop aandacht besteed.

In het algemeen statistisch deel (zie B.2) werd een overzicht gegeven van het aantal, in alle geledingen van de Raad samen, hangende zaken per jaar van indiening.

Uit een vergelijking met het overzicht gegeven in het vorig activiteitenverslag blijkt dat het aantal oude zaken sterk blijft afnemen.

De kamers blijven absolute prioriteit geven aan het behandelen van de oudste zaken. Vermits de door het auditoraat toegeleverde zaken zeer snel worden behandeld, geldt dit, a fortiori, ook voor de oudste zaken.

E.3. Uit al het voorgaande blijkt meteen ook dat een andere doelstelling, het naleven van de wettelijke en reglementaire termijnen met speciale aandacht voor de afhandeling van de administratieve korte gedingen en de cassatieberoepen, door de kamers wordt gerespecteerd.

E.4. Wat het derde operationeel doel van het beleidsplan van de voorzitter betreft, met name het bewerkstelligen van het verminderen van de doorlooptijden, kan, vanuit diens bevoegdheid, in hoofdorde verwezen worden naar de hoger geschetste doorlooptijden binnen de kamers.

Wat de annulatieberoepen betreft, blijkt uit de gemiddelde doorlooptijden in de kamers (circa 5,5 maanden voor de gewone, niet-verkorte procedures), dat de door artikel 15 van het algemeen procedurereglement voorgeschreven termijn van 12 maanden vanaf het neerleggen van het auditoraatsverslag, ruimschoots gerespecteerd wordt.

De doorlooptijd bij de kamers van de cassatieberoepen bedraagt gemiddeld circa 2 maanden. Een eventuele overschrijding van de wettelijke -feitelijk te korte- behandelingstermijn van zes maanden vanaf de toelaatbaarverklaring, kan dus niet aan de kamers worden toegeschreven.

E.5. Het tweede strategisch doel in het beleidsplan heeft betrekking op het bewerkstelligen van een nog kwaliteitsvollere rechtspraak.

Daartoe werd in een operationeel doel vooral ingezet op het waken over en het bewerkstelligen van de eenheid in de rechtspraak.

Een van de vooropgestelde projecten is het opvolgen van de rechtspraak en via preventief optreden een verzending voorkomen van zaken naar de algemene vergadering van de afdeling bestuursrechtspraak, waar een zware en zeer tijdrovende procedure toepasselijk is.

Voornamelijk, doch niet alleen, wat de implementatie van de hervorming van de Raad van State, de nieuwe vergoedingsbevoegdheid, en de nieuwe kostenregeling betreft, werden ook dit gerechtelijk jaar diverse initiatieven genomen teneinde te komen tot een zo eenvormig en kwaliteitsvol mogelijk optreden van de verschillende kamers.

Door onderling overleg, gestuurd door de voorzitter van de afdeling, wordt constant gepoogd tegenstrijdige rechtspraak op proactieve wijze te voorkomen, onder meer via het op regelmatige tijdstippen georganiseerd kamervoorzittersoverleg en via meer informeel georganiseerd emailverkeer binnen de afdeling.

Bovendien blijft de rol van de Commissie Procedure cruciaal, en treedt deze Commissie zeer vaak en snel op.

Dit alles vergt grote extra-inspanningen van de leden van de afdeling die zich op termijn vertalen in een grotere en kwalitatievere output.

Mede hierdoor kon het optreden van de algemene vergadering van de afdeling bestuursrechtspraak tot een minimum worden beperkt.

In de betreffende periode werden door de “gewone” algemene vergadering van de afdeling bestuursrechtspraak 7 arresten uitgesproken. Zoals reeds werd besproken in het activiteitenverslag 2014-2015, werden op 26 januari 2016 3 arresten van de algemene vergadering gewezen omtrent de rolrechtenregeling bij de Raad van State (arresten nrs. 233.609, 233.610 en 233.611 - zie p. 24 van het vorige activiteitenverslag). Daarnaast werden, eveneens met het oog op het bewerkstellingen van de eenheid in de rechtspraak, nog 3 andere arresten gewezen. Het arrest nr. 234.034 van 4 maart 2016 zorgt voor eenheid in de rechtspraak omtrent de vraag of er in het bestuursrecht al dan niet een ongeschreven beginsel bestaat dat een collegiaal orgaan verplicht om in tuchtaangelegenheden steeds geheim te stemmen. Het arrest nr. 234.035 van 4 maart 2016 behandelt een bevoegdheidsproblematiek van de Raad van State inzake arbeidsovereenkomsten, meer bepaald of de Raad aan een arbeidsverhouding een nieuwe kwalificatie kan geven (*in casu* statutair dienstverband i.p.v. arbeidsovereenkomst), alsook of hij die nieuwe kwalificatie zonder beperking in de tijd kan opleggen. In het arrest nr. 234.869 van 26 mei 2016 heeft de algemene vergadering van de Raad van State een procedurekwestie behandeld, nl. de vraag welke sanctie verbonden was aan het miskennen van de formaliteit van de aangetekende brief (*in casu* bij het indienen van een verzoek tot voortzetting van de rechtspleging) en dit in het licht van de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens inzake het recht van toegang tot de rechter.

De algemene vergadering wees in de besproken periode ook één arrest inzake een opgeworpen machtsafwending, nl. arrest nr. 235.247 van 28 juni 2016.

Deze arresten kunnen, zoals alle andere arresten, geraadpleegd worden op de website van de Raad van State : www.raadvanstate.be.

E.6. Een derde in het beleidsplan gestelde strategisch doel betreft het behouden en verder ontwikkelen van de rol van de Raad van State in administratieve geschillenbeslechting en streven naar erkenning van die rol via een actieve communicatiepolitiek.

Onder meer de verdere implementatie van de hoger vermelde recente nieuwe instrumenten en bevoegdheden (zie randnrs. C.1 en C.2), gecombineerd met het stimuleren van het gebruik van de elektronische procedure (zie D) moeten verder leiden tot een nog slagkrachtigere afdeling bestuursrechtspraak.

Eveneens overeenkomstig het derde strategisch doel geformuleerd in het beleidsplan, meer bepaald het streven naar de erkenning van de rol van de Raad van State in administratieve geschillenbeslechting, wordt, zoals de vorige jaren, volop ingezet op een proactieve berichtgeving naar het publiek toe omtrent de rechtspraak van de Raad van State.

Er wordt een actieve politiek gevoerd erop gericht om belangstelling opwekkende arresten preventief in eenvoudige taal te duiden.

Dergelijke arresten worden via een newsflash op de website (zie voornamelijk de knop “Nieuws”) en via het persagentschap Belga en de andere belangrijke perskanalen, in eenvoudige taal geduid, voor de pers en, uiteindelijk, het brede publiek.

In dit verband moge nogmaals verwezen worden naar de hoger vermelde website www.raadvanstate.be.

In het gerechtelijk jaar 2015-2016 werden 58 persberichten over belangstelling opwekkende arresten op de website gepubliceerd. Er wordt, in het kader van de proactieve communicatiepolitiek zoals vooropgesteld in het beleidsplan, op toegezien dat de berichtgeving zo veel als mogelijk parallel loopt met de uitspraak en de betekening van de arresten. De interne procedure voor het publiceren van (verduidelijkende) persberichten werd, onder meer hiertoe, tijdens het gerechtelijk jaar 2015-2016 aangepast en performanter gemaakt.

Naast het publiceren van de (verduidelijkende) persberichten over de arresten van onze instelling, vormt onze website eveneens het kanaal waarlangs de Raad van State kan reageren op eventuele foute berichtgeving die omtrent de instelling verschijnt of waarlangs de rol van de instelling kan worden verduidelijkt. Tijdens dit gerechtelijk jaar moest dit niet gebeuren.

Er dient op te worden gewezen dat de voormelde actieve communicatiepolitiek wordt gevoerd met de beperkte middelen waarover de Raad van State ter zake beschikt. De persdienst van de Raad van State is de laatste jaren verder uitgebouwd. Hij bestaat thans, wat de Raad sensu

stricto betreft, uit vier persmagistraten, twee van elke taalrol. Deze magistraten leveren hiervoor bovenop hun gewone taken geheel belangeloos grote extra-inspanningen. Zij verzorgen de contacten met de pers en staan in voor de coördinatie van het publiceren van de duidende persberichten die op de website van de instelling worden geplaatst. Zij hebben ook een faciliterende rol bij de procedure en proberen de kamers te sensibiliseren om van deze procedure gebruik te maken.

F.   Anwending van de in artikel 122, § 1, gec. w. bedoelde staatsraden en de verwezenlijkte vooruitgang met het oog op de in die bepaling nagestreefde doelen (art. 122, § 2 gec. w.)

Met toepassing van artikel 122, § 2, van de gecoördineerde wetten, brengt de voorzitter, in het jaarlijks activiteitenverslag, verslag uit over de aanwending, in de afdeling bestuursrechtspraak, van de bijkomende staatsraden bedoeld in artikel 122, § 1, van diezelfde wetten, en over “de verwezenlijkte vooruitgang met het oog op de nagestreefde doelen”.

Luidens het vermelde artikel 122, § 1, wordt het aantal staatsraden, tot 31 december 2015, met zes eenheden verhoogd, “teneinde de achterstand in de afdeling bestuursrechtspraak weg te werken of te voorkomen, of om het hoofd te kunnen bieden aan de werklust in de afdeling wetgeving”.

Dit speciaal tijdelijk kader is dus uitgedoofd op 1 januari 2016.

Dit betekent dat vanaf die datum staatsraden die de instelling verlaten, niet meer kunnen vervangen worden totdat we teruggevallen zijn op het eigenlijke wettelijke kader.

In het hier besproken gerechtelijk jaar hebben 3 staatsraden (1 N - 2 F) toegewezen aan de afdeling bestuursrechtspraak de instelling verlaten.

Er dient te worden vastgesteld dat de kamers van de afdeling bestuursrechtspraak nauwelijks nog hebben kunnen genieten van het verhoogde aantal staatsraden.

Ten gevolge van de uitbreiding met twee eenheden van het aantal aan de Nederlandstalige afdeling wetgeving toegewezen staatsraden, en de afwezigheid wegens ziekte van een andere staatsraad, beschikte de Nederlandstalige afdeling bestuursrechtspraak gemiddeld slechts over 15,25 FTE, met andere woorden 0,25 FTE meer dan het basiskader.

Ten gevolge van de vertrekken uit de Franstalige kant van de afdeling bestuursrechtspraak beschikte die afdeling gemiddeld over 16,58 FTE, zijnde 1,58 FTE boven het gewoon wettelijk kader.

Uit de cijfermatige analyse sub B.3 en de littera E.1 tot E.4 blijkt dat de beleidsdoelstellingen op het vlak van wegwerking van achterstand door de kamers volledig zijn gerealiseerd.

Er dient evenwel op gewezen te worden dat, indien het aantal staatsraden verbonden aan de afdeling bestuursrechtspraak zou dalen tot onder het “gewone” kader van 30 eenheden, dit wel degelijk een negatieve impact dreigt te hebben op de verwezenlijking van de nagestreefd doelen.

G. Algemeen besluit

Het bilan van de werking van de kamers bestuursrechtspraak gedurende het gerechtelijk jaar 2015-2016 is mijns inziens positief.

Er heerst geen achterstand; de zaken worden op korte termijn nadat ze bij de kamers aankomen, kwaliteitsvol afgehandeld.

II. WERKING VAN DE KAMERS

– AFDELING WETGEVING

A. Werklast 2015-2016

A.1. Aantal adviesaanvragen en uitgebrachte adviezen

1. Het totale aantal uitgebrachte adviezen bedraagt 1.894, terwijl het totale aantal adviesaanvragen 1.930 bedraagt.

Het verschil tussen het aantal adviesaanvragen en het aantal uitgebrachte adviezen (36 adviesaanvragen meer dan het aantal uitgebrachte adviezen) is het gevolg van de termijnen voor de behandeling van de dossiers. *Pro memorie* wordt erop gewezen dat bepaalde termijnen sinds de hervorming van de Raad van State in 2014 automatisch worden verlengd wanneer ze ingaan tussen 15 en 31 juli of verstrijken tussen 15 juli en 15 augustus (artikel 84, § 1, 2°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State). Bovendien wordt, weliswaar nog steeds sporadisch, gevraagd dat een advies wordt meegedeeld binnen een termijn van 60 dagen (artikel 84, § 1, 1°, GWRVS).

Het verschil tussen het aantal adviesaanvragen en het aantal uitgebrachte adviezen is niettemin aanzienlijk afgenomen ten opzichte van het jaar 2014-2015, waarin er 108 adviezen meer zijn aangevraagd dan dat er uitgebracht zijn.

Er is geen achterstand bij de afdeling Wetgeving.

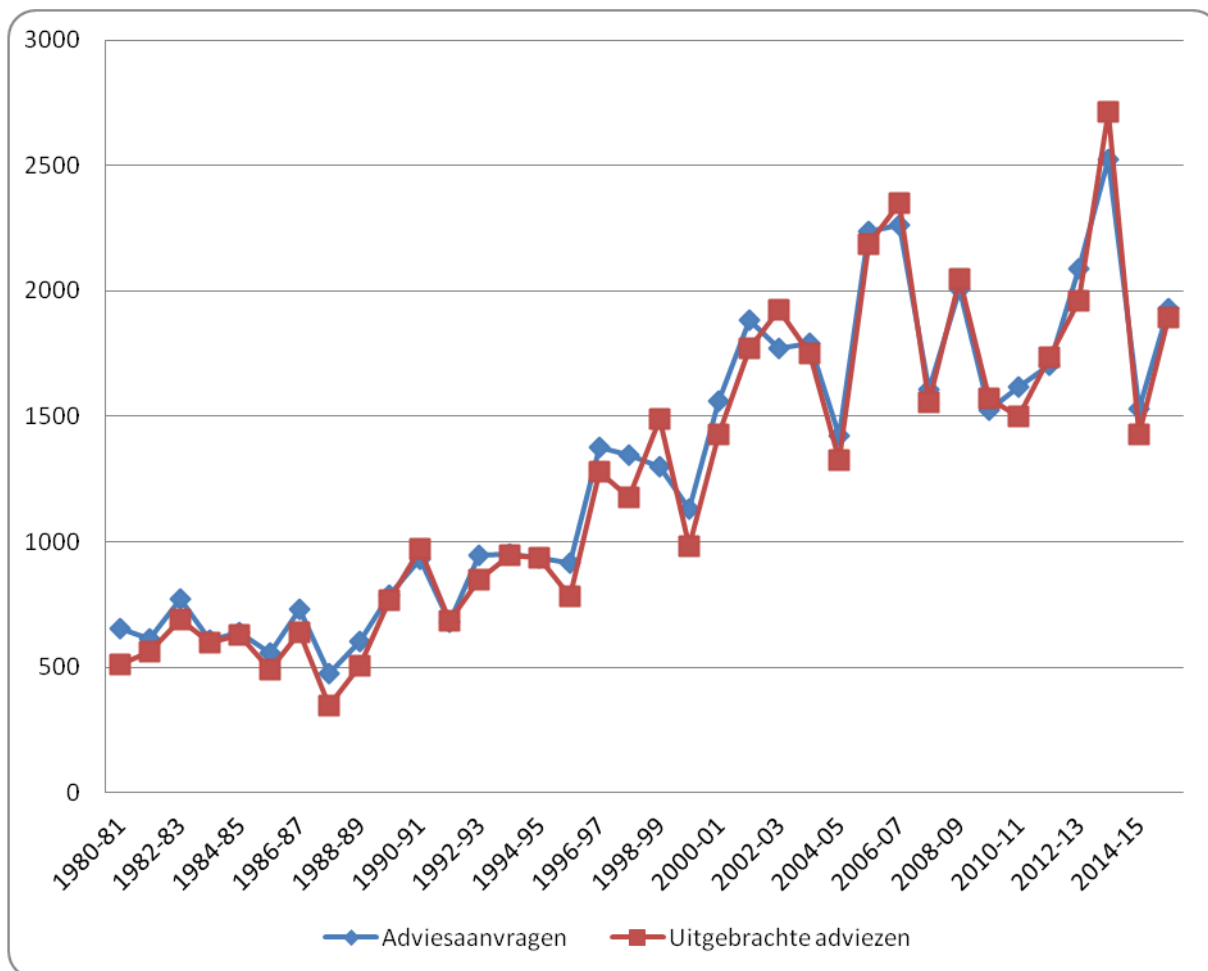
2. Het totale aantal adviesaanvragen is tijdens het jaar 2015-2016 sterk toegenomen (1.930 adviesaanvragen, dat is gemiddeld 160,8 adviesaanvragen per maand) in vergelijking met het jaar daarvoor (1.532 adviesaanvragen, dat is gemiddeld 127,6 adviesaanvragen per maand). Dat komt neer op een toename met 398 adviesaanvragen, ofwel een toename van 26 %.

Naar verwachting zal die toename in de toekomst nog sterker worden als gevolg van de zesde staats hervorming. Wanneer de deeltentiteiten meer vertrouwd zullen zijn met hun nieuwe bevoegdheden, dreigt er een verdrievoudiging, of zelfs een vervier- of vervijfvoudiging van het aantal adviesaanvragen met betrekking tot de aangelegenheden die hun zijn toegewezen.

Daarbij komt nog de complexe verdeling van de bevoegdheden over de federale staat en de deeltentiteiten, waardoor steeds vaker een beroep wordt gedaan op samenwerkingsakkoorden hetgeen resulteert in een verdere toename van het aantal adviesaanvragen.

Tot slot leidt de nieuwe bevoegdheidsverdeling tot gemengde verdragen die eveneens het voorwerp zijn van heel wat adviesaanvragen.

De algemene trend bestaat dan ook in een toename van het aantal aanvragen en van de complexiteit van de zaken, waardoor de stijgende trend die in 1980 is ingezet, bevestigd wordt.

Daarbij komt nog een opmerkelijk nieuw verschijnsel: de teksten die aan de Raad van State worden voorgelegd, zijn aanzienlijk langer. De afdeling Wetgeving van de Raad van State heeft 43.344 artikelen behandeld, dat is gemiddeld 22,45 artikelen per aanvraag. In het jaar daarvoor, 2014-2015, heeft de afdeling Wetgeving 23.127 artikelen geanalyseerd, dat is een gemiddelde van 15,09 artikelen per dossier.

Kamers/gerechtigd jaar	Aantal artikelen 2014-2015	Aantal artikelen 2015-2016
Kamer I	6.350	11.291
Kamer II	4.337	7.420
Kamer III	6.485	12.437
Kamer IV	3.761	8.650
Verenigde kamers	2.194	3.546
Totaal	23.127	43.344

De werklast van de afdeling Wetgeving kan dus niet meer louter op grond van het aantal adviesaanvragen worden geanalyseerd.

Gelet op de bovenvermelde gegevens, moet er rekening mee worden gehouden dat de werklast in de toekomst zal toenemen, terwijl het aantal kamers bij de afdeling Wetgeving al 30 jaar lang ongewijzigd is gebleven. In de toekomst zal een structurele oplossing van dat probleem wellicht onvermijdelijk worden.

A.2. Uitsplitsing volgens adviesaanvrager

Het percentage adviesaanvragen dat is ingediend door de federale overheid en de deelentiteiten is sedert vorig jaar nauwelijks veranderd.

In 2015-2016 heeft de federale regering 898 adviesaanvragen ingediend (46,5 %), terwijl het er het jaar voordien 716 waren (47 %). In diezelfde periode hebben de gemeenschaps- en gewestregeringen 1.032 adviesaanvragen ingediend (53,5 %), tegen 816 in 2014-2015 (53 %).

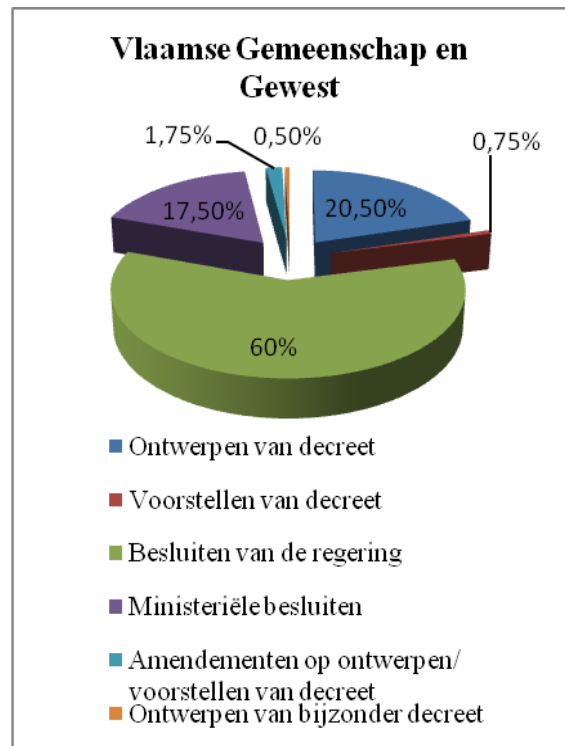
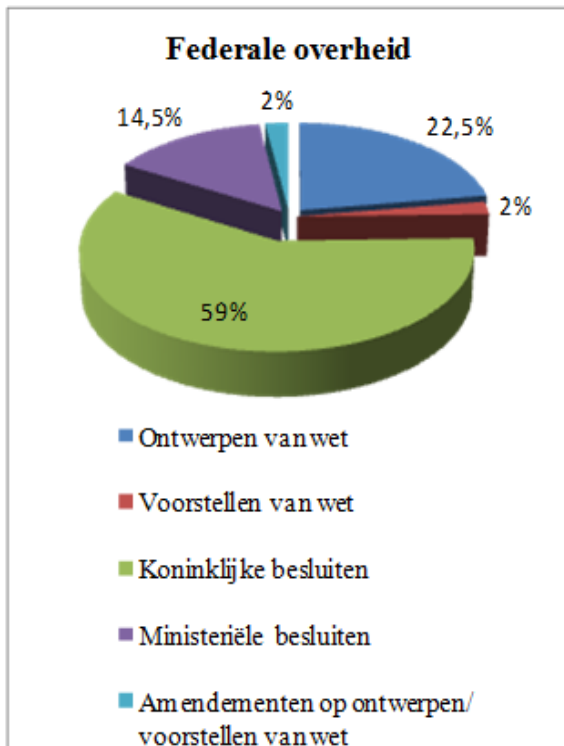
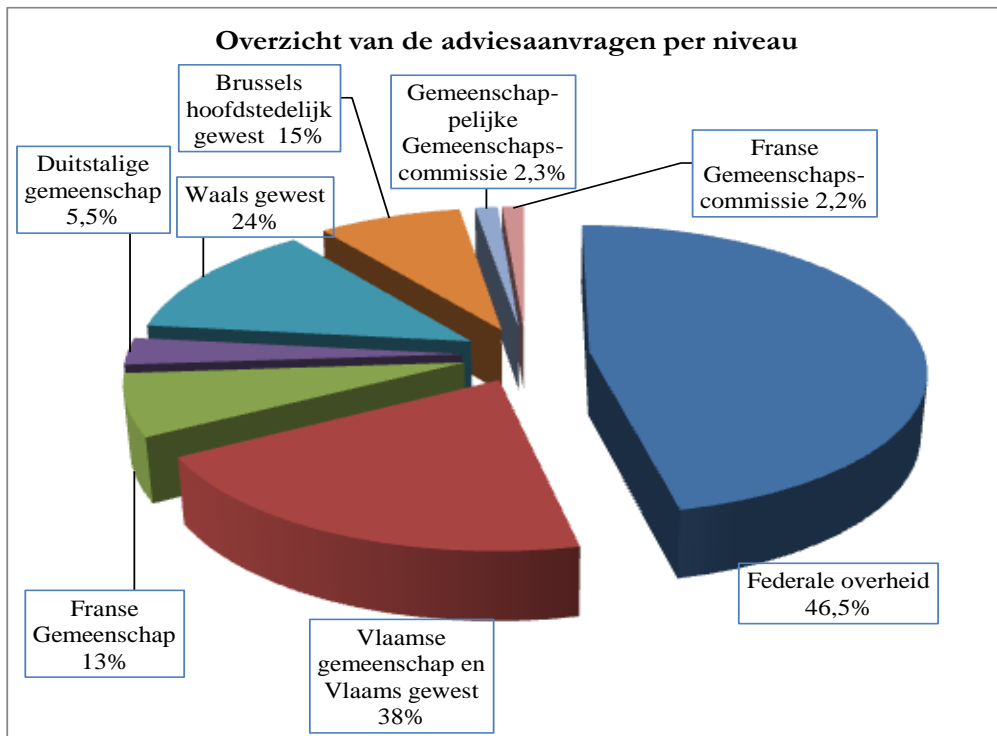
Hoewel men zou verwachten dat die percentages ten gevolge van de zesde staatshervorming zouden wijzigen, blijven de eerste gevolgen van die hervorming voorlopig nog uit.

Daarnaast moet worden vastgesteld dat het aantal adviesaanvragen dat is ingediend door de federale, gemeenschaps- en gewestregeringen (1.863), nog altijd veel hoger ligt dan het aantal adviezen dat is aangevraagd door de voorzitters van de parlementaire vergaderingen (67). In dat opzicht valt er geen enkele significante verandering ten opzichte van de vorige jaren vast te stellen, behalve dat de neiging van de Kamer van volksvertegenwoordigers om zich tot de afdeling Wetgeving van de Raad van State te wenden, bevestigd wordt: het aantal voorstellen dat aan de Raad van State is voorgelegd, bedraagt 38 tegen 27 vorig jaar. Als die tendens aanhoudt, zal zulks uiteraard leiden tot een grotere werklast voor de afdeling Wetgeving.

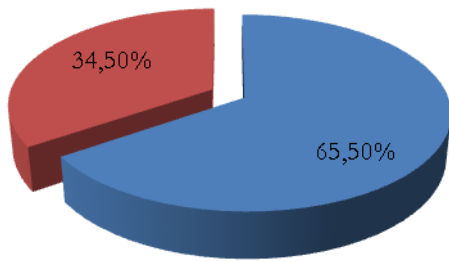
	AANVRAGEN	%
FEDERALE OVERHEDEN	898	46.5 %
<i>Ontwerpen van wet</i>	202	22,50 %
<i>Voorstellen van wet</i>	19	2 %
<i>Koninklijke besluiten</i>	529	59 %
<i>Ministeriële besluiten</i>	129	14,50 %
<i>Amendementen op ontwerpen/voorstellen van wet</i>	19	2 %

<i>Coördinatie</i>	0	
<i>Omzendbrief</i>	0	
DEELENTEITEN	1.032	53.5 %
VLAAMSE GEMEENSCHAP EN VLAAMS GEWEST	394	38 %
<i>Ontwerpen van decreet</i>	80	20,50 %
<i>Voorstellen van decreet</i>	3	0,75 %
<i>Besluiten van de regering</i>	237	60 %
<i>Ministeriële besluiten</i>	65	16,50 %
<i>Amendementen op ontwerpen/voorstellen van decreet</i>	7	1,75 %
<i>Ontwerpen van bijzonder decreet</i>	2	0,50 %
FRANSE GEMEENSCHAP	133	13 %
<i>Ontwerpen van decreet</i>	59	44,50 %
<i>Voorstellen van decreet</i>	1	0,75 %
<i>Besluiten van de regering</i>	70	52,50 %
<i>Ministeriële besluiten</i>	2	1,50 %
<i>Varia (samenwerkingsakkoord)</i>	1	0,75 %
DUITSTALIGE GEMEENSCHAP	58	5,5 %
<i>Ontwerpen van decreet</i>	38	65,50 %
<i>Voorstel van decreet</i>	0	
<i>Besluiten van de regering</i>	20	34,50 %
WAALS GEWEST	248	24 %
<i>Ontwerpen van decreet</i>	93	37,50 %

<i>Voorstellen van decreet</i>	6	2,50 %
<i>Besluiten van de regering</i>	119	48 %
<i>Ministeriële besluiten</i>	23	9 %
<i>Amendementen op ontwerpen/voorstellen van decreet</i>	7	3 %
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST	152	15 %
<i>Ontwerpen van ordonnantie</i>	51	34 %
<i>Voorstellen van ordonnantie</i>	4	2,50 %
<i>Besluiten van de regering</i>	89	59 %
<i>Ministeriële besluiten</i>	7	4 %
<i>Voorstellen van bijzondere ordonnantie</i>	1	0,50 %
GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE	24	2,3 %
<i>Ontwerpen van ordonnantie</i>	14	58 %
<i>Voorstellen van ordonnantie</i>	0	
<i>Besluiten van de regering</i>	10	42 %
FRANSE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE	23	2,2 %
<i>Ontwerpen van decreet</i>	4	17,4 %
<i>Voorstellen van decreet</i>	0	
<i>Besluiten van de regering</i>	19	82,6 %
TOTAAL	1.930	100,00 %

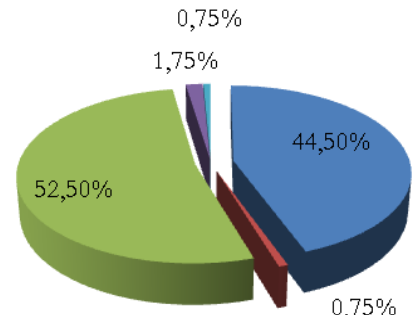

Duitstalige Gemeenschap

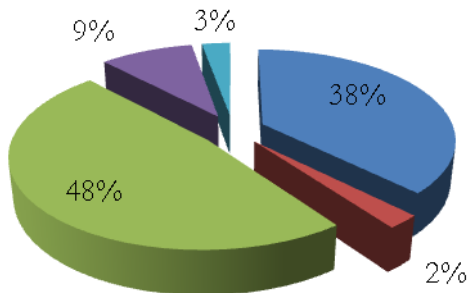
- Ontwerpen van decreet
- Besluiten van de regering

Franse Gemeenschap

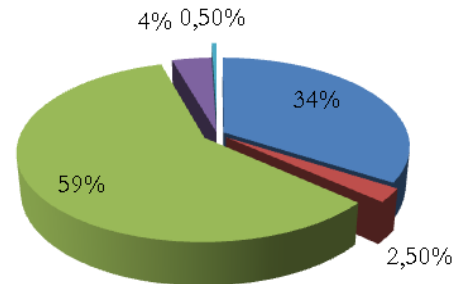
- Ontwerpen van decreet
- Voorstellen van decreet
- Besluiten van de Regering

Waals Gewest

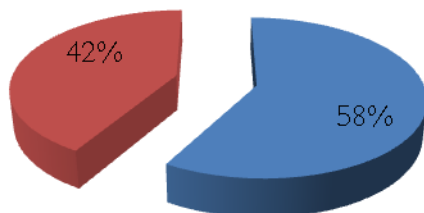
- Ontwerpen van decreet
- Voorstellen van decreet
- Besluiten van de regering
- Ministeriële besluiten
- Amendementen

Brussels Hoofdstedelijk Gewest

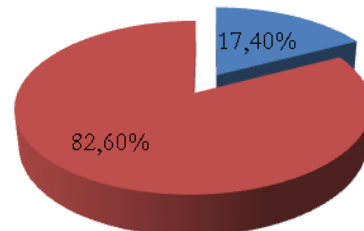
- Ontwerpen van ordonnantie
- Voorstellen van ordonnantie
- Besluiten van de regering
- Ministeriële besluiten
- Voorstellen van bijzondere ordonnantie

Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie

- Ontwerpen van ordonnantie
- Besluiten van de regering

Franse Gemeenschapscommissie

- Ontwerpen van decreet
- Besluiten van de regering

A.3. Uitsplitsing op basis van de termijnen van onderzoek

A.3.1. Spoedprocedures

A. Adviesaanvragen

Het aantal adviesaanvragen dat is ingediend met verzoek om spoedbehandeling teneinde binnen 60 dagen, 30 dagen of 5 dagen over een advies te beschikken, bedroeg 1.916, wat neerkomt op 99,27 % van het totale aantal adviesaanvragen, hetgeen een zeer kleine daling is in vergelijking met het voorgaande jaar (99,67 % van de adviesaanvragen). Hoe dan ook, het aantal aanvragen om advies binnen 30 dagen is nog steeds veruit het talrijkst.

De verandering die zich bij de adviesaanvragen aftekent ten opzichte van het jaar 2014-2015, is alleen het gevolg van de aanvragen om advies binnen 30 dagen. Zo bedroeg het aantal aanvragen om advies binnen 30 dagen 1.708 in 2015-2016, dat is 89 % van het totale aantal adviesaanvragen, tegen 1.287 in 2014-2015, dat is 84 % van het totale aantal adviesaanvragen.

De andere procedures blijven stabiel. Op te merken valt dat het aantal aanvragen om advies binnen een termijn van vijf dagen, namelijk 141, aanzienlijk is afgenomen in verhouding tot de ingediende aanvragen, aangezien ze 7,30 % van de ingediende aanvragen vertegenwoordigen (tegen 12,53 % in 2014-2015) en opnieuw dezelfde verhouding als het jaar voordien vertonen (7,99 % in 2013-2014).

Ten slotte zijn **67** verzoeken om advies binnen een termijn van 60 dagen ingediend. Dat cijfer houdt gelijke tred met de algemene toename van het aantal adviesaanvragen. In vergelijking met het voorgaande jaar blijft de verhouding ongewijzigd: 3,47 % van de aanvragen tegen 3,13 % het jaar voordien. De vaststelling waartoe men vorig jaar was gekomen, blijkt bevestigd te worden: hoewel de procedure voor aanvragen om advies binnen 60 dagen niet gemeden wordt door de adviesaanvragers, is ze geen groot succes.

B. Uitgebrachte adviezen

Het aantal adviezen dat uitgebracht is volgens de spoedprocedures (60 dagen, 30 dagen en 5 dagen), bedraagt 1.886, dat is 99,58% van het totale aantal adviezen dat tijdens het beschouwde jaar gegeven is. Dat percentage is stabiel gebleven ten opzichte van de twee voorgaande jaren.

Dat aantal kan als volgt uitgesplitst worden:

- artikel 84, § 1, eerste lid, 1°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State (60 dagen): 61, dat is 3,22 % van de uitgebrachte adviezen;
- artikel 84, § 1, eerste lid, 2°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State (30 dagen): 1.684, dat is 88,91 % van de uitgebrachte adviezen;
- artikel 84, § 1, eerste lid, 3°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State (5 dagen): 141, dat is 7,4 % van de uitgebrachte adviezen.

A.3.2. Gewone procedure

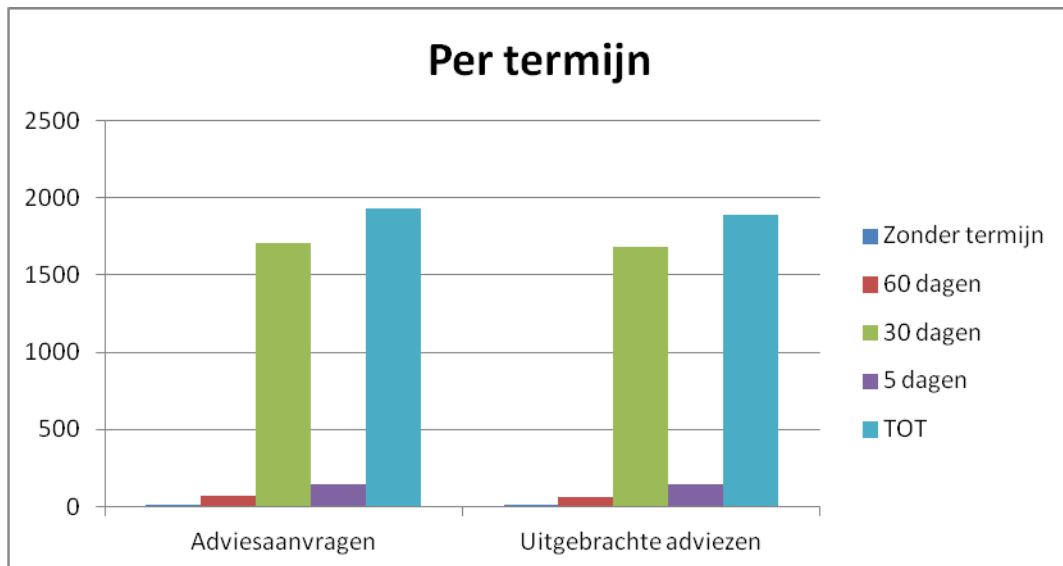
Zoals elk jaar behoort benadrukt te worden dat alleen de adviesaanvragen “zonder termijn” garanderen dat de om advies voorgelegde tekst door de afdeling Wetgeving volledig wordt onderzocht, en de afdeling in staat stellen haar adviesfunctie ten volle uit te oefenen. Bij aanvragen om binnen een termijn van zestig dagen, dertig dagen of vijf dagen advies uit te brengen, kan of moet de afdeling Wetgeving, naargelang van het geval, zich immers beperken tot het onderzoek van drie punten, namelijk de bevoegdheid van de steller van de handeling, de rechtsgrond en de vraag of aan de voorgeschreven vormvereisten voldaan is.

Niettemin wordt van deze procedure, waarbij er voor de behandeling van de dossiers geen termijn vooropgesteld is en de dossiers behandeld worden op basis van de volgorde van inschrijving op de rol, nog steeds zeer zelden gebruikgemaakt.

Aangezien over het beschouwde jaar 14 adviesaanvragen zonder termijn zijn ingediend, dat is 0,72 % van de adviesaanvragen, en 8 adviezen zijn uitgebracht, dat is 0,42 % van de uitgebrachte adviezen, moet worden vastgesteld dat die procedure nog steeds erg weinig gebruikt wordt.

A.3.3. Grafiek adviesaanvragen en uitgebrachte adviezen per termijn 2015-2016

2015-2016	Adviesaanvragen	Uitgebrachte adviezen
Zonder termijn	14	8
60 dagen	67	61
30 dagen	1.708	1.684
5 dagen	141	141
TOTAAL	1.930	1.894

A.4. Uitsplitsing op basis van de samenstelling van de afdeling Wetgeving

Gedurende de beschouwde periode hebben de verenigde kamers (een Nederlandstalige kamer en een Franstalige kamer) 69 adviesaanvragen en de algemene vergadering 6 adviesaanvragen onderzocht.

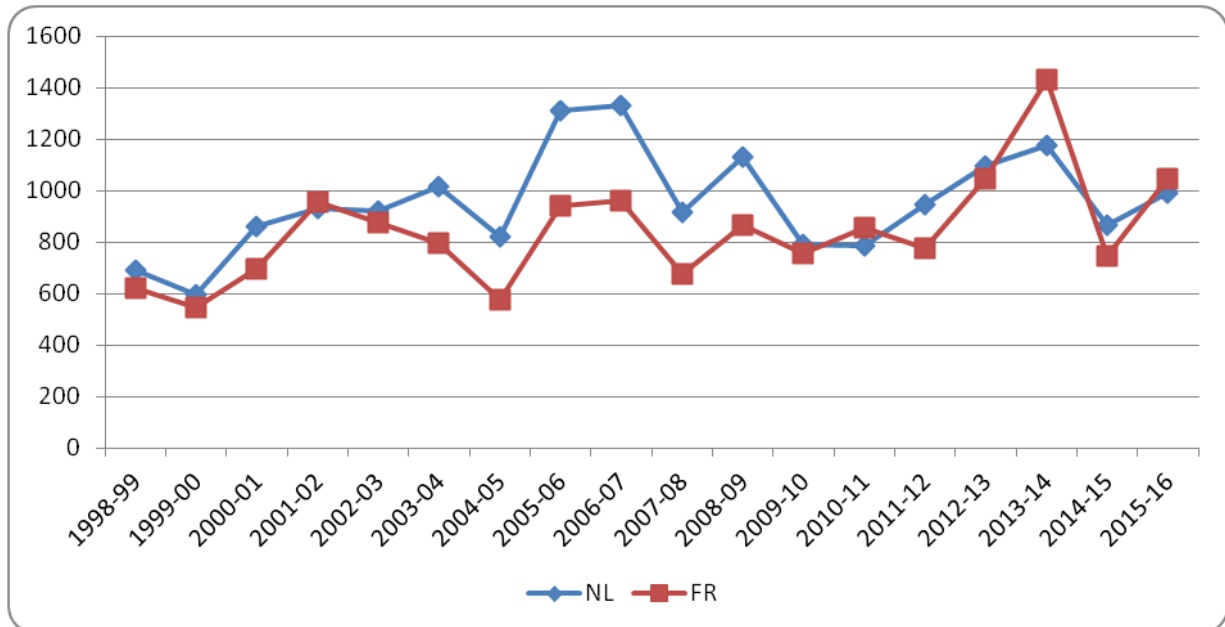
In het beschouwde jaar is minder vaak een beroep gedaan op de algemene vergadering en op de verenigde kamers. Beide procedures vertegenwoordigen samen 3,96 % van de uitgebrachte adviezen. In de voorbije periode werden 15 algemene vergaderingen en 64 vergaderingen van de verenigde kamers georganiseerd, dat is 5,55 % van de uitgebrachte adviezen, terwijl het aantal adviesaanvragen beduidend lager lag. De huidige cijfers stemmen overeen met die van het jaar 2013-2014.

Wanneer meer bepaald een beroep wordt gedaan op de verenigde kamers, laat dit toe dat een adviespraktijk met betrekking tot de bevoegdheidsverdeling tot stand worden gebracht. Dat proces werd reeds met de zesde staatshervorming ingezet, en het zal naar alle waarschijnlijkheid nog verschillende jaren duren vóór de adviespraktijk ter zake van de afdeling Wetgeving geconsolideerd is.

Voor het overige is het zeker zinvol erop te wijzen dat, hoewel die adviezen een klein percentage van het totale aantal adviezen vormen, daarvoor werk moet worden verzet dat zowel op inhoudelijk als op organisatorisch vlak ontegensprekelijk complexer is. Aangezien die adviezen het resultaat zijn van een gezamenlijk onderzoek, dat in overleg is uitgevoerd door kamers van beide taalrollen, wordt er een groter gezag aan toegekend en vormen ze een essentiële schakel in het behoud van het institutioneel evenwicht in België.

A.5. Uitsplitsing op basis van de taalrol

Zoals uit onderstaande grafiek blijkt, zijn de zaken nog steeds tamelijk evenwichtig verdeeld over de Nederlandstalige en de Franstalige kamers.

B. Impact op de middelen van de afdeling Wetgeving

Zoals hierboven is aangegeven, is de werklast in het afgelopen jaar opnieuw toegenomen in vergelijking met het voorbije jaar, het jaar waarin alle legislaturen tegelijk zijn begonnen. Teneinde het hoofd te bieden aan die toename van de werklast en aan de personeelsinkrimping ten gevolge van de door de regering opgelegde bezuinigingen (zie hierna deel IV. Beheer van de Raad van State en zijn infrastructuur, punt A. Personeel en punt B. Budget), zijn de hierna vermelde maatregelen genomen.

De toename van de werklast zal zich naar verwachting verder doorzetten, terwijl de middelen die worden toegekend zullen blijven afnemen. In die omstandigheden zullen radicalere oplossingen onvermijdelijk zijn.

B.1. Magistraten en griffiers

De werklust is verdeeld over de vier kamers van de afdeling Wetgeving (twee Nederlandstalige kamers en twee Franstalige kamers).

Aan Franstalige kant bestaat elke kamer uit een kamervoorzitter en twee staatsraden, wat het totale aantal magistraten op 6 brengt. Wegens het vertrek van 3 staatsraden van de afdeling Bestuursrechtspraak, die niet vervangen konden worden vanwege het uitdoven van de tijdelijke overtalregeling (ten gevolge van de door de regering opgelegde besparingsmaatregelen), is het niet mogelijk geweest bij de Franstalige kamers van de afdeling Wetgeving een bijkomende staatsraad aan te stellen. De Franstalige kamers worden bijgestaan door 3 griffiers.

Aan Nederlandstalige kant kon elke kamer van de afdeling Wetgeving versterkt worden met een bijkomende staatsraad uit de afdeling Bestuursrechtspraak. Elke Nederlandstalige kamer bestaat voortaan uit een kamervoorzitter en drie staatsraden, wat het totale aantal magistraten op 8 brengt. Bovendien is eind december 2016 beslist om aan de Nederlandstalige kamers een bijkomende griffier toe te voegen, wat het aantal griffiers op 4 brengt.

B.2. Assessoren – inschakeling van deskundigen bij wijze van experiment

Artikel 79, eerste lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State stelt dat “de afdeling Wetgeving is samengesteld uit twaalf leden van de Raad van State, en uit ten hoogste tien assessoren”. Voorts bepaalt artikel 82, eerste lid, dat “de afdeling (...) over speciale vraagpunten bijzonder bevoegde personen ter raadpleging [kan] oproepen”.

In zijn beleidsplan (punt I.2.2.) geeft de Eerste Voorzitter te kennen dat hij het aantal assessoren op termijn tot 8 wil beperken. Met de aldus gerealiseerde besparing zou een beroep kunnen worden gedaan op universiteitsprofessoren om de afdeling Wetgeving bij te staan wanneer haar uiterst complexe of zeer technische adviesaanvragen voorgelegd worden. Het is de bedoeling het aantal kennisgebieden waarvoor de afdeling Wetgeving een beroep kan doen op deskundigen, uit te breiden.

Om bij wijze van proef gedurende één jaar een beroep te doen op deskundigen, is een Franstalige assessor, wiens mandaat verstreken was, niet opnieuw aangesteld en niet vervangen. Indien die regeling voldoet, zou ze verlengd kunnen worden en zou ook een Nederlandstalige assessor door deskundigen vervangen kunnen worden.

Na raadpleging van het Rekenhof en van de Inspectie van Financiën, is gekozen voor het juridisch instrument van de raamovereenkomst waarin een lijst wordt vastgesteld van bijzonder gekwalificeerde personen voor elk juridisch specialisme waarvoor de Franstalige

kamers van de afdeling Wetgeving mogelijk een beroep moeten doen op een deskundige. Zolang de raamovereenkomst geldt, zal de afdeling Wetgeving naargelang van de noodwendigheden de deskundigen die in de aldus opgestelde lijsten voorkomen, ter raadpleging kunnen oproepen.

Op 28 juni 2016 is inzonderheid in alle universiteiten een openbare oproep tot gegadigden gedaan met het oog op het opstellen van een lijst van deskundigen voor elk juridisch specialisme, te weten:

- Perceel 1: Personenrecht en huwelijksvermogensrecht, met inbegrip van de huwelijksvermogensstelsels, het erfrecht en het schenkingsrecht;
- Perceel 2: Burgerlijk vermogensrecht (verbintenissen, bijzondere overeenkomsten, huurovereenkomsten, enz.), goederenrecht (zakelijke rechten) en zekerheden (inzonderheid voorrechten en hypotheke);
- Perceel 3: Vennootschapsrecht;
- Perceel 4: Financieel recht;
- Perceel 5: Strafrecht en strafprocesrecht, alsook jeugdbescherming en jeugdzorg;
- Perceel 6: Gezondheidsrecht, met inbegrip van de ziekte- en invaliditeitsverzekering;
- Perceel 7: Socialezekerheidsrecht betreffende de gezinsbijslagen;
- Perceel 8: Recht inzake overheidsbedrijven, in verband met het economisch recht en kwesties die op overheidsdiensten betrekking hebben;
- Perceel 9: Recht inzake nieuwe technologieën (ICT, behalve telecom).

De opening van de offertes heeft plaatsgevonden op 30 september 2016.

De gunning van de eerste opdracht is gepland voor begin januari 2017.

B.3. Algemene vergaderingen

Alle algemene vergaderingen die in de loop van het jaar 2015-2016 georganiseerd zijn, zijn verlopen volgens de voorstellen die de Eerste Voorzitter had geformuleerd in zijn beleidsplan (punt II, 3.3.). Voortaan worden ze immers voorbereid aan de hand van hetzij een ontwerpadvies, hetzij een nota waarin de te beslechten juridische vraagstukken opgelijst worden. Dankzij die meer rationele organisatie waardoor de debatten beter gestructureerd kunnen worden, kon sneller een duidelijk standpunt ingenomen worden en dus heel wat tijd bespaard worden: geen enkele algemene vergadering heeft langer dan twee uur geduurd.

B.4. Administratief personeel: samenvoeging van de diensten van de griffie Wetgeving en van het coördinatiebureau

1. Zoals uit het vorige activiteitenverslag 2014-2015 (punt A.2.2.) is gebleken, heeft de beheerder naar aanleiding van de door de Eerste Voorzitter gevraagde optimalisering van het human resourcebeleid (zie Beleidsplan punt I.1.1.4.) en in het verlengde van de conclusies van de doorlichting van de administratieve diensten specifieke voorstellen en algemene aanbevelingen gedaan.¹⁰

Met betrekking tot de afdeling Wetgeving en het coördinatiebureau (Cobu) heeft de beheerder voorgesteld om de administratieve diensten van de griffie Wetgeving en van het coördinatiebureau te integreren in een nieuwe dienst Wetgeving–Coördinatie.

Dat voorstel is uitgevoerd: de diensten van de griffie Wetgeving en van het coördinatiebureau zijn samengevoegd en met ingang van 1 november 2015 heeft de Eerste Voorzitter mevrouw Veerle Vertongen en mevrouw H  l  ne Lerouxel aangesteld als diensthoofden van de nieuwe geïntegreerde dienst.

Na die samenvoeging konden de taken van beide diensten anders verdeeld worden teneinde het hoofd te bieden aan de personeelsinkrimping. Door het automatiseren van bepaalde taken (automatische verzending van de adviezen via Print-Advies, cf. B.5.) werd het mogelijk om enerzijds de betrouwbaarheid te verhogen en anderzijds de pieken in de werklust van het personeel te beheersen. Die afname van de werklust is echter gedeeltelijk tenietgedaan door een toename van de werklust als gevolg van een nieuwe taak, te weten het bekendmaken van de adviezen (zie punt C.1. hierna).

Op vraag van de Eerste Voorzitter en onder impuls van beide diensthoofden werden volgende maatregelen reeds genomen:

- De databank ‘‘Bucobu’’ is een databank met referentiegegevens betreffende wetgeving, die opgebouwd is in het programma Filemaker. Een belangrijk project binnen het coördinatiebureau is de migratie van de databank naar een nieuwere versie van het programma Filemaker. Deze nieuwere versie is niet alleen gebruiksvriendelijker, maar biedt ook meer mogelijkheden en is beter in staat te communiceren met externe databanken voor gegevensuitwisseling (zoals deze van het Grondwettelijk Hof bijvoorbeeld). Het project heeft echter al meermaals vertraging opgelopen. Dankzij de samenvoeging van de diensten en een nieuwe taakverdeling zal dat project afgerond worden in de eerste maanden van 2017.
- Het aanmaken van het elektronisch wetgevingsdossier (EWD), waarbij alle stukken van het papieren dossier worden ingescand om via de interne databank Bucobu ter beschikking te worden gesteld van de magistraten van de afdeling Wetgeving, gebeurt

---

¹⁰ Het aantal ter beschikking zijnde magistraten zal afnemen door het uitdoven van de tijdelijke overtalregeling zoals het aantal ter beschikking zijnde personeelsleden zal afnemen door het door de regering opgelegde bezuinigingstraject. Het doen samensmelten van diensten of entiteiten is dus aangewezen. Zo kunnen taken makkelijker gedeeld en georganiseerd worden en zullen ook afwezigheden, tijdelijk of definitief, makkelijker kunnen worden opgevangen.

niet langer op het coördinatiebureau, maar op de griffie Wetgeving. Het overhevelen van de scanprocedure wordt mede ingegeven door het feit dat coördinatiebureau en griffie, hoewel nu geïntegreerd, momenteel niet fysiek kunnen worden samengevoegd. Voor elke nieuwe adviesaanvraag werd tot voor kort een kopie van het volledige papieren dossier door een bode naar het coördinatiebureau gebracht om verwerkt te worden. Nu de scanprocedure op de griffie wordt georganiseerd, kan het originele papieren dossier gebruikt worden, wat niet enkel de kwaliteit van de scan ten goede komt, maar ook de meer sluitende garantie biedt over de echtheid en originaliteit van de stukken. Dit aspect wordt des te belangrijker vanaf 1 januari 2017, wanneer de Raad van State voor alle door hem gegeven adviezen niet alleen het advies, maar ook alle teksten waarop het advies betrekking heeft zal moeten bekendmaken via zijn website (zie punt C.1. hierna). Bovendien kan het dossier onmiddellijk na ontvangst op de griffie worden ingescand en ter beschikking worden gesteld wat, vooral in 5-dagendossiers, een niet onbelangrijke tijdwinst oplevert. Wanneer een magistraat thans de kopie van een dossier krijgt, is het dossier al gedigitaliseerd.

2. De andere aanbevelingen van de beheerder naar aanleiding van de doorlichting zijn door de dienst Wetgeving-Coördinatie als volgt geïmplementeerd:

- personeelsleden moeten meer multidisciplinair ingezet kunnen worden

Sinds 2013 werkt de griffie Wetgeving met een “Leidraad”. Dit document is een gemeenschappelijk werkdocument waarin alle werkprocessen die verband houden met de kerntaken worden omschreven. Het zijn de administratieve medewerkers zelf die in overleg met elkaar en onder supervisie van het diensthoofd dit document hebben samengesteld en continu actualiseren. De recente ingrijpende wijzigingen naar aanleiding van de invoering van Prolex Plus hebben aanleiding gegeven tot een grondige evaluatie van het document en de manier waarop het gebruikt wordt door de medewerkers. Tegelijk heeft de integratie met het coördinatiebureau en de daarmee gepaard gaande uitbreiding van de kerntaken aanleiding gegeven tot een uitgebreide aanvulling.

Het grote voordeel van het documenteren van de kernprocessen is niet alleen dat alle medewerkers in staat zijn alle taken uit te voeren, maar ook dat dit op een uniforme manier gebeurt. Ook voor de zogenoemde neventaken (aanmaken statistieken, externe communicatie, beheer archieven...) zal een gelijkaardige leidraad worden opgesteld.

- er moet een kwaliteitscontrole worden ingevoerd

Gedurende de maanden mei en juni 2016 zijn alle medewerkers van de dienst Wetgeving-Coördinatie geëvalueerd door hun diensthoofd. Algemeen genomen scoren alle medewerkers goed tot zeer goed, met enkele uitschieters tot uitstekend en slechts twee matige eindbeoordelingen. Met deze laatste werden concrete afspraken gemaakt voor de komende maanden en hun prestaties zullen na enkele maanden opnieuw worden beoordeeld.

Niet alleen de kwaliteit van de prestaties van de medewerkers zijn kritisch geëvalueerd. Minstens even belangrijk, misschien zelfs belangrijker, is de kwaliteit van de werkprocessen. De diensthoofden hebben gebruikgemaakt van de invoering van de nieuwe applicatie Prolex Plus om controleprocedures uit te werken voor de verschillende etappes van het dossierverloop.

B.5. Ontwikkeling nieuw databeheersysteem Prolex Plus, o.m. Print-Advies

1. In zijn beleidsplan (zie punt II.4.) heeft de Eerste Voorzitter de contouren geschetst voor een elektronische procedure voor het beheer van de adviesaanvragen die aan de afdeling Wetgeving worden gericht, zodat enerzijds een adviesaanvraag elektronisch kan worden ingediend en anderzijds het definitieve advies elektronisch kan worden bezorgd. De mogelijkheid tot het invoeren van een dergelijke elektronische procedure moet worden onderzocht uitgaande van de bestaande digitale applicaties.

Begin 2015 heeft de dienst ICT een eerste analyse gemaakt van het huidige databeheersysteem Prolex 98. Prolex 98 is de digitale rol van de afdeling Wetgeving. Daarnaast worden nog steeds de belangrijkste elementen ingeschreven op een papieren rol. Zoals de benaming doet vermoeden, werd het programma ontwikkeld in 1998. Door de jaren heen zijn verschillende aanpassingen uitgevoerd en functionaliteiten toegevoegd. Het eindresultaat op de dag van vandaag is een onoverzichtelijk geheel dat niet langer tegemoetkomt aan de noden van een moderne administratie. De conclusie van de analyse is dan ook geworden dat de ontwikkeling van een nieuw databeheersysteem nodig is, eerder dan het bestaande programma te moderniseren.

In samenwerking met de diensthoofden van de griffie Wetgeving is een medewerker van de dienst ICT gestart met een grondige inhoudelijke en technische analyse. In overleg werd geopteerd voor een nieuw "Prolex Plus". Dit systeem is op een praktische aanpak gericht, met name afgelijnde onderdelen in de vorm van modules om zo snelle resultaten te garanderen en niet te vervallen in de mogelijke valkuilen van een al te ambitieus informaticaproject waar veel tijd en energie wordt geïnvesteerd in een allesomvattende oplossing, maar concrete resultaten al te vaak uitblijven.

2. De eerste module die werd gecreëerd is Print-Advies.

Dankzij de invoering van een systeem van elektronische authenticatie worden de adviezen van de Raad van State sinds 1 maart 2016 alleen nog langs elektronische weg uitgebracht. De officiële versie wordt geauthenticeerd door middel van een unieke code die op elke pagina van het advies rechts onderaan verticaal wordt vermeld. Dat elektronisch handtekeningensysteem heet "Print-Advies". Het is de tegenhanger van "Print-Arrest" dat de informaticadienst met hetzelfde doel heeft ingevoerd bij de afdeling Bestuursrechtspraak.

De communicatie van de griffie Wetgeving met de adviesaanvragers is thans sterk gemoderniseerd. De aanvragers ontvangen de aangevraagde adviezen immers enkel nog langs elektronische weg. Dat levert een aanzienlijke tijdwinst op, zowel voor de adviesaanvrager als voor de griffie die niet langer papieren adviezen met begeleidende brieven moet voorbereiden en ook niet langer het afhalen ervan moet organiseren en registreren.

Opdat het systeem kan werken, moeten de adviesaanvragers in de brief met de adviesaanvraag de naam en de contactgegevens vermelden van de gemachtigden en van de eventuele andere personen aan wie het advies moet worden bezorgd. Om veiligheidsredenen moeten de adviesaanvragen bij de receptie worden neergelegd. De griffie Wetgeving is dus niet meer toegankelijk voor het publiek.

3. Een andere nieuwigheid van Prolex Plus is het automatisch verzenden van de inschrijvingsbewijzen. Na ontvangst en controle van het papieren dossier, wordt de adviesaanvraag ingeschreven op de rol. Het krijgt een rolnummer toegewezen en de datum waarop de termijn verstrijkt, wordt berekend. Deze beide gegevens worden vervolgens gecommuniceerd aan de adviesaanvrager of aan de door hem/haar aangeduide persoon of personen (gemachtigden). Waar vroeger een administratieve medewerker van de griffie dit mailbericht opstelde en verstuurde, gebeurt dit nu via de applicatie zelf op basis van de gegevens geregistreerd in de databank en met behulp van standaardmailberichten die uitgaan van het algemene e-mailadres van de griffie Wetgeving wet-leg@raadst-consetat.be. Deze automatisering brengt ook structuur en eenvormigheid in de externe communicatie van de griffie Wetgeving.

Omdat vaak dezelfde personen optreden als gemachtigde in meerdere dossiers, werd ook een register ontwikkeld waarin hun contactgegevens worden bijgehouden. In een volgend dossier kunnen dan via een eenvoudige zoekopdracht de correcte contactgegevens worden toegevoegd. Dit vermijdt het telkens opnieuw invoeren van gegevens van vaak terugkerende gemachtigde personen, wat opnieuw tijdwinst oplevert, de betrouwbaarheid van de adresgegevens vergroot en waarborgt dat het advies daadwerkelijk naar de adviesaanvrager wordt gestuurd.

Het opschrift van een ontwerptekst die aan de Raad van State wordt voorgelegd voor advies wordt na de eerste invoer in het databeheersysteem Prolex Plus hergebruikt om ook andere databanken te voeden die het verdere verloop van de tekst, na advies van de Raad van State, opvolgen. In de module “opschrift” is een eenvoudige spellingcontrole via Word in de drie landstalen mogelijk.

C. Andere verbeteringen of innovaties

C.1. Bekendmaking van de adviezen

1. In zijn beleidsplan (punt I, 6.2. in fine) heeft de Eerste Voorzitter gewezen op de noodzaak om de regering de teksten in herinnering te brengen die de Raad van State op verzoek van de eerste minister had voorgesteld met het oog op de bekendmaking van de adviezen van de Raad.

2. Vervolgens zijn twee voorstellen van wet ingediend.¹¹ De algemene vergadering van de Raad van State heeft een omstandig advies uitgebracht over die voorstellen, waarbij ze geoordeeld heeft dat de bekendmaking van de adviezen van de Raad van State en van de teksten waarop ze betrekking hebben niet bij een bijzondere wet moest worden geregeld, wat een belangrijke politieke hindernis vormde. De besprekingen in het parlement hebben geleid tot de wet van 16 augustus 2016 tot wijziging van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, met het oog op de bekendmaking van de adviezen van de afdeling wetgeving (BS 14 september 2016).

Sedert 1 januari 2017 worden de adviezen van de afdeling Wetgeving alsook de teksten waarop ze betrekking hebben, bekendgemaakt op de website van de Raad van State. Het tijdstip waarop het advies effectief wordt bekendgemaakt, is afhankelijk van de aard van de tekst die om advies is voorgelegd en van het gevolg dat eraan gegeven is:

- Als het advies betrekking heeft op een voorontwerp van wet, decreet of ordonnantie of op amendementen op een ontwerp of een voorstel, vindt de bekendmaking plaats nadat de betrokken tekst bij de wetgevende vergadering is neergelegd. Indien de afdeling Wetgeving eerst om advies wordt verzocht nadat het voorstel of het amendement op een ontwerp bij de wetgevende vergadering is ingediend, vindt de bekendmaking plaats op het ogenblik dat het advies wordt bezorgd aan de wetgevende vergadering die erom heeft verzocht;
- Adviezen over ontwerpbesluiten worden bekendgemaakt zodra de betrokken tekst in het *Belgisch Staatsblad* is bekendgemaakt.

---

¹¹ Voorstel van wet “tot wijziging van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, met het oog op de bekendmaking van de adviezen van de afdeling wetgeving” (*Parl.St.* Kamer 2014-2015, nr. 54-0682/001).
Voorstel van wet “tot invoeging van een artikel 6ter in de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, teneinde voor de adviezen van de afdeling wetgeving van de Raad van State een eenvormige en veralgemeende bekendmaking op te leggen” (*Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0144/001).

- De overige adviezen worden bekendgemaakt na de ontbinding van de Kamer van volksvertegenwoordigers (als het om adviezen gaat die aan de federale overheid zijn verstrekt) of nadat de betrokken gemeenschap of het betrokken gewest daarmee heeft ingestemd.

Voor de adviezen die vóór 2017 zijn gegeven geldt een bijzondere regeling. Die adviezen moeten tegen 1 januari 2019 bekendgemaakt zijn, evenwel zonder de teksten waarop ze betrekking hebben. Deze adviezen zullen geleidelijk aan ter beschikking worden gesteld op de website van de Raad van State.

3. De Raad van State heeft het verloop van de parlementaire voorbereiding opgevolgd en heeft zijn administratieve diensten (griffie en coördinatiebureau) gereorganiseerd teneinde zich voor te bereiden op die nieuwe wettelijke verplichting. Zodra de wet was aangenomen, konden dankzij een minutieus onderzoek van de tekst de verschillende gevallen van bekendmaking onderscheiden worden en vervolgens in technische termen omgezet worden. Gelet op de personeelsinkrimping en om het risico op fouten zoveel mogelijk te beperken, is ernaar gestreefd de selectie van de te bekend te maken adviezen maximaal te automatiseren teneinde ze in één bestand op te nemen.

Met betrekking tot de bekendmaking van de adviezen die dateren van na 1 januari 2017, heeft de technische omzetting van de verschillende mogelijke gevallen geleid tot een herziening van alle omschrijvingen en afkortingen die in de werkinstrumenten van de Raad worden gebruikt voor de teksten die aan de afdeling Wetgeving van de Raad van State worden voorgelegd. Die eerste stap is enkel mogelijk geweest met de hulp van de referendarissen van het coördinatiebureau en van het personeel van de dienst Wetgeving-Coördinatie die erin geslaagd zijn de verschillende tools (Bucobu, Prolex et Reflex) in korte tijd te reorganiseren en te uniformeren. Voorts moest de procedure voor het inscannen van de documenten die bij de griffie worden geregistreerd wanneer de zaak op de rol wordt ingeschreven, anders geregeld worden. De wet schrijft immers voor dat de ontwerpen waarop de uitgebrachte adviezen betrekking hebben, bekendgemaakt moeten worden.

De bekendmaking van de adviezen die dateren van vóór 1 januari 2017, levert eveneens heel wat technische problemen op. De ingreep moet op twee jaar rond zijn, aangezien de wet voorschrijft dat alle adviezen die sedert de oprichting van de instelling uitgebracht zijn, tegen uiterlijk 1 januari 2019 bekendgemaakt moeten zijn. Het gaat om een lastige en moeilijke onderneming omdat een deel van de adviezen (de oudste en dus de fragielste) niet gedigitaliseerd zijn. De recentere adviezen zijn dan weer gedigitaliseerd met de middelen die destijds beschikbaar waren en niet met het oog op de bekendmaking ervan. Alvorens die adviezen publiekelijk bekend te maken, moeten ze dus gecontroleerd worden en moet er een OCR-programma op worden toegepast, zodat in de volledige tekst kan worden gezocht.

Met het oog op de bekendmaking van de adviezen moesten ook de website van de Raad van State geüpdatet worden.

C.2. Vademecum

De Eerste Voorzitter heeft in zijn beleidsplan benadrukt dat de transparantie en bijgevolg het imago van de instelling verbeterd moest worden (punt I, 6).

De redactie van een vademecum adviesprocedure voor de afdeling wetgeving kadert in die doelstelling. In het activiteitenverslag 2014-15 wordt ingegaan op de totstandkoming en de inhoud ervan. Het vademecum is een uitvoerige brochure met praktische informatie over de adviesprocedure, bestemd voor de adviesaanvragers en hun medewerkers. De tekst ervan wordt jaarlijks geactualiseerd, de laatste keer einde 2016 naar aanleiding van de nieuwe juridische regeling inzake de bekendmaking van de adviezen.

Traditioneel wordt aan het begin van elk kalenderjaar op de Raad van State een informatiesessie georganiseerd (één in het Nederlands en één in het Frans) waarop medewerkers van de afdeling Wetgeving gedurende een uur een praktische uiteenzetting geven over de adviesprocedure, gevolgd door een vragenronde en de mogelijkheid om met een aantal staatsraden, auditeurs, griffiers en diensthoofden van de afdeling Wetgeving van gedachten te wisselen.

III. WERKING VAN HET AUDITORAAT

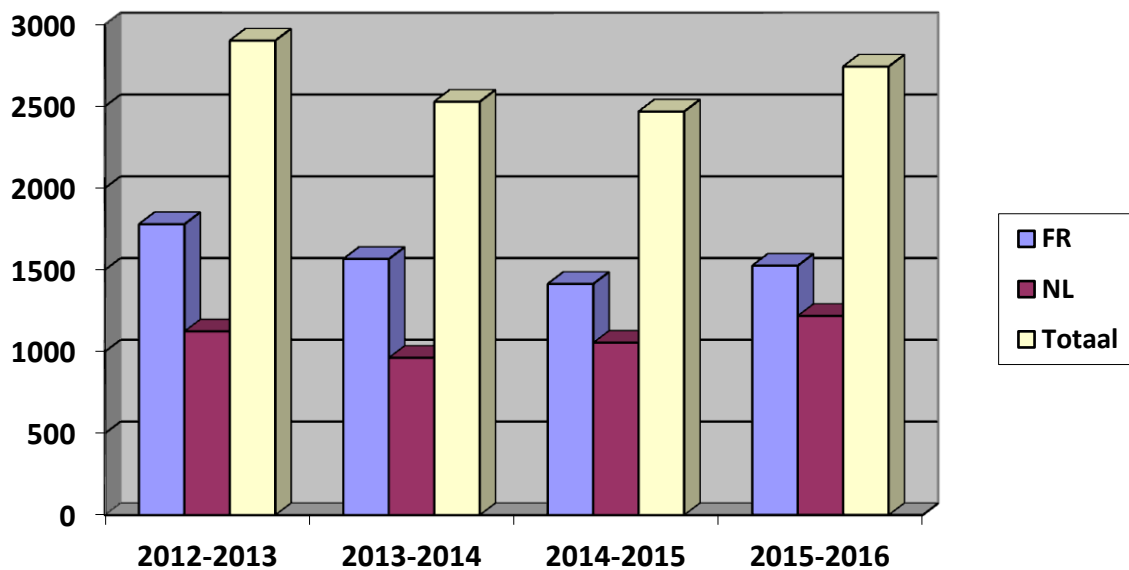
A. De afdeling Bestuursrechtspraak

A.1. Hangende zaken

Voorafgaande opmerking: Met “hangende zaken” bij het Auditoraat worden alle dossiers bedoeld die op de rol ingeschreven zijn en waarvoor nog op zijn minst een verslag moet opgesteld worden of één van de meldingen bedoeld in de artikelen 11/2 tot 11/4 en 14bis van de algemene procedureregeling.

A.1.1. Evolutie

Gerechtigd jaar	FR	NL	Totaal	evolutie
2012-2013	1779	1123	2902	- 16 of 0,5%
2013-2014	1566	962	2528	- 374 of 12,9%
2014-2015	1414	1054	2468	- 60 of 2%
2015-2016	1525	1218	2743	+275 of +11,1%

A.1.2. Commentaar

Waar vorig gerechtelijk jaar reeds een stijging van het aantal hangende zaken werd opgetekend aan Nederlandstalige kant is dit nu ook het geval aan Franstalige kant. Daardoor vertoont het aantal hangende zaken na gedurende verschillende jaren te zijn gedaald opnieuw een stijging en wel meteen met 11%.

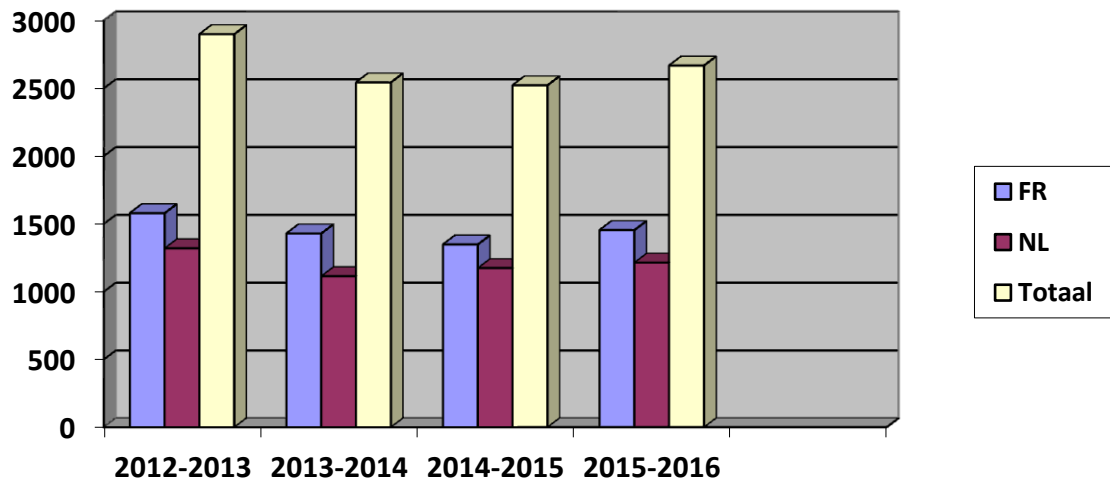
Het verschil in aantal hangende zaken tussen de Nederlandstalige en de Franstalige afdelingen neemt verder af (307 waar het vorig jaar nog 360 zaken bedroeg) maar blijft toch nog aanzienlijk. Er valt op te merken dat het aantal hangende zaken aan Franstalige kant duidelijk onder het aantal van 2012-2013 blijft. De verhoging die na afloop van het voorbije jaar te zien is, stemt evenwel tot terechte bezorgdheid.

A.2. Ingekomen verzoekschriften

Voorafgaande opmerking: het aantal verzoekschriften stemt overeen met het aantal nieuwe rolnummers die tijdens het gerechtelijk referentiejaar werden toegekend. Wat de administratieve cassatie betreft, stemt dit aantal overeen met het aantal verzoekschriften die in de loop van dezelfde periode toelaatbaar zijn verklaard: alleen die verzoekschriften worden door een lid van het Auditoraat onderzocht.

A.2.1. de vernietigingsgeschillen

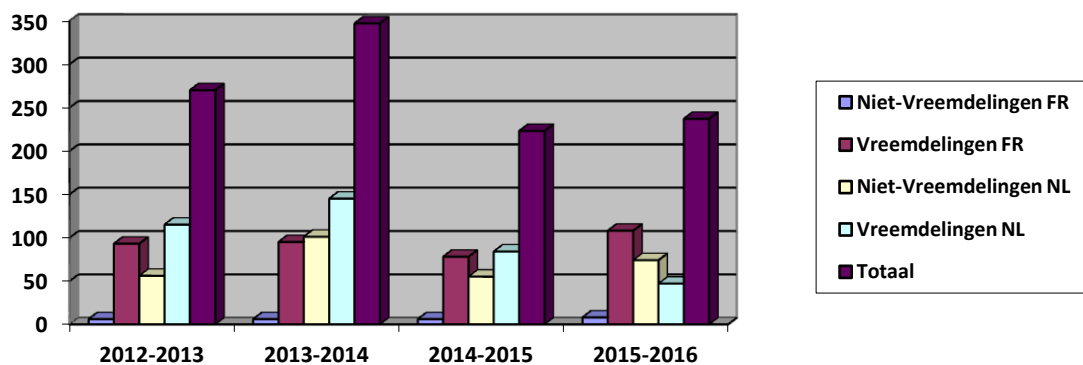
Gerechtelijk jaar	FR	NL	Totaal	evolutie
2012-2013	1579	1320	2899	-56
2013-2014	1429	1114	2543	-356
2014-2015	1348	1174	2522	-21
2015-2016	1454	1214	2668	+146

A.2.2. de cassatieberoepen

Gerechtelijk jaar	FR		NL		Totaal	evolutie
	Niet- vreemdelingen	vreemdelingen	Niet- vreemdelingen	vreemdelingen		
2012-2013	6	93	56	115	270	- 89
2013-2014	6	95	101	145	347	+77
2014-2015	6	78	55	84	223	-124
2015-2016	8	108	74	47	237	+14

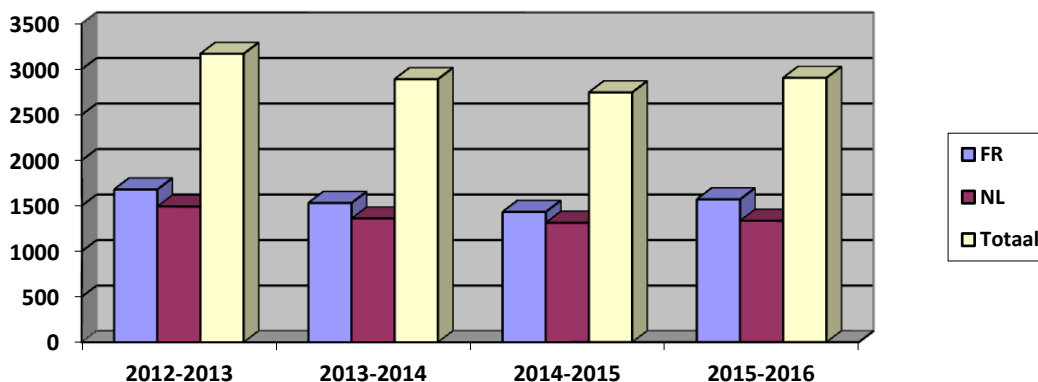

De procedureregeling voor de cassatieberoepen voorziet in een toelatingsprocedure waarbij het Auditoraat niet tussenkomt. Alleen de zaken die toelaatbaar worden verklaard worden naar het Auditoraat gezonden. Vandaar dat het aantal cassatieberoepen die door het Auditoraat moet worden behandeld beduidend lager ligt dan het aantal cassatieberoepen die bij de Raad van State worden ingediend.

A.2.3. vernietigingsgeschillen + cassatieberoepen

Gerechtelijk jaar	FR	NL	Totaal	evolutie
2012-2013	1678	1491	3169	- 145
2013-2014	1530	1360	2890	- 279
2014-2015	1432	1313	2745	- 145
2015-2016	1570	1335	2905	+ 160

A.2.4. Commentaar

Voor het eerst sinds jaren is het aantal ingekomen verzoekschriften opnieuw gestegen en wel met 5,8%. Het aantal ingediende verzoekschriften blijft evenwel lager dan het aantal dat voor het jaar 2012-2013 werd genoteerd. Dit jaar situeert de stijging zich zo goed als volledig aan Franstalige zijde. Het totale aantal ingediende verzoekschriften blijft ook groter aan Franstalige kant en het verschil met het aantal Nederlandstalige verzoekschriften vergroot.

Dat verschil valt hoofdzakelijk te verklaren doordat alleen aan Nederlandstalige kant administratieve rechtscolleges met een bijzondere bevoegdheid opgericht zijn. Men denke in het bijzonder aan de aangelegenheid van de stedenbouwkundige vergunningen, die bij de Raad van State aan Nederlandstalige kant in het kader van cassatie in administratieve zaken wordt behandeld en aan Franstalige kant in het kader van nietigverklaringsgeschillen. Dat verklaart waarom er meer Franstalige beroepen tot nietigverklaring zijn. Regelmatig wordt voor die beroepen ook een vordering in kort geding ingesteld, terwijl er geen kort geding bestaat voor cassatie in administratieve zaken.

Het aantal cassatieberoepen dat door de Raad van State toelaatbaar werd verklaard ligt in het voorbije gerechtelijk jaar iets hoger dan in het jaar voordien.

Waar het aantal toelaatbaar verklaarde cassatieberoepen in vreemdelingenzaken stijgt aan Franstalige kant neemt het verder af aan Nederlandstalige kant zodanig dat het aantal Nederlandstalige cassatieberoepen in vreemdelingenzaken nog slechts minder dan de helft bedraagt van het aantal Franstalige.

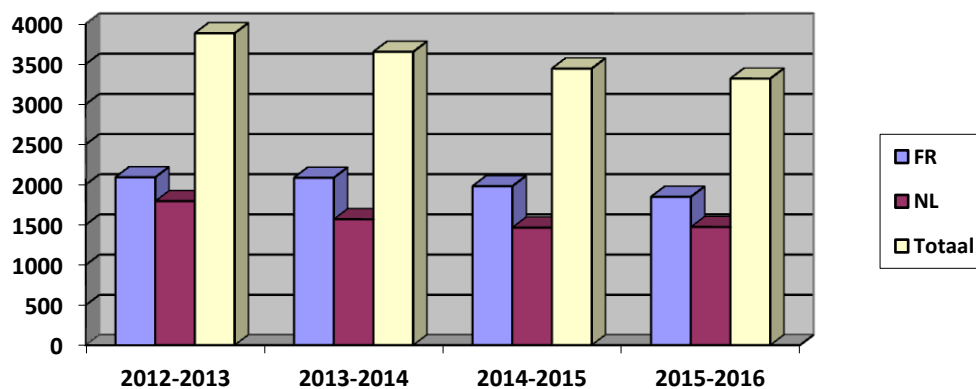
Opmerkelijk is ook dat aan Nederlandstalige zijde voor het eerst het aantal cassatieberoepen niet-vreemdelingen hoger ligt dan het aantal cassatieberoepen in vreemdelingenzaken.

A.3. Neergelegde verslagen

Onder de term “neergelegde verslagen” vallen de adviezen die bij uiterst dringende noodzakelijkheid zijn gegeven, de verslagen in schorsing- en nietigverklaringszaken, de vermeldingen bedoeld in de artikelen 11/2 tot 11/4 en 14bis van de algemene procedureregeling, de aanvullende verslagen en de verslagen in cassatiegedingen.

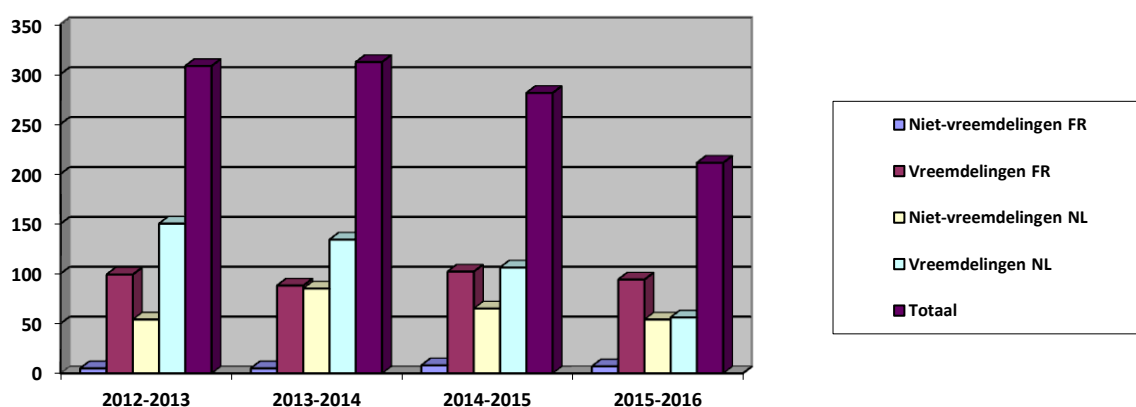
A.3.1. De vernietigingsgeschillen

Gerechtelijk jaar	FR	NL	totaal	evolutie
2012-2013	2090	1792	3882	-189
2013-2014	2084	1567	3651	-231
2014-2015	1979	1464	3443	-208
2015-2016	1847	1471	3318	-125

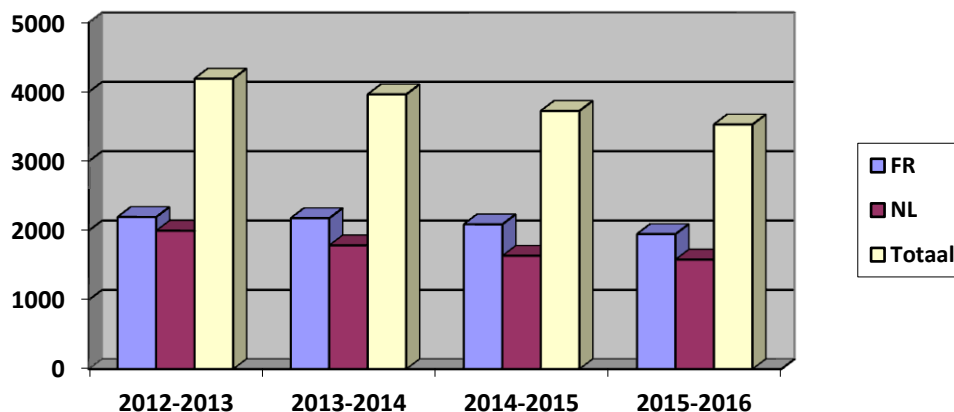
A.3.2. De cassatiegeschillen

Gerechtelijk jaar	FR		NL		Totaal	evolutie
	Niet-vreemdelingen	vreemdelingen	Niet-vreemdelingen	vreemdelingen		
2012-2013	5	99	54	150	308	-105
2013-2014	5	88	85	134	312	+4
2014-2015	8	102	65	106	281	-31
2015-2016	7	94	54	56	211	-70

A.3.3. Cassatie en vernietigingscontentieux gezamenlijk

Gerechtelijk jaar	FR	NL	totaal	evolutie
2012-2013	2194	1996	4190	-294
2013-2014	2177	1786	3963	-227
2014-2015	2089	1635	3724	-239
2015-2016	1948	1581	3529	-195

A.3.4. Commentaar

Het aantal neergelegde verslagen is gedaald zowel aan Nederlandstalige kant als aan Franstalige kant. Zoals het ook het geval was tijdens de drie laatste jaren blijft het aantal neergelegde verslagen aan Franstalige kant groter.

Wat de Nederlandstalige kant betreft is de daling beduidend kleiner dan deze van de twee voorgaand jaren en relatief beperkt (3%). Daarbij moet er rekening gehouden worden met het feit dat in de loop van het gerechtelijk jaar, gelukkig relatief laat op het jaar, twee auditeurs die beiden werkzaam waren in de afdeling Bestuursrechtspraak, op rust zijn gegaan en ingevolge de budgettaire beperkingen die hebben geleid tot de afbouw van het achterstandskader, niet meer konden worden vervangen. Op drie jaar tijd is het effectief van de Nederlandstalige afdelingen van het Auditoraat aldus verminderd van 45 tot 41 eenheden.

Dit verklaart ook voor het grootste deel dat het aantal verslagen aan Nederlandstalige kant lager ligt dan aan Franstalige kant. Immers bedraagt het effectief aan Franstalige kant nog 45 eenheden. Daarbij komt dat aan Nederlandstalige kant de keuze werd gemaakt om tijdens het besproken jaar een dertiende auditeur voor de afdeling Wetgeving te behouden wat uiteraard dan bijkomend ten nadele komt van het aantal auditeurs dat aan de afdeling Bestuursrechtspraak kon worden toegewezen.

Ten slotte heeft de hervorming van 2014 gezorgd voor een bijkomende werklast vooral door het invoeren van accessoire vorderingen die telkens een bijkomend onderzoek vergen. Dit is o.m. het geval voor de mogelijkheid tot het vragen van een rechtsplegingvergoeding en tot het vragen van schadevergoeding (10 dossiers) en tot het al dan niet gedeeltelijk behoud van de gevolgen van de vernietigde akte (6 dossiers),

Aan Franstalige kant valt de vermindering van het aantal verslagen (141 minder dan in 2014-2015) hoofdzakelijk te verklaren doordat op 1 september 2015 een eerste auditeurafdelingshoofd met pensioen is gegaan en niet is vervangen, doordat de collega's van de afdeling Wetgeving in 2014-2015 in de werkzaamheden van de afdeling Bestuursrechtspraak

hadden kunnen bijspringen en door de vermindering van het aantal Duitstalige dossiers bestuursrechtspraak die een collega, toegewezen aan de afdeling Wetgeving, voor zijn rekening heeft genomen. Al die elementen hebben ertoe geleid dat er voor 2015-2016 ongeveer 120 verslagen minder zijn. Dat is een verschil van 21 verslagen (141-120), wat betekent dat per magistraat van de afdeling Bestuursrechtspraak, zijnde 32, er 0,7 verslagen minder zijn ingediend, wat verwaarloosbaar is.

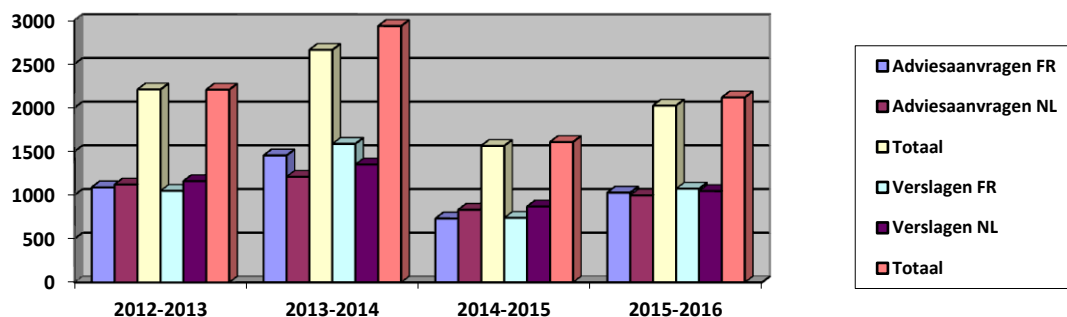
Zoals reeds is opgemerkt in het activiteitenverslag van vorig jaar, moet de – voor de productiviteit negatieve – weerslag van de hervormingen van 2014 ook niet worden onderschat. De verslagen “schadevergoedingen tot herstel” en “handhaving van de gevolgen” zijn deze keer weliswaar meegerekend: het zijn er respectievelijk 23 en 28. Het nieuwe kort geding, de afweging van de aanwezige belangen in dat kader, de debatten als gevolg van de rechtsplegingsvergoeding en alle onzekerheden die uit die hervormingen voortvloeien, blijven echter niet zonder gevolgen voor de doorlooptijd van de dossiers. Daarbij komt nog dat de betrokken collega’s vanwege de gewijzigde affectaties, in juni 2015 en januari 2016, uiteraard een zekere aanpassingsperiode nodig hebben om vertrouwd te raken met de nieuwe te behandelen materies en dus om volledig inzetbaar te zijn.

B. De afdeling wetgeving

B.1. Evolutie van het aantal adviesaanvragen en uitgebrachte verslagen

Voorafgaande opmerking: de cijfers betreffende het aantal “ingekomen adviesaanvragen” geven het aantal aanvragen weer die werkelijk op het secretariaat van het Auditoraat zijn binnengekomen. Dat brengt met zich dat die cijfers kunnen afwijken van de cijfers van de griffie wetgeving, waarin rekening wordt gehouden met de datum waarop de adviesaanvragen bij de griffie zijn binnengekomen.

Gerechtelijk jaar	adviesaanvragen		totaal	verslagen		totaal
	F	N		F	N	
2012-2013	1087	1120	2207	1047	1158	2205
2013-2014	1452	1208	2660	1585	1348	2933
2014-2015	731	831	1562	738	868	1606
2015-2016	1027	996	2023	1072	1044	2116

B.2. Commentaar

In vergelijking met 2014-2015 (begin van de zittingsperiode) is het aantal adviesaanvragen aanzienlijk toegenomen, maar het blijft ruim onder de piek van 2013-2014 (einde van de zittingsperiode). Afgezien van die specifieke situaties aan het begin en op het einde van de zittingsperiode, moet worden opgemerkt dat de laatste jaren de kaap van 2000 adviesaanvragen wordt overschreden, terwijl dat tot 2011-2012 zelden het geval was (bv. 1830 in 2011-2012 en 1595 in 2010-2011). Voorts valt momenteel een relatief evenwicht waar te nemen tussen de Nederlandstalige (996) en de Franstalige (1027) aanvragen. Dat evenwicht ziet men ook in het aantal neergelegde verslagen (1044 N en 1072 F). Die zijn door de band genomen iets talrijker dan het aantal aanvragen, doordat sommige voorgelegde ontwerp teksten zo'n diverse of ruime strekking hebben dat ze moeten worden verdeeld onder meerdere auditeurs die elk een (deel)verslag opstellen.

Er moet nog worden opgemerkt dat de aanvragen om advies binnen dertig dagen 87,2% van alle geregistreerde adviesaanvragen uitmaken, en de aanvragen om advies binnen vijf dagen 9,3%. De rest zijn aanvragen om advies binnen 60 dagen (2,7%) en aanvragen waarvoor geen termijn geldt (0,8%)¹².

C. Organisatie van het Auditoraat

Omdat de samenstelling van de afdelingen in de loop van het jaar veranderingen ondergaat geven de cijfers de feitelijke situatie weer zoals die tijdens het grootste gedeelte van het jaar is geweest.

¹² Zie verder *infra*, punt D.3.1

C.1. De auditeurs

<p>De <u>Franstalige afdelingen</u>: (44 auditeurs, de auditeur-generaal niet inbegrepen)</p> <ul style="list-style-type: none"> - afdeling I (wetgeving): 6 - afdeling II (algemene zaken) : 7 - afdeling III (ruimtelijke ordening en milieu 1) :7 - afdeling IV (lokale besturen en ruimtelijke ordening en milieu 2) : 6 - afdeling V (ambtenarenzaken) : 6 - afdeling VI (vreemdelingenzaken en diverse aangelegenheden) : 6 - afdeling VII (wetgeving): 6 	<p>De <u>Nederlandstalige afdelingen</u>: (42 auditeurs, de adjunct-auditeur-generaal niet inbegrepen) ¹³</p> <ul style="list-style-type: none"> - afdeling I (wetgeving): 13 - afdeling II (onderwijszaken en lokale besturen): 6 - afdeling III (vreemdelingenzaken, leefmilieu <i>sensu lato</i>): 5 - afdeling IV (statuutzaken): 4 - afdeling V (ruimtelijke ordening, monumenten en landschappen): 5 - afdeling VI (varia): 9
<p>De 11 Franstalige bestuurlijk attachés die aan het Auditoraat toegewezen zijn, waren verdeeld als volgt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - afdelingen I en VII (wetgeving): 1 - afdeling II (algemene zaken): 2 - afdeling III (ruimtelijke ordening en milieu 1): 2 - afdeling IV (lokale besturen en ruimtelijke ordening en milieu 2) : 2 - afdeling V (ambtenarenzaken) : 1 - afdeling VI (vreemdelingenzaken en diverse aangelegenheden) : 3 	<p>De 5 Nederlandstalige bestuurlijke attachés van het Auditoraat waren toegewezen als volgt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - afdeling I (wetgeving): 1 - afdelingen II, III, IV, V en VI (bestuursrechtspraak): 4

¹³ Toestand op 1 september 2015. Op 31 augustus 2016 bedroeg het aantal auditeurs, de adjunct-auditeur-generaal niet inbegrepen, nog 40.

C.2. De bestuurlijk attachés

De Nederlandstalige afdelingen van het Auditoraat worden bijgestaan door 5 bestuurlijk attachés. Dit betekent dat de facto niet elke afdeling over een eigen bestuurlijk attaché kan beschikken.¹⁴

De Franstalige afdelingen van het Auditoraat beschikten in 2014-2015 over 11 bestuurlijk attachés. Concreet kon elke afdeling die belast was met de bestuursrechtspraak over twee juristen beschikken die voornamelijk belast waren met het voeren van de gegevensbank “Jurisprudence” en in tweede instantie met het opstellen van verslagen. De afdeling Wetgeving heeft geprofiteerd van de aanwezigheid van een jurist die hoofdzakelijk was belast met het opstellen van documentatienota’s en met de databank “Capita selecta”. Er moet evenwel worden opgemerkt dat twee juristen aan 80% werken en dat een derde halftijds werkt om medische redenen.¹⁵

D. Verslag over de uitvoering van de beleidsplannen van de auditeurs-generaal

D.1. Wegwerken van de achterstand en verkleinen van de doorlooptijd – wisselwerking tussen de afdeling bestuursrechtspraak en de afdeling wetgeving

D.1.1. Nederlandstalige afdelingen

In het beleidsplan van de adjunct-auditeur-generaal werd uitgaande van de vaststelling dat de achterstand zo goed als was weggewerkt, als één van de belangrijkste doelstellingen aangegeven het voorkomen dat er zich een nieuwe achterstand zou ontwikkelen.

Teneinde te voorkomen dat er zich een nieuwe achterstand zou opbouwen werd als doelstelling gesteld om de doorlooptijd van de zaken, d.w.z. de tijd die nodig is om een zaak te behandelen, zo kort mogelijk te houden. Daarbij werd vooropgesteld de termijn van 6 maanden voor het opstellen van een verslag die is vermeld in artikel 24, eerste lid van de gecoördineerde wetten op de Raad van State zo veel als mogelijk te bereiken, ook al is dat artikel nog niet in werking getreden.

---

¹⁴ De gevolgen van deze onderbezetting worden besproken onder punt D.3.2. hierna.

¹⁵ Voor het overige wordt verwezen naar punt D.3.2. hierna.

Gelet op de voornoemde doelstelling wordt de doorlooptijd speciaal gemonitord. Daarbij werd niet langer gebruik gemaakt van een rekenkundig gemiddelde maar wordt er gewerkt met een cumulatief percentage. Deze berekeningswijze laat toe na te kijken met intervallen van een maand welke percentage van dossiers binnen dat tijdsbestek kon worden afgewerkt. Uit deze berekeningswijze blijkt dat in 2015-2016 in 63% van de dossiers nietigverklaring het verslag opgesteld werd binnen de zes maanden wat een achteruitgang is ten opzichte van 2014-2015 waar nog in 67% van de zaken binnen die termijn werd afgehandeld. 80% van de zaken kon worden afgehandeld binnen een periode van 10 maanden. Dit was ook zo in 2014-2015. Ten slotte kan ook worden opgemerkt dat er op 1 september 2016 bij de Nederlandstalige afdelingen Bestuursrechtspraak van het Auditoraat nog slechts 27 zaken aanhangig zijn die werden ingediend voor 1 september 2013. In verschillende van deze dossiers werd een bijkomend onderzoek bevolen of moet worden gewacht op uitspraken van andere rechtscolleges. Het aantal nog hangende zaken dat werd ingediend tussen 1 september 2013 en 31 augustus 2014 bedroeg op dat tijdstip nog 59.

Krachtens artikel 20,§4 van de gecoördineerde wetten moeten de cassatieberoepen binnen een termijn van zes maanden worden afgehandeld door de Raad van State. Vermits binnen die termijn zowel het Auditoraat verslag moet opmaken en de Raad een arrest moet vellen betekent dit dat er aan deze zaken voorrang wordt gegeven. In de regel slagen de Nederlandstalige afdelingen van het Auditoraat er in verslag op te maken binnen de drie maanden. In het beschreven gerechtelijk jaar werd de termijn van drie maanden gehaald in 86% van de beroepen. Dit wil zeggen dat in 95 van de 110 cassatieberoepen binnen de drie maanden verslag werd opgesteld. Ook dat is een resultaat dat vergelijkbaar is met dat van 2014-2015.

Het gemiddeld aantal zaken dat in staat is bij een auditeur in de afdeling Bestuursrechtspraak is gestegen van 36 naar 43. Indien dat cijfer op zich misschien nog geen probleem is dan is de evolutie dat wel. De stijging is immers niet alleen het gevolg van de vermindering van het aantal auditeurs – momenteel nog één eenheid boven het wettelijk kader - maar ook van de, aan Nederlandstalige kant gelukkig nog beperkte, toename van het aantal beroepen.

Daarbij komt de nood aan versterking van de afdeling wetgeving. Deze nood is structureel maar niet steeds even acuut doorheen het jaar. Verhoging van het aantal auditeurs voor de afdeling wetgeving kan uiteraard alleen maar door het aantal auditeurs voor de afdeling bestuursrechtspraak te verminderen. Tegelijkertijd is duidelijk dat 27 auditeurs voor de afdeling bestuursrechtspraak, aantal dat op 31 augustus 2016 nog beschikbaar was voor de bestuursrechtspraak, ontoereikend is niet alleen om de bestaande doorlooptijd nog te verminderen maar tevens om te voorkomen dat hij opnieuw zou toenemen.¹⁶

---

¹⁶ zie daarover meer *infra*, punt D.3.1.

D.1.2. Franstalige afdelingen

In het laatste beheersplan van de auditeur-generaal, dat dateert van 29 februari 2012, is nog sprake van 1795 hangende zaken bij het Auditoraat. Op 1 juni 2006, dit is vóór de inwerkingtreding van de hervorming van 15 september 2006, ging het nog om 3044 zaken, oude vreemdelingengeschillen niet inbegrepen. Op 1 september 2015 was het aantal hangende zaken teruggebracht tot 1414. De aldus vastgestelde verbetering is grotendeels te danken aan de tijdelijke toename van het aantal auditeurs met 6 leden per taalrol, waartoe bij die hervorming werd besloten. Er moet worden opgemerkt dat de Raad van State tussen 2007 en 2012 ook alles in het werk heeft gesteld om de kolossale achterstand bij de vreemdelingengeschillen, oude procedure, weg te werken. Op 1 september 2016 was het aantal hangende zaken echter opnieuw gestegen tot 1525. Zoals reeds gezegd¹⁷ ligt de oorzaak van die erg zorgwekkende situatie in het feit dat de middelen die nog beschikbaar zijn voor de geschillenberechting, zijn verminderd.

Zoals reeds gezegd, staan de Franstalige afdelingen er nog steeds minder goed voor dan de Nederlandstalige: op 1 september 2016 bedroeg het verschil in aantal hangende zaken tussen beide immers 307 zaken. Het feit dat de Franstalige afdelingen de voorbije vier jaren een groter aantal verzoekschriften hebben opgetekend, heeft daar allicht mee te maken. Uiteraard zal de afhandeling van 98 dossiers over de verdeling van de radiofrequenties over de gemeenschappen, die nog altijd op zich laat wachten, alsook deze van 59 dossiers “financiering ziekenhuizen” waarin wordt verwacht dat de verzoekende partijen afstand zullen doen van hun beroepen, er op zich toe leiden dat dit verschil enigszins zal afnemen. Merk op dat deze 157 dossiers (98+59) niet minder dan 10,3% van de hangende zaken uitmaken. Alles wordt in het werk gesteld om het verschil met onze Nederlandstalige collega’s aanzienlijk te doen afnemen. Een inkrimping van het personeelsbestand kan die doelstelling echter op losse schroeven zetten.

Wat de behandelingstermijn van de dossiers betreft blijkt op basis van een cumulatief percentage vergelijkbaar met het model dat gehanteerd wordt bij de Nederlandstalige afdelingen, dat voor het opmaken van een verslag ter afsluiting van een zaak, in 80% van de gevallen een termijn van 10 maanden nodig is tussen het ogenblik waarop het dossier voor verslag aan het Auditoraat wordt gezonden en het ogenblik waarop het verslag daadwerkelijk wordt ingediend. Op het einde van het jaar 2014-2015 bedroeg deze termijn nog 13 maanden. Als bewijs voor het feit dat de situatie gunstig evolueert, kan nog worden opgemerkt dat op 1 september 2016, 80 zaken bij het Auditoraat aanhangig waren die voor 1 september 2012 waren ingeleid, terwijl dat er de twee voorgaande jaren nog 212 respectievelijk 94 waren. De meeste van de oudste zaken zijn geblokkeerd ten gevolge van buiten de Raad van State liggende redenen, meer bepaald omdat moet gewacht worden op de afhandeling van zaken die aanhangig zijn bij andere rechtscolleges. Van de zaken die werden ingediend in 2012-2013 en 2013-2014 waren er op 1 september 2016 nog 39 respectievelijk 77 aanhangig.

---

¹⁷ zie *supra* punt A.3.4.

Bij die bemoedigende vaststellingen moeten twee kanttekeningen worden geplaatst. Enerzijds weten we dat het aantal hangende zaken voortaan weer stijgt. Anderzijds mogen we niet over het hoofd zien dat bij de huidige stand van zaken er nog vijf auditeurs in overtal zijn. Bovendien blijven we nog steeds ruim boven de termijn van 6 maanden, vermeld in artikel 24, tweede lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, dat, *pro memorie*, nooit in werking is getreden, en niet zonder reden... Dat doel moet dus nog steeds worden nagestreefd en alle initiatieven die ertoe zouden kunnen leiden dat daarvan wordt afgeweken, moeten voor zover mogelijk worden vermeden. Dat geldt des te meer daar de behandeling van de korte gedingen, waarin in 4 op 10 dossiers de nietigverklaring is uitgesproken, het groeiende aantal verzoeken om schadevergoeding tot herstel en verzoeken om “handhaving van de gevolgen”¹⁸ ertoe leiden dat de behandeling van de dossiers ten gronde naar verhouding vertraging oploopt.

Het aantal toelaatbaar verklaarde cassatieberoepen in administratieve zaken “niet-vreemdelingen” blijft van jaar tot jaar marginaal. Voor de cassatieberoepen in administratieve zaken “vreemdelingen” zijn er in vergelijking met vorig jaar meer toelaatbaar verklaarde verzoekschriften te noteren, iets minder verslagen en een lichte toename van hangende zaken. Het gaat van jaar tot jaar echter om verwaarloosbare verschillen. Er moet trouwens op worden gewezen dat het Auditoraat onder de termijn van 6 maanden, vermeld in artikel 20, § 4, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, is gebleven, een enkele uitzondering niet te na gesproken. De collega’s die met die geschillenberechting belast zijn, doen er gemiddeld 4 maanden over om hun verslag in te dienen.

Er moet algemeen en meer bepaald worden opgemerkt dat sinds de hervorming van 15 september 2006 bij het Auditoraat het aantal cassatieberoepen in vreemdelingenzaken relatief laag is gebleven. Alles samen maken de toelaatbare cassatieberoepen in administratieve zaken in 2015-2016 7,4% uit van het totaal aantal cassatieberoepen en beroepen tot nietigverklaring (tegenover 6% in het vorige jaar).

In tegenstelling tot de gang van zaken in Vlaanderen, worden er zoals gezegd in het Franstalige landsgedeelte geen administratieve rechtscolleges met een bijzondere bevoegdheid opgericht: deze uiteenlopende evolutie zal voor de betreffende aangelegenheden leiden tot een groter aantal cassatieberoepen (met filterprocedure) aan Nederlandstalige kant, terwijl aan Franstalige kant veeleer het aantal beroepen tot nietigverklaring (met eventueel procedures in kort geding) groter zal blijven.

Zoals reeds is gezegd¹⁹, zijn bepaalde collega’s die zijn toegewezen aan de afdeling Wetgeving, vanwege de werklast in 2015-2016 de afdeling Bestuursrechtspraak niet meer te hulp kunnen komen, in tegenstelling tot vorig jaar. Omgekeerd hebben collega’s van de afdeling Bestuursrechtspraak tijdens de laatste zomerperiode vier adviesaanvragen behandeld. Er moet echter worden opgemerkt dat, afgezien van 27 verslagen “bestuursrechtspraak” opgesteld door de Duitstalige collega die aan de afdeling Wetgeving is toegewezen, collega’s van de afdeling Wetgeving toch 3 dossiers bestuursrechtspraak hebben behandeld in de loop van het betreffende jaar.

---

¹⁸ *pro memorie*: respectievelijk 23 en 28 verslagen in 2015-2016.

¹⁹ zie *supra*, punt A.3.4.

Tot slot kan worden opgemerkt dat op 1 september 2016 de werklast per auditeur bij de afdeling Bestuursrechtspraak neerkwam op 47 dossiers per persoon, tegenover 43 een jaar eerder. De evolutie van het aantal hangende zaken moet in het oog gehouden worden. Doordat een einde is gemaakt aan de tijdelijke verhoging van het aantal auditeurs, waarin is voorzien in artikel 123, § 1, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, zal de werklast per persoon onvermijdelijk stijgen wanneer collega's vertrekken, en zal dus een risico op een nieuwe achterstand ontstaan²⁰.

D.2. Het verzorgen van de databanken - verzekeren van de alimentatie en de verbetering van de databanken - tijdelijke documentaire middelen over de toepassing van de nieuwe procedures en bevoegdheden

In de beleidsplannen van de auditeurs-generaal werd het belang onderstreept van de kwaliteit van de databanken die de rechtspraak van de Raad van State ontsluiten voor het grote publiek en de adviezen van de Raad op een systematische wijze ter beschikking stellen van de auditeurs en de staatsraden. Het beheer van die databanken behoort tot de wettelijke opdracht van het Auditoraat krachtens artikel 76,§2 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.

Het op peil houden van de databanken vereist een continue inspanning en aanpassing. Zo heeft het van kracht worden van de nieuwe procedures en bevoegdheden ingevolge de wet van 20 januari 2014 tot gevolg dat ook de databankstructuur aangepast moet worden. Voor deze taken wordt het Auditoraat bijgestaan door twee documentalistinnen en verschillende bestuurlijke attachés-juristen. Samen zorgen zij voor de structuur en de inhoud van de databanken.

Voor de databanken "Audidoc" en "Jurisprudence", die de rechtspraak van de Raad van State bevat, houdt dit in de eerste plaats in dat zij de arresten analyseren en een voorstel doen voor invoering in de databanken. Dit vereist niet alleen het selecteren in de arresten van de interessante passages mede in functie van de bestaande rechtspraak maar ook het toewijzen van deze passages aan de trefwoorden van de databank. Naast het analyseren en invoeren van de geselecteerde passages zijn deze juristen ook verantwoordelijk voor de constante verbetering van de databankstructuur. Deze taken vereisen dus niet alleen een goede kennis van de rechtspraak maar ook een grondig inzicht in de trefwoordenstructuur van de databank. Ze worden uitgevoerd onder de controle van de leden van het auditoraat.

Omwille van het feit dat deze documentaire opdracht ook een kennis van de rechtspraak in het betreffende domein vereist is het noodzakelijk om per afdeling over minimum één bestuurlijk

---

²⁰ zie *infra*, punt D.3.1.

attaché te beschikken die zich dan kan inwerken in de materies die door die afdeling worden behandeld.

Uiteraard moet worden gegarandeerd dat voldoende personeelsleden, documentalist(en) en juristen, met deze taak zijn belast, omdat die documentaire middelen anders onbruikbaar dreigen te worden²¹.

D.3. Weerslag van de werklast op de ter beschikking gestelde middelen

D.3.1. Het aantal auditeurs en hun affectatie.

De kaderuitbreiding die was toegekend in 2006 voor het wegwerken van de achterstand nam een einde op 31 augustus 2013. Op dat moment was evenwel de nieuwe omvangrijke hervorming van de Raad van State in voorbereiding die aan de Raad nieuwe bijkomende bevoegdheden gaf, niet alleen ter modulering van de vernietigingsbevoegdheid maar ook de volledig nieuwe bevoegdheid om een schadevergoeding tot herstel toe te kennen. Omdat het onmogelijk was in te schatten welke de omvang van het bijkomend werk zou zijn dat uit deze nieuwe bevoegdheden zou voortvloeien heeft men er uit voorzorg voor geijverd om de kaderuitbreiding te mogen behouden. Inderdaad moest te allen prijzen worden vermeden dat de doorlooptijd van de zaken opnieuw zou verlengen en er zich een nieuwe achterstand zou opbouwen. Ook voor de afdeling Wetgeving bestond het risico van een toename van haar werklast ten gevolge van de 6de staats hervorming. De wetgever van 20 januari 2014 was gevoelig voor die argumenten en stond een nieuwe kaderuitbreiding toe die evenwel in een eerste fase slechts liep tot 31 december 2015.

De budgettaire besparingen die de regering over de jaren 2015-2019 heeft uitgetekend hebben tot gevolg dat de kredieten voor de betaling van de wedden van de ambtsdragers en personeelsleden van de Raad van State over een periode van vijf jaar met in totaal 12% worden verminderd.

Teneinde deze budgettaire beperkingen zo veel als mogelijk te respecteren heeft de Raad van State er in 2014 mee ingestemd om het uitbreidingskader van in totaal 24 ambtsdragers waarvan de duurtijd verliep op 31 december 2015, niet te verlengen en reeds vanaf 2015 de opengevallen betrekkingen niet meer in te vullen. In totaal gaat het op het Auditoraat om 12 betrekkingen, zes van elke taalrol.²²

Dientengevolge zijn er op het Auditoraat aan Nederlandstalige kant reeds 5 betrekkingen opengevallen die niet meer kunnen begeven worden. Aan Franstalige kant gaat het, zoals eveneens reeds gezegd, tot nog toe om één betrekking.

---

²¹ zie *infra*, punt D.3.2..

²² zie hierover de artt. 122 e.v. van de gecoördineerde wetten op de Raad van State en *infra*, deel IV - Beheer van de Raad van State.

Het dient nogmaals onderstreept dat de afdeling Wetgeving ingevolge de zesde staats hervorming, meer bepaald de grote overdracht van bevoegdheden aan de Gewesten en de Gemeenschappen, in de komende jaren geconfronteerd zal worden met een groter aantal adviesaanvragen dan voorheen. In zeer veel dossiers moet nu de bevoegdheid grondiger worden onderzocht, rijzen er nieuwe knelpunten en moet nieuwe adviespraktijk worden ontwikkeld. Dit leidt tot meer werk voor de auditeurs in de eigen dossiers en zou naar de toekomst toe een stijging van het aantal Verenigde Kamers, die per definitie een grondigere voorbereiding vereisen, kunnen meebrengen, al is dat nog niet het geval. Het aantal adviesaanvragen is één zaak, de inhoud van de voorgelegde teksten is een andere. Zoals uit het verslag van de eerste Voorzitter blijkt is de omvang van de voorgelegde teksten, gerekend aan de hand van het aantal artikelen die de teksten bevatten, wel reeds in beduidende mate toegenomen (+ 87 %).

Tevens moet worden vastgesteld dat de recente wettelijke ingrepen om de pieken beter te spreiden (termijn van 60 dagen, termijnverlenging in de zomer) niet voldoende effect blijken te hebben. (Slechts in 67 adviesaanvragen werd het advies gevraagd op een termijn van 60 dagen)

De blijkbaar niet te veranderen manier van de regelgevers om net voor de verlofperiodes massaal adviesaanvragen door te sturen met de verwachting dat de Raad van State deze aanvragen tijdens de vakantieperiode zal behandelen gecombineerd met de dwingende adviestermijn vergt een bijzonder grote inzet van de leden van het auditoraat en vergroot nog de werkdruk omdat er net in die periode niet op volle kracht kan worden gewerkt. Het hoeft geen betoog dat dit het risico meebrengt van een noodgedwongen summierder onderzoek met een gevaar voor een verlies aan kwaliteit van de verslagen. Een betere spreiding in de tijd bij het indienen van de adviesaanvragen zou de kwaliteit van de verslagen ten goede komen en dus een win-win situatie vormen voor de adviesaanvragers en voor de Raad van State.

Artikel 76 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, zoals het is gewijzigd bij de wet van 2 april 2003, bepaalt dat per taalrol 12 leden van het Auditoraat bij voorrang worden aangesteld bij de afdeling Wetgeving. Gelet op al het voorgaande, gelet op het groter aantal adviesaanvragen in 2015-2016 en afgaande op de ervaring dat er meer aanvragen zijn naarmate de zittingsperiode haar einde nadert, lijkt men te mogen stellen dat dit aantal ontoereikend is. Dat geldt des te meer daar de progressieve vermindering van het aantal bestuurlijk attachés die de noodzakelijke updates doen van onze documentaire bronnen, de leden van het auditoraat ertoe verplicht ook op dat vlak werk over te nemen om de kwaliteit van het werk en de snelheid waarmee het moet worden verricht, te kunnen waarborgen. Evenwel bemoeilijken de niet-samendrukbare noden van de afdeling Bestuursrechtspraak samen met het feit dat de uitbreiding van de personeelsformatie niet is verlengd, ieder streven naar versterking van de afdeling wetgeving.

Zo zijn bijvoorbeeld de gevolgen die het wegvallen van 5 auditeurs heeft op de werking van de Nederlandstalige afdelingen van het Auditoraat momenteel reeds duidelijk. Het behoud in de afdeling Wetgeving van 13 auditeurs, wat momenteel als noodzakelijk wordt gezien, zal ten koste gaan van het aantal auditeurs dat in de bestuursrechtspraak te werk zal kunnen gesteld worden.

Het verleden heeft uitgewezen dat het niet vanzelfsprekend is en zelfs contraproductief om auditeurs simultaan in de beide afdelingen te laten functioneren. Vanwege de vertraging in de behandeling van de dossiers “bestuursrechtspraak”, die samengaat met het groeiende aantal dringende adviesaanvragen bij de afdeling Wetgeving, hebben de toenmalige auditeurs-generaal in de jaren tachtig immers afdelingen ingevoerd in het Auditoraat bestemd voor enerzijds de bestuursrechtspraak en anderzijds de wetgeving. Vandaar dat de leden van het auditoraat van dan af ofwel in de afdeling Wetgeving, ofwel in de afdeling Bestuursrechtspraak zijn tewerkgesteld.

Daarbij komt dat de benadering van een dossier bestuursrechtspraak en een dossier wetgeving fundamenteel van elkaar verschilt. Waar bij een dossier bestuursrechtspraak het onderzoek in de regel bepaald wordt door de door de partijen aangevoerde middelen, is het bij een adviesaanvraag in de afdeling Wetgeving de taak van de auditeur om zelf op zoek te gaan naar de problemen van o.m. bevoegdheid van de steller en overeenstemming met hogere rechtsnormen, nu ook steeds meer van supranationaal recht, die de voorgelegde teksten stellen. Daarbij dient ook gebruik gemaakt van andere databanken dan in de bestuursrechtspraak.

Overgaan van de bestuursrechtspraak naar de wetgeving en vice-versa vergt dus een zekere studie- en inwerktijd alvorens een normaal rendement kan worden bereikt. Gelet op de verwachte grotere bevraging van de afdeling Wetgeving en de zeer grote fluctuaties daarvan over het jaar enerzijds en het kleinere aantal auditeurs dat beschikbaar blijft voor de afdeling Bestuursrechtspraak anderzijds dient er aandacht te worden gegeven aan de mogelijkheid om te kunnen beschikken over auditeurs die kunnen bijspringen de enen in de wetgeving, de anderen in de bestuursrechtspraak.

Daarom werd in de Nederlandstalige afdelingen een systeem uitgewerkt, dat start vanaf 1 september 2016, dat moet toelaten om polyvalente auditeurs op te leiden, d.w.z. auditeurs die vertrouwd zijn met zowel de taak van een auditeur in de afdeling Bestuursrechtspraak als met deze van een auditeur in de afdeling Wetgeving. Concreet zullen in cycli van zes maanden twee auditeurs bestuursrechtspraak overgaan naar de afdeling Wetgeving en één auditeur wetgeving naar de afdeling Bestuursrechtspraak. Het is onvermijdelijk dat dit op korte termijn zal wegen op de productiviteit en op het globale resultaat van de Nederlandstalige afdelingen van het Auditoraat want drie leden zullen zich in een nieuwe werkwijze moeten inwerken maar op langere termijn zal dit renderen omdat meer en meer auditeurs polyvalent inzetbaar zullen zijn.

De Franstalige afdelingen vertonen een heel ander beeld, dat trouwens samenhangt met de asymmetrische evolutie van de organisatie van de bestuursrechtspraak in het land²³. De Franstalige leden van het auditoraat van de afdeling Bestuursrechtspraak zijn, indien voltallig, weliswaar nog met 32, tegenover voortaan 27 Nederlandstalige leden. Maar enerzijds zou dat aantal van 32 snel kunnen dalen, aangezien de volgende 5 auditeurs die vertrekken, allemaal uit de afdeling Bestuursrechtspraak zullen komen en niet zullen worden vervangen.

---

²³ zie *supra*, punt A.2.4.

Anderzijds is vastgesteld dat er aan Franstalige kant een grotere werkvoorraad aan hangende zaken en beroepen tot nietigverklaring is, terwijl het aantal toelaatbaar verklaarde cassatieberoepen – vreemdelingen en niet-vreemdelingen samen genomen – een evenwichtige verdeling N/F kent²⁴. Anders dan cassatieberoepen, kunnen enkel beroepen tot nietigverklaring los daarvan aanleiding geven tot gewone vorderingen in kort geding of tot vorderingen in kort geding bij uiterst dringende noodzakelijkheid. Zo is reeds vastgesteld dat in het betreffende jaar niet minder dan 4 op 10 beroepen tot nietigverklaring in kort geding zijn ingesteld.²⁵ Enkel beroepen tot nietigverklaring kunnen aanleiding geven tot een verzoek tot schadevergoeding tot herstel of een verzoek tot handhaving van de gevolgen van de bestreden handeling. Gelet op die omstandigheden en teneinde in piekperioden de collega's die aan de afdeling Wetgeving zijn toegewezen, te ontlasten zonder echter de behandeling van de dossiers "bestuursrechtspraak" in gevaar te brengen, is sinds meerdere jaren een solidariteitsregeling ingevoerd voor alle leden van het Auditoraat. Die wordt regelmatig herzien, en wordt momenteel behandeld in een nota van de auditeur-generaal van 8 maart 2016: de solidariteit wordt daarin overigens "in twee richtingen" georganiseerd.²⁶

Ten slotte zou het trouwens opportuun zijn na te gaan of er zo voor de wetgeving als voor de bestuursrechtspraak en zonder onderscheid tussen de Franstalige en Nederlandstalige afdelingen van het auditoraat, momenteel genoeg auditeurs zijn om de leden van de Raad voldoende in staat te stellen te functioneren. Momenteel zijn er in theorie 44 staatsraden voor 80 auditeurs, hetzij een verhouding van 1,8.²⁷

D.3.2. Het ondersteunend personeel

Zoals reeds gezegd is het de taak van de bestuurlijk attachés om, naast de documentaristen, de databanken die de Raad van State ter beschikking stelt te voeden en te beheren.

Daarnaast kunnen de bestuurlijk attachés de leden van het auditoraat ook bijstaan bij het opstellen van de verslagen.

Aan Nederlandstalige kant beschikte het Auditoraat tijdens het besproken gerechtelijk jaar over 5 bestuurlijk attachés, dwz, één minder dan het jaar ervoor. Van deze is één attaché toegewezen aan de afdeling Wetgeving waar zij zich voornamelijk bezighoudt met de interne databank "capita selecta" en met het bijstaan van de auditeurs wetgeving en ook bijspringt voor het opstellen van de documentaire nota's ten behoeve van de auditeurs en de staatsraden wetgeving indien de documentaristen het werk niet aankunnen. De overige vier staan in principe in voor het voeden en onderhouden van de databank bestuursrechtspraak en, indien

---

²⁴ zie *supra*, punten A.1 en A.2.3

²⁵ Waarvan de meerderheid bij uiterst dringende noodzakelijkheid. Zie ook *supra*, punt D.1.2.

²⁶ *Pro memorie*: bij een nota van de auditeur-generaal van 5 maart 2015 is een regeling ingevoerd om te kunnen overgaan van de wetgeving naar de bestuursrechtspraak en *vice versa*, ten behoeve van ieder lid van het auditoraat die dat wenst en 5 jaar ervaring in die functies kan aantonen.

²⁷ Zie ook *infra*, punt D.8.

de tijd het toelaat, kunnen zij steun verlenen aan de auditeurs bestuursrechtspraak bij het opstellen van hun verslagen.

Doordat het ter beschikking stellen van de rechtspraak aan de hand van een databank een wettelijke taak is van het Auditoraat worden de bestuurlijk attachés daarvoor prioritair ingezet. Reeds in het activiteitenverslag van vorig jaar werd gesteld dat de toenmalige bezetting nauwelijks toeliet om de databank Audidoc up to date te houden. Er werd toen aangegeven dat voorrang wordt gegeven aan de invoer maar dat sommige deeltaken, zoals het onderhoud van de databank, noodgedwongen op een laag pitje moesten worden gezet en de taak van bijstand aan de auditeurs om dezelfde reden in de meeste gevallen beperkt is gebleven tot punctuele opzoekingen. Het bijkomende vertrek van nog een bestuurlijk attaché sinds vorig jaar heeft deze situatie alleen maar acuter gemaakt. Het aantal bestuurlijke attachés is ontoereikend om tegelijkertijd de invoer van de arresten in de databanken te verzorgen en deze databank ook te onderhouden, d.w.z. het continue werk van het bewaken van de interne consistentie en de noodzakelijke periodieke opkuis van de invoeringen. Vooral dat laatste kan niet op alle domeinen meer gebeuren met de vereiste frequentie en grondigheid. Op termijn riskeert dit de kwaliteit van de databank aan te tasten.

Samen hebben de Nederlandstalige attachés 1191 arresten geanalyseerd en ingevoerd in de databank “audidoc”. Dat sloopte tweederden van hun tijdsgebruik op zodat zij slechts op beperkte wijze op één of andere manier occasioneel bijstand konden verlenen bij de opmaak van de verslagen.

Het lijkt een redelijke stelling dat indien, zoals momenteel het geval is, de grootste werklust op het Auditoraat rust, daar ook het grootste aantal van de bestuurlijke attachés zou tewerkgesteld worden. Dit zou immers kunnen leiden tot een betere doorstroming van de dossiers naar de kamers. De globale vermindering van het aantal bestuurlijk attachés in de Raad van State maakt dat dergelijke wijzigingen van affectatie niet evident zijn en toont aan dat er nood is aan een grondig herbekijken van de personeelsallocatie. De eerste stappen daartoe werden al gezet. De aanwerving van de stafdirecteur personeel, die uiteindelijk binnen afzienbare tijd zal kunnen doorgaan, is een positief element in dit proces.

De situatie aan Franstalige kant is tot nu toe minder zorgwekkend, maar doet niettemin vragen rijzen. Van de 10 bestuurlijke attachés aangesteld bij de afdeling Bestuursrechtspraak werken er 2 aan 80% en werkt er 1 halftijds “om medische redenen”²⁸. In de loop van het jaar 2015-2016 hebben ze geholpen bij het opstellen van 1139 samenvattingen (tegen 1198 in 2014-2015) en 61 verslagen (tegen 98 in 2014-2015). Er moet opgemerkt worden dat de redactie van samenvattingen gepaard gaat met het selecteren van arresten, het toewijzen van trefwoorden en het updaten van rubrieken²⁹. De vermindering van het aantal samenvattingen en verslagen wordt verklaard door het feit dat een bestuurlijke attaché die eind 2014-2015 tot hoofdsecretaris benoemd is, niet vervangen is. Begin 2016-2017 is er opnieuw een

---

²⁸ zie *supra*, punt C.2.

²⁹ Hiervoor zijn zin voor analyse en grote nauwkeurigheid vereist. Omwille van het groot aantal onderzochte arresten en behandelde materies dient hieraan veel tijd besteed te worden. Vooral aan de arresten die uitgesproken worden inzake ruimtelijke ordening, stedenbouw, milieu en bescherming van het erfgoed moet bijzonder veel tijd besteed worden.

bestuurlijke attaché vertrokken en op redelijk korte termijn zal er waarschijnlijk nog iemand vertrekken. Ook die personen zullen normaliter niet vervangen worden.

Thans worden meer en meer pools van bestuurlijk attachés gevormd die verschillende juristen groeperen voor verscheidene afdelingen belast met de bestuursrechtspraak, in een poging de databank “Jurisprudence” zo goed en snel mogelijk up-to-date te houden. Het is duidelijk dat de bestuurlijk attachés daardoor minder zullen kunnen meewerken aan het opstellen van verslagen of zelfs dat het ontwikkelen van de databanken zelf in het gedrang zal komen.

Er moet tevens opgemerkt worden dat sinds het begin van het kalenderjaar 2016 de databank “Capita selecta” die de voornaamste “legisprudentie” van de afdeling Wetgeving bevat, aan Franstalige kant niet meer gevoed wordt, inzonderheid omdat de jurist die hiervoor aangewezen is, in afwachting van de benoeming van een nieuwe deskundige documentatie, genoodzaakt is documentatienota’s op te stellen met het oog op het onderzoek van de adviesaanvragen die aan de afdeling Wetgeving worden voorgelegd³⁰.

De vermindering van het aantal bestuurlijk attachés aangesteld bij het Auditoraat brengt niet alleen met zich dat de auditeurs minder hulp krijgen bij het opstellen van verslagen. Ze brengt ook de update van de eigenlijke databanken in gevaar, tenzij aan de leden van het Auditoraat gevraagd wordt zich meer bezig te houden met documentatie ... ten koste van hun hoofdopdracht en *a fortiori* van de occasionele bijstand die zij verlenen aan hun collega’s aangesteld bij de afdeling Wetgeving of, omgekeerd, bij de afdeling Bestuursrechtspraak.

D.4. Relaties met de pers en de rechtzoekenden – de persmagistraten bij het Auditoraat

In de beheersplannen van de auditeurs-generaal werd de noodzaak opgenomen van het oprichten van een persdienst teneinde de communicatie met de pers en de rechtzoekende te professionaliseren en te verbeteren.

In uitvoering daarvan werd in het Auditoraat, zoals in de Raad, een persdienst opgericht. Vier auditeurs, twee Franstaligen en twee Nederlandstaligen volgden daartoe een mediatraining die specifiek voor de persmagistraten van de Raad van State werd georganiseerd.

Het is hun taak zijn om als persmagistraten van het Auditoraat op te treden indien er naar de pers toe moet worden bericht over een verslag van een van zijn leden.

Vermits de verslagen van het Auditoraat niet openbaar zijn en alleen worden meegedeeld aan de partijen zal een publieke reactie vanwege de persmagistraten van het Auditoraat alleen reactief kunnen zijn, d.w.z. alleen mogelijk zijn indien en wanneer partijen het verslag in de pers hebben gebracht.

---

³⁰ zie hierover *infra*, punt D.7.

Ook zal er zal pas moeten gereageerd worden wanneer de inhoud van het verslag manifest verkeerd wordt voorgesteld. Daarbij is het de bedoeling het publiek correct voor te lichten over de inhoud van het auditoraatsverslag.

Gelet op deze beperkingen eigen aan de taak van de leden van het Auditoraat hebben de persmagistraten van het Auditoraat slechts in enkele gevallen moeten tussenkomen.

Er bestaan eveneens synergieën met de persmagistraten van de Raad. Volgens ons verdient het aanbeveling die samenwerking aan te moedigen en uit te breiden, wat aan de reeds bestaande verbondenheid binnen de instelling ten goede zal komen.

Op initiatief van de Association of the Councils of State and Supreme Administrative Jurisdictions of the European Union (ACA), werd sinds enkele jaren een forum geactiveerd waarop leden van de vereniging juridische vraagstellingen en antwoorden kunnen uitwisselen. Twee van de vier persmagistraten van het auditoraat fungeren als aanspreekpunt voor dit forum bij de Belgische Raad van State. Zij ontvangen de vragen en zorgen ervoor dat ze indien mogelijk vanuit de Belgische Raad van State ook een antwoord krijgen en dat dit op het forum wordt gepost.

D.5. Vorming en informatie

In hun beleidsplannen beklemtoonden de auditeurs-generaal het belang van vorming. Ondanks de budgettaire beperkingen kon tijdens het onderzochte gerechtelijk jaar ingegaan worden op de verzoeken om colloquia en andere studiedagen bij te wonen over onderwerpen in verband met de activiteiten van de Raad van State.

Hoewel minder vaak, konden de opleidingen in het kader van de “Middagen van het Auditoraat” ook in 2015-2016 toch doorgaan onder impuls van de collega’s die er de bezielers van zijn. Het ging om de volgende twee uiteenzettingen:

- op 7 december 2015: “De sharia en de fikh: de menselijke zoektocht naar het Goddelijke recht en de rechtvaardigheid ... een introductie” (Karin Meerschaut);
- op 18 april 2016: “La liberté de réunion et de manifestation, de Strasbourg à la rue de la Science: un parcours sans incidents?” (Mathieu Beys).

D. 6. Verhouding tussen de Raad en het Auditoraat

In de beleidsplannen van de auditeurs-generaal wordt gewezen op het belang van een goede verstandhouding en samenwerking tussen de Raad en het Auditoraat met respect voor

ieders autonomie. Het zorgt ervoor dat de Raad van State zijn rechtsprekende en adviserende taken goed kan vervullen. De korpschefs dienen daarop toe te zien en zij moeten de toon aangeven.

Het is precies in deze geest dat het bezoek van Zijne Majesteit de Koning aan de Raad van State op 16 juni 2016 werd voorbereid en heeft plaatsgevonden³¹. Dankzij de onschatbare medewerking van het administratief personeel hebben de leden van de Raad en het Auditoraat tijdens de voorbereiding en het verloop van dat hoog bezoek kunnen aantonen dat zij hun wettelijke opdrachten in goed overleg en met respect voor ieders intellectuele vrijheid kunnen uitvoeren.

D.7. Bijzondere situatie van de documentalist en de deskundige documentatie aangesteld bij het Auditoraat

Luidens artikel 76, § 2, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, worden “de leden van het Auditoraat (...) ermee belast de documentatie betreffende de rechtspraak (...) van de Raad van State in de vorm van geautomatiseerde bestanden bij te houden, te bewaren en ter beschikking te stellen”.

Krachtens deze bepaling zijn twee documentalist van niveau 1 (1 N en 1 F), onder andere ermee belast de gegevensbanken “Audidoc” en “Jurisprudence” voor de afdeling Bestuursrechtspraak en “Capita selecta” voor de afdeling Wetgeving te ontwikkelen en te onderhouden.

Overigens heeft de hervorming van de afdeling Wetgeving, bij de wet van 2 april 2003, er inzonderheid toe geleid dat het Auditoraat belast wordt met het verzamelen en het analyseren van alle documentatie die nodig is voor het onderzoek van de adviesaanvragen. Voor deze taak, die aan het “onderzoek” van de aanvragen voorafgaat, beschikt het Auditoraat sindsdien over 8 deskundige documentatie van niveau 2+ (4 N en 4 F).

De voornoemde betrekkingen van documentalist (2) en van deskundige documentatie (8) zijn permanente functies. Gedurende vele jaren zijn ze uitgeoefend door contractuele personeelsleden. Om deze situatie te verhelpen en te voorkomen dat die personeelsleden zich niet aan de Raad “gebonden” zouden voelen terwijl hun opleiding in de instelling aanzienlijke investeringen vergt, zijn het administratief en geldelijk statuut van het administratief personeel van de Raad van State dienovereenkomstig aangepast.

In de loop van 2015-2016 konden de acht betrekkingen van deskundige documentatie en de twee betrekkingen van documentalist op statutaire basis ingevuld worden. Daar twee van de acht deskundigen-documentatie (1 N, 1 F) intussen de Raad van State hebben verlaten werden

---

³¹ Zie ook *infra*, Deel IV-Beheer van de Raad van State.

wervingsexamens georganiseerd om deze twee daardoor opnieuw vacant geworden betrekkingen opnieuw te bezetten. Deze procedures zijn intussen afgelopen en de twee laureaten konden in de loop van november en december 2016 starten zodat de afdeling Wetgeving opnieuw door acht documentalisten kan worden bijgestaan, wat gezien de zware bevraging van de afdeling, absoluut noodzakelijk is.

D.8. Eindbeschouwing

Er kan terecht worden gesteld dat momenteel het auditoraat niet langer beschikt over voldoende middelen om zijn wettelijke taken met de nodige snelheid te vervullen, zowel in de wetgeving als in de bestuursrechtspraak. Deze vaststelling ontslaat er het auditoraat zeker niet van om zich op zijn prioritaire taken te concentreren, noch om voortdurend zijn werkmethodes aan te passen teneinde een beter rendement te bereiken. De auditeurs-generaal zijn zich ten volle bewust van de budgettaire eisen waarmee de overheid wordt geconfronteerd. Toch menen zij dat zij in deze situatie aan hun plicht tekort zouden komen indien zij niet zouden aanbevelen dat zou onderzocht worden, voor het auditoraat waarvoor zij de verantwoordelijkheid dragen, of een activering van artikel 123, §1, lid 3 van de op 12 januari 1973 gecoördineerde wetten op de Raad van State niet mogelijk is^{32 33}.

---

³² Ter herinnering: deze bepaling luidt als volgt:

[Art. 123.§1. Teneinde de achterstand in de afdeling bestuursrechtspraak weg te werken of te voorkomen, of om het hoofd te kunnen bieden aan de werklast in de afdeling wetgeving, wordt het in artikel 69, 2°, bepaalde cijfer van 64 tot 76 verhoogd, zijnde een verhoging met zes eerste auditeurs, auditeurs of adjunct-auditeurs per taalrol.

(...)

De in het eerste lid bedoelde tijdelijke verhoging houdt op te bestaan op 31 december 2015. Op met redenen omkleed voorstel van de gezamenlijke korpschefs, indien de nood daartoe bestaat, kan het in artikel 69, 2°, bedoelde aantal leden van auditoraat, echter worden verhoogd bij koninklijk besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad tot een maximum van zes eerste auditeurs, auditeurs of adjunct-auditeurs per taalrol voor een hernieuwbare periode van maximum twee jaar.

³³ Zie ook de artt. 122,§1 voor de staatsraden en 124,§1 voor de griffiers.

**IV. BEHEER VAN DE RAAD VAN STATE
EN ZIJN INFRASTRUCTUUR IN HET LICHT
VAN DE UITVOERING VAN HET BELEIDSPLAN
VAN DE EERSTE VOORZITTER**

A. Personeel

A.1. Ambtsdragers

A.1.1. Bezetting

Artikel 69 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State bepaalt dat de Raad van State is samengesteld uit:

- 44 leden, zijnde een eerste voorzitter, een voorzitter, 14 kamervoorzitters en 28 staatsraden;
- het auditoraat, samengesteld uit een auditeur-generaal, een adjunct-auditeur-generaal, 14 eerste auditeurs-afdelingshoofden, en 64 eerste auditeurs, auditeurs of adjunct-auditeurs;
- het coördinatiebureau, samengesteld uit 2 eerste referendarissen-afdelingshoofden en 2 eerste referendarissen, referendarissen of adjunct-referendarissen;
- de griffie, samengesteld uit een hoofdgriffier en 25 griffiers.

Sinds 2006 kende dat kader van de Raad van State een tijdelijke uitbreiding met 6 staatsraden (3 van elke taalrol), 12 leden van het auditoraat (6 van elke taalrol) en 6 griffiers (3 van elke taalrol).

De wet van 20 januari 2014 heeft voorzien in de verlenging van deze tijdelijke uitbreiding van het kader tot 31 december 2015, met de mogelijkheid dat de Koning deze voor een vernieuwbare periode van twee jaar behoudt (artikelen 33 tot 36).

Met betrekking tot de personeelsuitgaven heeft de federale regering de volgende besparingsmaatregelen opgelegd: een besparing van 4 % in het jaar 2015 en telkenmale 2 % in de daaropvolgende jaren tot en met 2019. Tijdens een overleg dat op 21 januari 2015 heeft plaatsgevonden tussen de korpschefs en de Minister van Binnenlandse Zaken is nagedacht over de manier waarop die besparingen dienden te worden uitgevoerd. Gedurende dit overleg is onder meer overeengekomen dat de tijdelijke uitbreiding van het kader na 31 december 2015 niet zou worden verlengd. Wel heeft de Minister ermee ingestemd dat de noodzakelijke bevorderingen voor de goede werking van de instelling kunnen plaatsvinden samen met de benoeming van een beheerder en twee stafdirecteurs.

De niet-hernieuwing van het tijdelijk uitbreidingskader vanaf 1 januari 2016 heeft de niet-ervanging tot gevolg van 6 staatsraden, 12 auditeurs en 6 griffiers zodra deze de Raad van State verlaten.

a) Samenstelling contingent ambtsdragers en mandaathouders (31/12/2016)

AMBTSDRAGERS	Uitgebreid Kader 31.12.2015		Wettelijk kader		Bezetting		Vacante betrekkingen	
	Fr	Nl	Fr	Nl	Fr	Nl	Fr	Nl
Eerste Voorzitter & Voorzitter	1	1	1	1	1	1		
Kamervoorzitter	7	7	7	7	7	7		
Staatsraad	17	17	14	14	14	16	0	-2
Totaal Raad	25	25	22	22	22	24	0	-2
Hoofdgriffier		1		1				1
Griffier	15*	16	12*	13	14	14	-2	-1
Totaal Griffie	16	16	13	13	14	14	-1	-1
Eerste referendaris – afdelingshoofd	1	1	1	1	1	1		
Eerste referendaris	1	1			1			
Referendaris			1	1				
Adjunct-referendaris						1		
Totaal Coördinatiebureau	2	2	2	2	2	2	0	0
Auditeur-generaal & Adjunct-auditeur-generaal	1	1	1	1	1	1		
Eerste auditeur – afdelingshoofd	7	7	7	7	7	7		
Eerste auditeur					22	11		
Auditeur	38	38	32	32	14	22		
Adjunct-auditeur					1		-5	-1
Totaal Auditoraat	46	46	40	40	45	41	-5	-1
Assessor	5	5	5	5	4	5	1	0
Totaal AMBTSDRAGERS	94	94	82	82	87	86	-5	-4
Beheerder		1		1		1		
Stafdirecteur	1	1	1	1		1	1	
ALGEMEEN TOTAAL	95	96	83	84	87	88		

*afhankelijk van de taalrol waartoe de hoofdgriffier behoort.

Tot 31 augustus 2016 werd de bezoldiging van een eerste auditeur met de functie van ombudsman bij het Vlaams Gewest, aangerekend op de kredieten van de Raad van State. Deze bezoldiging werd grotendeels terugbetaald aan de Belgische Staat zonder dat deze terugbetaling evenwel terug werd opgenomen in de kredieten van de Raad van State. Bij het aanvaarden van zijn nieuw mandaat als ombudsman, heeft de eerste auditeur op 31 augustus 2016 vrijwillig ontslag genomen uit zijn ambt bij de Raad van State.

In 2016 heeft de Raad van State geen enkele ambtsdrager gedetacheerd naar andere instellingen. De maximale inzet van de toegekende middelen heeft in zekere mate het vertrek kunnen goedmaken van medewerkers die (om besparingsredenen) niet vervangen konden worden.

b) Bewegingen ambtsdragers en mandaathouders 2016

In deze bewegingen wordt een onderscheid gemaakt tussen de in- en uitstroom (IN/OUT) binnen de organen van de Raad van State en de doorstroming (BEVORDERINGEN) binnen die organen.

OUT	datum vertrek		IN	datum in	
AMBTSDRAGERS					
Eerste Auditeur – afdelingshoofd	29.02.2016	1			
Assessor	28.03.2016	1			
Kamervoorzitter	31.03.2016	1			
Eerste Auditeur – afdelingshoofd	31.05.2016	1			
Hoofdgriffier	31.05.2016	1			
Kamervoorzitter	30.06.2016	1			
Staatsraad	30.06.2016	1			
Eerste Auditeur	31.08.2016	1			
		8			
MANDAATHOUDERS					
Beheerder	19.09.2016	1	Beheerder	19.09.2016	1
Stafdirecteur B&B	08.10.2016	1	Stafdirecteur B&B	08.10.2016	1
TOTAAL		10			2

Het mandaat van de beheerder en van de stafdirecteur B&B was reeds vacant sedert 15 mei 2014. Waarom hun aanstelling vertraging heeft opgelopen kan als volgt worden verklaard. Het koninklijk besluit van 25 april 2014 tot vaststelling van het geldelijk statuut van de beheerder en de houders van de adjunct-mandaten van de Raad van State, bedoeld in artikelen 102*bis* en 102*ter* van de gecoördineerde wetten op de Raad van State bepaalt dat hun bezoldiging wordt vastgesteld met toepassing van de artikelen 1 tot 4 van het koninklijk besluit van 11 juli 2001. Volgens deze artikelen wordt de bezoldiging bepaald op basis van een weging die vastgesteld wordt door de Eerste Voorzitter en de Auditeur-generaal.

De regering heeft niet ingestemd met de weging die vastgesteld was door de korpschefs.

Om uit de impasse te raken wordt met het goedvinden van de betrokkenen en op voorstel van de korpschefs bij een koninklijk besluit van 16 juni 2016 aan de beheerder en aan de stafdirecteurs een bezoldiging toegekend die overeenstemt met de klassen 3 en 2 – wat nagenoeg overeenstemt met de huidige bezoldigingen –, maar enkel voor het eerste mandaat dat volgt na de mandaten die op 15 mei 2014 verstreken zijn.

Op grond van deze overgangsregeling, is de beheerder aangewezen bij koninklijk besluit van 19 september 2016 en de stafdirecteur bij koninklijk besluit van 8 oktober 2016.

BEVORDERINGEN				
AMBTSDRAGERS				
	Staatsraad		Kamervoorzitter	19/04/2016
	Staatsraad		Kamervoorzitter	05/07/2016
	Eerste Auditeur		Eerste auditeur – afdelingshoofd	26/07/2016
	Eerste Auditeur		Eerste auditeur – afdelingshoofd	26/07/2016

c) Vacatures ambtsdragers en mandaathouders (31/12/2016)

	Vacatures
AMBTSDRAGERS	
Assessor	1
MANDAATHOUDERS	
Stafdirecteur	1
Hoofdgriffier	1
TOTAAL	3

Wat betreft de vacature van assessor

Zoals hiervoor reeds is uiteengezet (zie hiervoor deel II, punt B2) werd een betrekking van assessor niet ingevuld, teneinde een beroep te kunnen doen op deskundigen.

Wat betreft de vacatures van de stafdirecteur P&O

Vooraleer een oproep tot gegadigden kon worden gedaan voor de - sedert 15 mei 2014 - vacante betrekking van stafdirecteur personeel en organisatie, behoorde bepaald te worden tot welke taalrol deze moest behoren, hetgeen pas mogelijk was na de aanstelling in november 2016 van de beheerder en de stafdirecteur budget en beheer. Aangezien beiden tot de Nederlandse taalrol behoren, moet de gegadigde voor het mandaat van stafdirecteur personeel en organisatie tot de Franse taalrol behoren. De oproep tot gegadigden is gedaan op 23 november 2016.

Wat betreft de vacante betrekking van hoofdgriffier

De betrekking van hoofdgriffier van de Raad van State is vacant geworden op 1 juni 2016, op welke datum mevrouw Danièle Langbeen, hoofdgriffier, gepensioneerd is. Op 9 juni 2016 is een oproep tot gegadigden gedaan.

Op 30 november 2016 hebben de Eerste Voorzitter en de voorzitter hun advies met betrekking tot de aanstelling van een nieuwe hoofdgriffier meegedeeld aan de minister, overeenkomstig artikel 74/4, § 1, 4°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.

In afwachting van het koninklijk besluit houdende aanwijzing van een nieuwe hoofdgriffier heeft de Eerste Voorzitter een waarnemend hoofdgriffier aangewezen.

A.1.2. Initiatieven ter verbetering van het humanresourcesbeleid

a) Evaluatie van de ambtsdragers

In het beleidsplan van de Eerste Voorzitter (punt I.2.2.1.) werd inzake het evalueren van magistraten gesteld dat *"het evalueren van de magistraten (...) een tendens (is) die niet alleen in België, maar ook in alle lidstaten van de EU erg in is. Evalueren is beslist nodig, maar bijzonder moeilijk in praktijk te brengen. Zowel hier als elders moeten we trachten ons op de essentie te concentreren en ons niet te verliezen in ingewikkelde en overbodige procedures. Gelukkig vereenvoudigt het wetsontwerp tot hervorming van de Raad van State de procedures ter zake"*.

Het wetsontwerp waarvan in het beleidsplan sprake was, heeft ontstaan gegeven aan de wet van 20 januari 2014. Deze wet voegt in de gecoördineerde wetten op de Raad van State een nieuw artikel 74/7 in waarbij de mandaathouders periodiek, om de drie jaar, worden geëvalueerd.

De regels voor de evaluatie worden nader aangegeven in het koninklijk besluit van 25 april 2014 *tot vaststelling van de nadere regels en de criteria voor de evaluatie van de ambtsdragers van de Raad van State*, vastgesteld op het advies dat de korpschefs op 5 maart 2014 hebben gegeven nadat alle houders van een adjunct-mandaat op 26 februari 2014 waren gehoord.

Het voornoemde artikel 74/7 voorziet tevens in functioneringsgesprekken die minstens eenmaal per jaar plaatsvinden.

In 2016 hebben functioneringsgesprekken plaatsgevonden met alle magistraten.

a) Voortgezette opleiding

Zoals aangegeven in het beleidsplan van de Eerste Voorzitter (punt I.2.2.1.), is de voortgezette opleiding van de magistraten een essentieel punt en moet de deelname aan interne of externe opleidingen, seminaries of colloquia in de mate van het mogelijke worden aangemoedigd. Dat is het geval geweest in het jaar 2016, in de loop waarvan een aantal magistraten hebben kunnen deelnemen aan de volgende opleidingen:

Nationale opleidingen

21.01.2016:	Omgevingsrecht 2016 (Vanden Broele)
04.02 – 28.04.2016:	XLIIe Postuniversitaire Cyclus Willy Delva "Rechtsbescherming in het publiekrecht" (Ugent)
02.02.2016:	Overheidsopdrachten: de meest recente ontwikkelingen in een notendop. (Die Keure)
12.02.2016:	"Quel avenir pour le Conseil supérieur de la Justice?" (Assoc. Syndicale des Magistrats)
10.03.2016:	LDR-opleiding: "Recente evoluties in de ruimtelijke ordeningsrechtspraak: zoek de 7 verschillen tussen de RVV en de RvSt" (2Mpact)
18.03.2016:	Samenwerking binnen het federale België (Die Keure)
28.04.2016 :	Racisme, blasphème et liberté d'expression (Larcier)
21.06.2016:	Rooilijnen anno 2016 (Die Keure Studipolis)
08.09.2016:	Milieueffectrapportage en ruimtelijke planning (2Mpact)
04.10.2016:	Beginselen wetgevingstechniek en behoorlijke regelgeving (Die Keure Studipolis)
27.10.2016:	National Tender Day (EBP)
19.05 – 16.10 – 27.10.2016:	Basisopleiding vertrouwenspersoon (Idewe)
05.12.2016:	Tijdsbeheer (IGO)
01.12.2016:	Omgevingsvergunning en omgevingshandhaving (2MPact - LDR)
06.12.2016 :	Staatssteun en overheidsopdrachten (EBP)

- 17.11.2016 : Administration publique - La réforme du Conseil d'Etat (Larcier)
- 17.11.2016: Decreet complexe projecten in praktijk (Larcier)
- 29.11.2016 : Les implantations commerciales-Etat des lieux deux ans après la régionalisation (Larcier)
- 13.12.2016: Schadevergoeding tot herstel door de Raad van State (Die Keure)
- 15.12.2016: Omgevingsrecht (Vanden Broele)

Internationale opleidingen

- 29.01.2016: Internationale en nationale rechtscolleges geconfronteerd met grootschalige schendingen van de mensenrechten, Seminarie georganiseerd door het Europees Hof voor de rechten van de Mens (Straatsburg)
- 04.02 – 05.02.2016 : Het asielrecht, het begrip menselijke waardigheid, de bestuurlijke lus en procedurefouten, Bilateraal seminarie met de Raad van State van Frankrijk (Parijs)
- 02.03 – 05.03.2016: Vrijheid van meningsuiting - Omvang en beperkingen in de 21e eeuw, derde editie van de internationale dagen van de raadgevende functie AIFC (Luxemburg)
- 21.04 – 22.04. 2016: Gewettigd vertrouwen en bestuursrecht, Seminarie van de ACA-Europe (Vilnius)
- 02.05 – 07.05.2016: Alternatieve geschillenberechting inzake bestuurlijke aangelegenheden, Congres van de Association internationale des hautes juridictions administratives (AIHJA) (Istanboel)
- 29.05 – 31.05.2016 : Communiceren of beschermen? Administratieve Hoven: schipperen tussen Scylla (recht op toegang) en Charybdis (bescherming van de persoonlijke levenssfeer). Colloquium van ACA-Europe (Praag)
- 02.11 – 03.11.2016 : Symposium: 140 jaar Verwaltungsgerichtshof (Wenen)
- 07.11.2016: De prejudiciële procedure, Seminarie van ACA-Europe (Den Haag)
- 13.11 – 15.11.2016 : Forum van de magistraten georganiseerd door het Hof van Justitie van de Europese Unie: De prejudiciële verwijzing: recente rechtspraak over de procedurele aspecten, recente ontwikkelingen in de rechtspraak met betrekking tot het asiel- en migratiebeleid, wederzijds vertrouwen, actualiteit inzake de recente rechtspraak van het Gerecht van de Europese Unie (Luxemburg)

12.12.2016:

"De toekomst van de derde macht in de Europese Unie"
Luxemburger Expertenforum zur Entwicklung des Unionsrechts,
Hof van Justitie van de Europese Unie (Luxemburg)

Stage in het buitenland

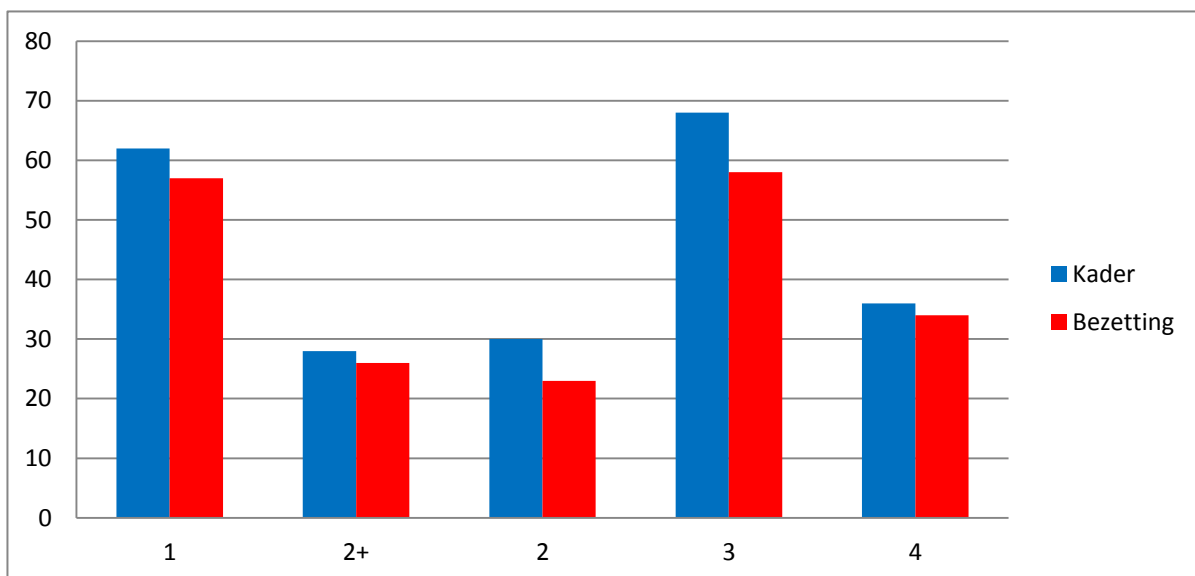
In het kader van de uitwisseling van rechters georganiseerd door ACA-Europe wordt elk jaar aan een magistraat de mogelijkheid geboden om een stage van 14 dagen te vervullen bij het Hof van Justitie van de Europese Unie, in een andere Raad van State of in een ander Hoog Gerechtshof van een lidstaat van de Europese Unie.

A.2. Administratief personeel

A.2.1. Bezetting

Het administratief personeel bestaat uit 199 statutaire medewerkers (op een kader van 224 betrekkingen) en 75 contractuele medewerkers, te weten 56 contractuele personeelsleden en 19 leden van het schoonmaakpersoneel.

a) Kader / bezetting statutair personeel (31/12/2016)

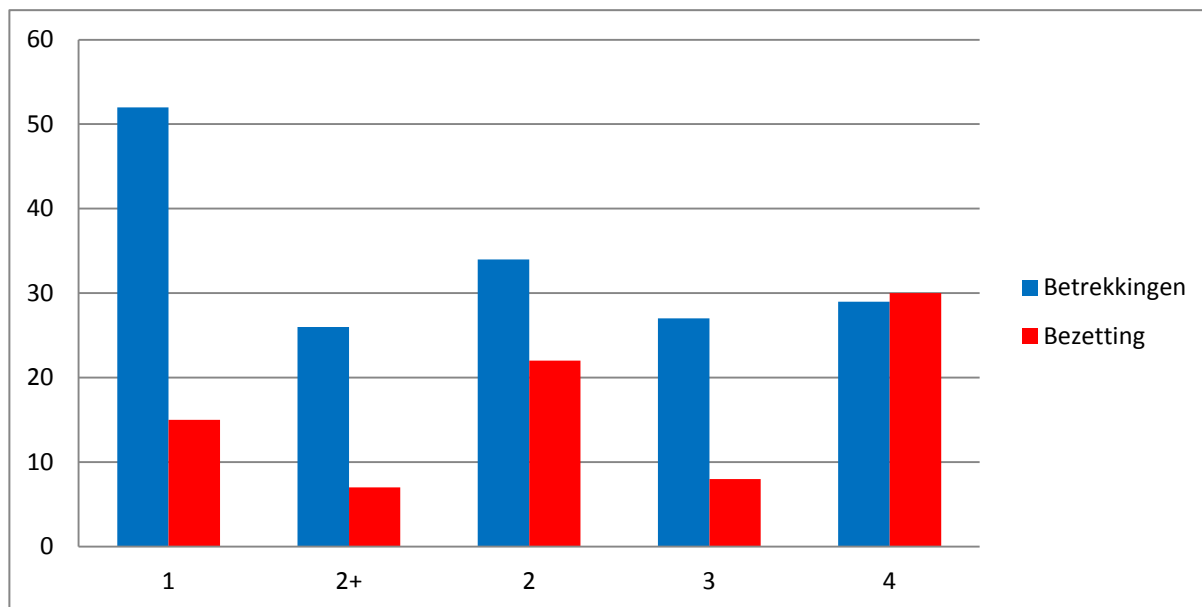

Stat. 2016	1	2+	2	3	4	Tot.
Kader	62	28	30	68	36	224
Bezetting	57	27	22	58	35	199*

* Na de inwerkingtreding van de nieuwe personeelsformatie (1 mei 2014) blijft er in 2016 nog één betrekking ingevuld in overtal (attaché- informaticus).

b) Kader / bezetting contractueel personeel (31/12/2016)

Ctr.2016	1	2+	2	3	4	Totaal kader	Totale bezetting
Kader	52	26	34	27	29	168	
Bezetting Ctr.	11	6	21	7	30*		75
Totaal						168	75

*waaronder 19 poetsmedewerkers

c) *Bewegingen administratief personeel 2016*

Zoals bij de ambtsdragers wordt ook hier een onderscheid gemaakt tussen de in- en uitstroom (IN/OUT) van medewerkers. Bij de administratieve medewerkers heeft in 2016 geen enkele doorstroming (BEVORDERING) naar een hogere graad plaatsgevonden.

OUT	datum vertrek		IN	datum in	
STAT. PERS					
Bestuurlijk attaché	07.01.2016	1			
Bestuurlijk attaché	31.01.2016	1			
Hoofdklerk typist	30.06.2016	1	Documentalist	01.07.2016	2
Opsteller	20.07.2016	1			
Hoofdklerk typist	31.10.2016	1	Deskundige documentatie	01.11.2016	1
			Adjunct-secretaris	01.11.2016	1
Opsteller	31.12.2016	1	Deskundige documentatie	01.12.2016	1
		6			5

OUT	datum vertrek		IN	datum in	
CONTR. PERS					
Poetsmedewerker	02.01.2016	1			
Documentalist	30.06.2016	2	Poetsmedewerker	15.06.2016	2
Receptionist	31.07.2016	1			
Bestuurlijk attaché	31.08.2016	1			
Opsteller	31.10.2016	1			
Adjunct-secretaris	01.11.2016	1			
Klerk	31.12.2016	1			
		8			2
TOTAAL		14			7

d) Vacatures statutair personeel (31/12/2016)

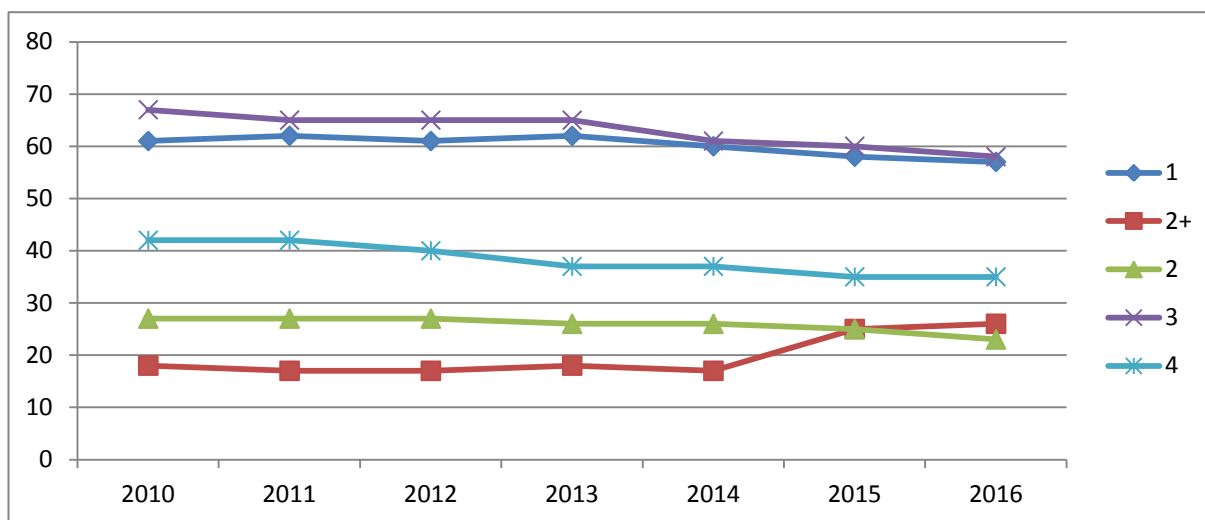
Raad van State	Kader		Effectieven		Vacante betrekkingen	
	Fr	NI	Fr	NI	Fr	NI
STAT. 31/12/2016						
Niveau 1						
Attaché-informaticus	1	1	1	2	0	-1
Taalattaché	9	9	9	8	0	1
Hoofdsecretaris	3	3	3	3	0	0
Documentalist	3	3	3	3	0	0
Bestuurlijk attaché	15	15	14	11	1	4
TOTAAL niv 1	31	31	30	27	1	4
Niveau 2+						
Adjunct-secretaris	5	5	4	5	1	0
Programmeur	1	1	1	1	0	0
Directiesecretaris	4	4	4	4	0	0
Deskundige documentatie	4	4	4	4	0	0
TOTAAL niv 2+	14	14	13	14	1	0
Niveau 2						
Opsteller	13	15	9	12	4	3
Technicus-informatica	2	0	1	0	1	0
TOTAAL niv 2	15	15	10	12	5	3
Niveau 3						
Klerk-typist	32	32	27	27	5	5
Technicus	2	2	2	2	0	0
TOTAAL niv 3	34	34	29	29	5	5
Receptionist	18	18	17	18	1	0
TOTAAL niv 4	18	18	17	18	1	0
Eindtotaal						
	112	112	99	100	13	12
		224	199*		25	

* inbegrepen de ingevulde betrekking in overtal van één attaché-informaticus

e) Sterke daling van het aantal personeelsleden sedert 2010

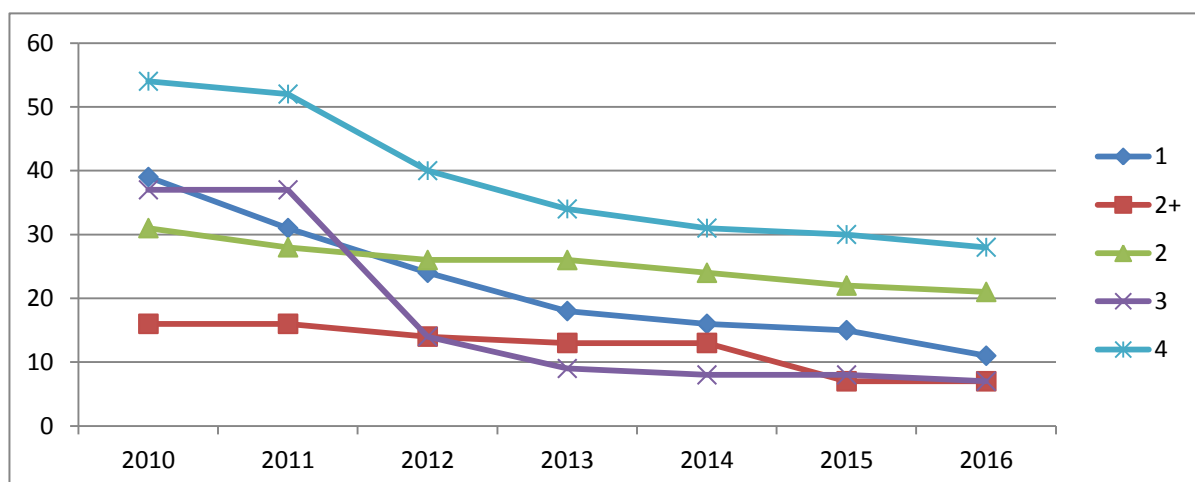
De daling van het aantal administratieve personeelsleden zoals beschreven in het beleidsplan van de Eerste Voorzitter (punt I.1.1.2.) heeft zich in 2016 voortgezet.

Evolutie bezetting statutair administratief personeel van 2010 tot 2016 per niveau

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	61	62	61	62	60	58	57
2+	18	17	17	18	17	25	27
2	27	27	27	26	26	25	22
3	67	65	65	65	61	60	58
4	42	42	40	37	37	35	35
Tot. Stat	215	213	210	208	201	203	199

Evolutie bezetting contractueel administratief personeel van 2010 tot 2016 per niveau

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	39	31	24	18	16	15	11
2+	16	16	14	13	13	7	6
2	31	28	26	26	24	22	21
3	37	37	14	9	8	8	7
4	54	52	40	34	31	30	30
Tot. Stat	177	164	118	100	92	82	75

A.2.2. Initiatieven ter verbetering van het humanresourcesbeleid

a) Uitvoering doorlichting van de diensten

1. Inzake het personeelsbeleid was één van de belangrijkste uitgangspunten in het beleidsplan van de Eerste Voorzitter (punt I.1.1.4.) dat het aan een openbare dienst ter beschikking gestelde personeel op de meest efficiënte wijze dient te worden ingezet.

In het verlengde daarvan werd aan de beheerder gevraagd om een doorlichting van de diensten op te maken, die in november 2015 is ingediend (zie activiteitenverslag 2014-2015, IV, A.2.2.) en die drie concrete voorstellen bevatte:

- houden van een evaluatiecyclus in de loop van het dienstjaar 2016;
  - met betrekking tot de afdeling Wetgeving en het coördinatiebureau: voorstel tot integratie van de diensten van het coördinatiebureau in een nieuwe dienst wetgeving – coördinatie en het bewerkstelligen van een nauwere samenwerking met de diensten secretariaat auditoraat belast met wetgeving;
  - met betrekking tot de griffie bestuursrechtspraak: voorstel tot integratie in een eerste fase van de afzonderlijke entiteiten binnen de secretariaten van de kamers en in een tweede fase zeer nauwe samenwerking of zelfs integratie tussen de griffies bestuursrechtspraak en de geïntegreerde secretariaten van de kamers.
2. De stand van zaken met betrekking tot deze drie voorstellen kan als volgt worden samengevat:
    - *Houden van een evaluatiecyclus van het administratief personeel in het dienstjaar 2016*

Op 25 februari 2016 werd een eerste vergadering gehouden met de diensthoofden in aanwezigheid van de Eerste Voorzitter. Ter gelegenheid van deze vergadering werd door de beheerder een uiteenzetting gegeven van het proces van het houden van een algemene evaluatiecyclus en vooral in welke specifieke context tot deze algemene evaluatiecyclus werd besloten. De Eerste Voorzitter heeft de diensthoofden erop

gewezen dat het houden van een gedegen evaluatie van het administratief personeel van het grootste belang is in het kader van de kwaliteitsbewaking van het functioneren van de instelling. Op deze vergadering werd verder beslist dat, hoewel strikt genomen niet ingeschreven in het statuut, er tevens een ad hoc evaluatie van de contractuele personeelsleden zou worden gehouden. Om deze laatste evaluaties te kunnen houden werden er specifieke evaluatieformulieren opgesteld. De afgesproken timing was dat laatstens september 2016 de diensthoofden alle personeelsleden van hun dienst zouden hebben geëvalueerd. Om reden van tijdsgebrek hebben een aantal diensthoofden van diensten met een groot aantal medewerkers, een bijkomende termijn gevraagd. Op één dienst na heeft de dienst personeel en organisatie op 1/12/2016 van alle diensthoofden de resultaten van de evaluaties van hun personeelsleden ontvangen. Afgesproken is dat laatstens in de loop van januari 2017 ook deze laatste dienst de evaluatierapporten zal toesturen. Inmiddels heeft de dienst personeel en organisatie reeds een eerste onderzoek gedaan inzake de individuele evaluatierapporten. In de loop van de maand januari 2017 (na het ontvangen van het evaluatierapport van de laatste dienst die deze nog dient toe te sturen), zal door de dienst personeel en organisatie voor elke dienst een verslag worden opgesteld, dit verslag zal aan de korpsoversten worden bezorgd en zal tevens besproken worden met het desbetreffende diensthoofd. Ter gelegenheid van dit onderhoud zal verder worden bepaald welk gevolg moet worden gegeven aan de individuele evaluatierapporten en welke maatregelen zich opdringen.

- *Met betrekking tot de afdeling Wetgeving en het coördinatiebureau: voorstel tot integratie van de diensten van het coördinatiebureau in een nieuwe dienst wetgeving – coördinatie en het bewerkstelligen van een nauwere samenwerking met de diensten secretariaat auditoraat belast met wetgeving.*

Het voorstel om de administratieve diensten van de afdeling Wetgeving en van het Coördinatiebureau volledig te integreren en alzo te komen tot één nieuwe *dienst wetgeving – coördinatie*, werd zeer snel gecapteerd. Reeds in de loop van de maand november 2015 werden de eerste schikkingen genomen om zowel functioneel als ruimtelijk de twee diensten te integreren. De voornaamste win-win betreft in deze eerste fase een meer adequate verdeling van taken tussen de personeelsleden van de nieuwe dienst.

Enkele voorbeelden:

- vóór de integratie van de twee diensten diende een dossier aan de administratieve diensten van het Coördinatiebureau te worden gestuurd om te worden gescand. Na de integratie van de twee diensten zijn het de medewerkers van de griffie wetgeving die het dossier inscannen, hetgeen een aanzienlijke tijds winst oplevert;
- de dagelijkse analyse van het Belgisch Staatsblad gebeurde voor de integratie van de twee diensten door de personeelsleden van het Coördinatiebureau. Nu wordt deze taak verdeeld tussen 5 personen. Dit laat toe dat de medewerkers die instaan voor de migratie naar Filemaker hiervoor meer tijd kunnen vrijmaken;
- de analyse van de nieuwe ontwerpen wordt nu verricht door 4 personeelsleden (2 van de voormalige administratie van het Coördinatiebureau en 2 van de griffie wetgeving) daar waar dit voorheen exclusief werd gedaan door de administratieve diensten van het Coördinatiebureau. Ook deze herverdeling van taken levert een tijds winst op.

- *Met betrekking tot de griffie bestuursrechtspraak: voorstel tot integratie in een eerste fase van de afzonderlijke entiteiten binnen de secretariaten van de kamers en in een tweede fase zeer nauwe samenwerking of zelfs integratie tussen de griffies bestuursrechtspraak en de geïntegreerde secretariaten van de kamers.*

In een eerste fase werden de secretariaten kamers reeds (gedeeltelijk) geïntegreerd. De 10 bestaande secretariaten (secretariaten van de kamers VI, VII, VIII, XI, X, XI, XII, XIII, XIV, XV) werden samengevoegd tot 6 secretariaten (3 secretariaten F en 3 secretariaten N). Een verdere samenvoeging was om redenen van lokalisatie in een eerste fase zeer moeilijk (zo is het secretariaat van de VIIe kamer behouden daar deze diensten ver gehuisvest zijn van de andere Nederlandstalige kamers). In een tweede fase kunnen de secretariaten eventueel verder geïntegreerd worden hetgeen ook een (verdere) fysieke integratie zal vergen. Er zou kunnen overwogen worden om de administratie van de Franstalige griffie bestuursrechtspraak en de administratie van de Franstalige kamers bestuursrechtspraak volledig te integreren en idem dito voor de administratie van de Nederlandstalige griffie bestuursrechtspraak en de administratie van de Nederlandstalige kamers bestuursrechtspraak. Het is echter aangewezen met het realiseren op het terrein van dit omvangrijke project te wachten tot de aanstelling van de nieuwe hoofdgriffier. Het spreekt voor zich dat de hoofdgriffier een belangrijke rol zal spelen in de implementatie van het project. De aanstelling van een nieuwe hoofdgriffier kan verwacht worden laatstens voorjaar 2017.

b) Voortgezette opleiding

Wat de voortgezette opleiding betreft, heeft de Eerste Voorzitter in zijn beleidsplan (punt I 2.2.) benadrukt dat erop moet worden toegezien dat het administratief personeel over maximale mogelijkheden kan beschikken en wordt aangemoedigd om opleidingen te volgen die voor het werk bij de Raad van State nuttig kunnen zijn.

In 2016 werden de volgende opleidingen gevolgd:

16.02.2016:	Topics tuchtwet (Vanden Broele)
14 – 21 – 28.04.2016:	Predictive profiling: een proactieve beveiligingsmethode (Skilliant Escala)
10.06.2016:	De bevoegdheden van de gewesten (Die Keure Studipolis)
19.05 – 16.10 – 27.10.2016:	Basisopleiding vertrouwenspersoon (Idewe)
27.10 – 24.11.2016:	RO in een notendop (Die Keure)
17.11.2016 :	Administration publique - La réforme du Conseil d'Etat (Larcier)
13.12.2016:	Schadevergoeding tot herstel door de Raad van State (Die Keure)

c) PersoPoint

Op 6 oktober 2016 hebben de korpschefs de beheerder en zijn diensten de opdracht gegeven hun volledige medewerking te verlenen aan de overdracht van de personeels- en loonadministratie van de Raad van State naar PersoPoint. Op termijn houdt deze overdracht in dat de personeelsdienst van de Raad van State prioriteit kan geven aan de verbetering van het humanresourcesbeleid waarnaar in het beleidsplan van de Eerste Voorzitter onder punt I.2. wordt verwezen.

Ter uitvoering van de beslissing van de Ministerraad van 19 december 2013 werd PersoPoint binnen de FOD P&O opgericht. Als sociaal secretariaat dient PersoPoint in te staan voor de elektronische opvolging van de personeels- en loonadministratie van al zijn leden. Op 4 maart 2016 is de Ministerraad akkoord gegaan met een gefaseerde en verplichte centralisatie van de loon- en personeelsadministratie van alle federale diensten die gebruik maken van PersoPoint voor de berekening en betaling van de wedde van hun statutaire en contractuele personeelsleden. Met elk van deze federale instellingen zal uiteindelijk een Service Level Agreement worden afgesloten die de dienstverlening moet garanderen.

De dienstverlening die PersoPoint zal aanbieden, doet zich voor op het niveau van het operationele beheer; strategische beslissingen blijven bij de departementen en hun organisaties. Voor de medewerkers van de Raad van State zal PersoPoint het beheer van de personeelsdossiers overnemen in de volgende domeinen:

- personeelsadministratie (De dienstencatalogus bevat onder meer de administratieve afhandeling van indiensttredingen, loopbaanpaden, verwerking van tewerkstellingsgegevens, persoons- en loongegevens, administratie bij uitdiensttreding en pensioen, behandeling van verloven en afwezigheden.),
- loonadministratie (De dienstverlening van de CDVU werd overgenomen door PersoPoint op 1 januari 2016.),
- digitale personeelsdossiers (De personeelsdossiers zullen door PersoPoint enkel digitaal worden beheerd. Elk personeelsdossier zal hiertoe volledig gescand worden en procedures zullen in principe digitaal verlopen),
- juridisch advies,
- rapportering.

In onderling overleg met de beheerder heeft PersoPoint de volgende planning opgesteld voor de overdracht van onze personeelsdossiers, met als richtdata:

15 april 2018 – 31 juni 2018: voorbereiding van de overdracht in samenwerking met PwC en PersoPoint (de huidige personeelsadministratie wordt aan de hand van een fit/gap analyse vergeleken met de toekomstige werkwijze)

Tweede week oktober 2018: opstart van de overdracht in samenwerking met PersoPoint (transitieplan)

Derde week april 2019: effectieve datamigratie van de personeelsdossiers naar software van PersoPoint

In de notificatie van de begrotingscontrole 2016 werd ingeschreven dat de personeelskredieten van de Raad van State diende te verminderen met 24.000 EURO om de opstart van PersoPoint te kunnen financieren. De Ministerraad van 4 maart 2016 heeft beslist dat vanaf 2017 bijkomende vastleggings- en vereffeningskredieten aan PersoPoint zullen

worden toegekend op basis van het aantal personeelsdossiers van elke organisatie, hetzij in de vorm van kredieten hetzij in de vorm van een mutatieoverdracht.

Van de Raad van State wordt verwacht dat zij 2,56 VTE (56.000 EURO per VTE) ter beschikking stellen van PersoPoint (oftewel een krediet van 143.360 EURO): de beslissing om ofwel kredieten ofwel personeel over te hevelen komt in de eerste plaats toe aan de Raad van State, wel dienen deze personeelsleden te beantwoorden aan de gezochte profielen.

B. Budget

B.1. Begroting 2016

De begroting 2016 is de tweede begroting die werd opgesteld en uitgevoerd in het licht van de besparingsmaatregelen die de Ministerraad op 15 oktober 2014 heeft genomen:

- wat betreft de personeelskosten gaat het om een lineaire besparing van 4%, door te voeren in 2015, en van 2% voor elk jaar van 2016 tot 2019. Deze besparingen worden toegepast op het geheel van de basisallocaties met code 11.xx (behalve 11.05). Met andere woorden: de besparingsmaatregelen worden toegepast op de drie contingenten personeelsleden, inclusief het bijzonder korps van ambtsdragers van de Raad van State;
- wat betreft de werkingskosten, worden deze onderworpen aan een lineaire besparing van 20% in 2015 en van 2% voor elk jaar van 2016 tot 2019;
- wat betreft de investeringskosten, worden deze onderworpen aan een lineaire besparing van 22% in 2015, van 3% voor elk jaar van 2016 tot 2018 en van 2% in 2019.

B.1.1. Toegekende vastleggingskredieten

In de aangepaste begroting 2016 werd in zijn geheel 38.023.000 EURO uitgetrokken voor het beheer van de Raad van State. Het verbruik van dit budget werd aangerekend op de volgende basisallocaties (in k€):

Basisallocatie	Omschrijving	Initieel krediet	Aangepast krediet
13.59.01.111103	bezoldiging statutair personeel	10.556	10.382
13.59.01.111104	bezoldiging contractueel personeel	3.150	3.300
13.59.03.111103	bezoldiging ambtsdragers	22.289	22.289
13.59.01.111145	sociaal dienstbetoon	34	34
13.59.02.121101	werkingskosten	1.555	1.495
13.59.02.121104	werkingskosten ICT	226	286
13.59.02.742201	investeringskosten	50	50
13.59.02.742204	investeringskosten ICT	187	187
Totaal		38.047	38.023

Het initiële krediet werd in de loop van 2016 twee keer aangepast: tijdens de begrotingscontrole werd vooreerst beslist om het krediet bestemd voor de bezoldiging van de statutaire medewerkers te verminderen met 24 k€ en vonden er twee herverdelingen tussen basisallocaties plaats. Vervolgens werd er op 28 november 2016 opnieuw een herverdeling tussen basisallocaties uitgevoerd.

In de notificatie conclaaf begrotingscontrole van de Ministerraad van 22 april 2016 werd opgenomen dat de departementen, parastatalen en gelijkgestelde instellingen a rato van 3.828 k€ dienen bij te dragen aan de financiering van Persopoint. Op basis van het aantal te beheren personeelsdossiers (462) werd voor de Raad van State een bedrag vastgesteld van 24 k€, in mindering te brengen van het krediet bestemd voor de bezoldiging van de statutaire medewerkers (BA 13.59.01.111103).

Op voorstel van de Raad van State werden er tijdens de begrotingscontrole 2016 twee herverdelingen tussen basisallocaties aanvaard. Bij de opstelling van de initiële begroting 2016 (mei 2015) werd ervan uitgegaan dat in de loop van 2015 er nog 2 documentalisten en 2 deskundigen documentatie zouden worden benoemd, gelijktijdig met het verdwijnen van deze betrekkingen uit het contractueel contingent. Aangezien de benoemingsprocedure voor beide statutaire functies pas in 2016 zijn beslag heeft gekregen, heeft de Raad van State een herverdeling voorgesteld ten bedrage van 150 k€ tussen de basisallocaties 13.59.01.110003 (statutair contingent) en 13.59.01.110004 (contractueel contingent). Daarnaast is een bedrag van 40 k€ herverdeeld tussen basisallocaties 13.59.02.121101 (gewone werkingskosten) en 13.59.02.121104 (werkingskosten ICT) om tegemoet te komen aan de vraag van de ICT-dienst om in 2016 een beroep te doen op de prestaties van 1 medewerker van de vzw Smals (zie uitvoering begroting B.3.2.). De bijbehorende kosten dienden als ICT-werkingskosten intern te worden gecompenseerd op de gewone werkingskosten.

Op 8 november 2016 heeft de Raad van State een voorstel tot herverdeling van vastleggings- en vereffeningskredieten ingediend tussen de basisallocaties 13.59.02.121101 (gewone werkingskosten) en 13.59.02.121104 (werkingskosten ICT). Onder meer doordat sommige bibliotheekkosten (abonnement Jurisquare) boekhoudkundig aangerekend worden als werkingsmiddelen ICT, was het toegewezen krediet (gebaseerd op ramingen zonder deze kosten) op de basisallocatie werking ICT ontoereikend om de nog noodzakelijke uitgaven te doen voor de aankoop van inktcartouches. Het voorstel om 20 k€ over te hevelen van de gewone werkingskosten naar de werkingskosten ICT kreeg op 16 november 2016 een gunstig advies van de Inspectie van Financiën en op 28 november 2016 werden de kredieten in fedcom (boekhoudsysteem van de federale overheid) aangepast.

B.1.2. Beschikbare kredieten

In de omzendbrief voorbereiding begrotingscontrole 2016 van 19 januari 2016 werd opgenomen dat de weerslag op de begroting van de indexering van de wedden en sociale uitkeringen zal worden voorzien in een interdepartementale provisie. De initiële personeelskredieten werden met andere woorden niet aangepast en tekorten te wijten aan de indexering van de lonen zouden worden aangerekend op een aparte provisie.

Doordat de inflatie in mei 2016 met 2,2% is gestegen, werd de spilindex overschreden. Dat betekent dat de overheidslonen vanaf juli 2016 werden verhoogd met 2% bruto. Voor de personeelskredieten van de Raad van State betekent deze verhoging een stijging van de personeelskredieten van 360 k€ (aan te rekenen op de interdepartementale provisie).

Daarnaast heeft de Ministerraad van 22 april 2016 geopteerd voor een bijkomende onderbenutting van de begroting 2016. Op 20 mei heeft de Ministerraad daartoe de omzendbrief goedgekeurd over het versterkt mechanisme van de begrotingsbehoedzaamheid, waarbij op basis van de onderbenutting van de kredieten 2015 een administratieve blokkering (bevrozing) op de kredieten 2016 wordt toegepast. Tijdens de uitvoering van de begroting 2016 heeft de Raad van State - in de mate van het mogelijke - deze blokkeringen herhaaldelijk herschikt.

Onderstaande tabel (in k€) verrekent ten opzichte van de aangepaste kredieten 2016 per basisallocatie zowel de verminderingen te wijten aan de opgelegde administratieve blokkeringen als de verhogingen provisioneel vastgelegd door de indexering van de personeelskredieten. De uitkomst van deze verrekening geeft de beschikbare kredieten weer.

omschrijving	aangepast krediet	blokkering	indexering	beschikbaar krediet
bezoldiging statutair personeel	10.382	-300	104	10.186
bezoldiging contractueel personeel	3.300	-149	33	3.184
bezoldiging ambtsdragers	22.289	-150	223	22.362
sociaal dienstbetoon	34			34
werkingskosten	1.495	-45		1.450
werkingskosten ICT	286			286
investeringen	50	-20		30
investeringen ICT	187	-10		177
	38.023	-674	360	37.709

B.1.3. Verbruikte kredieten en saldo

Onderstaande tabel (in k€) geeft per basisallocatie de verbruikte kredieten weer en de bijbehorende saldo's ten opzichte van de aangepaste kredieten.

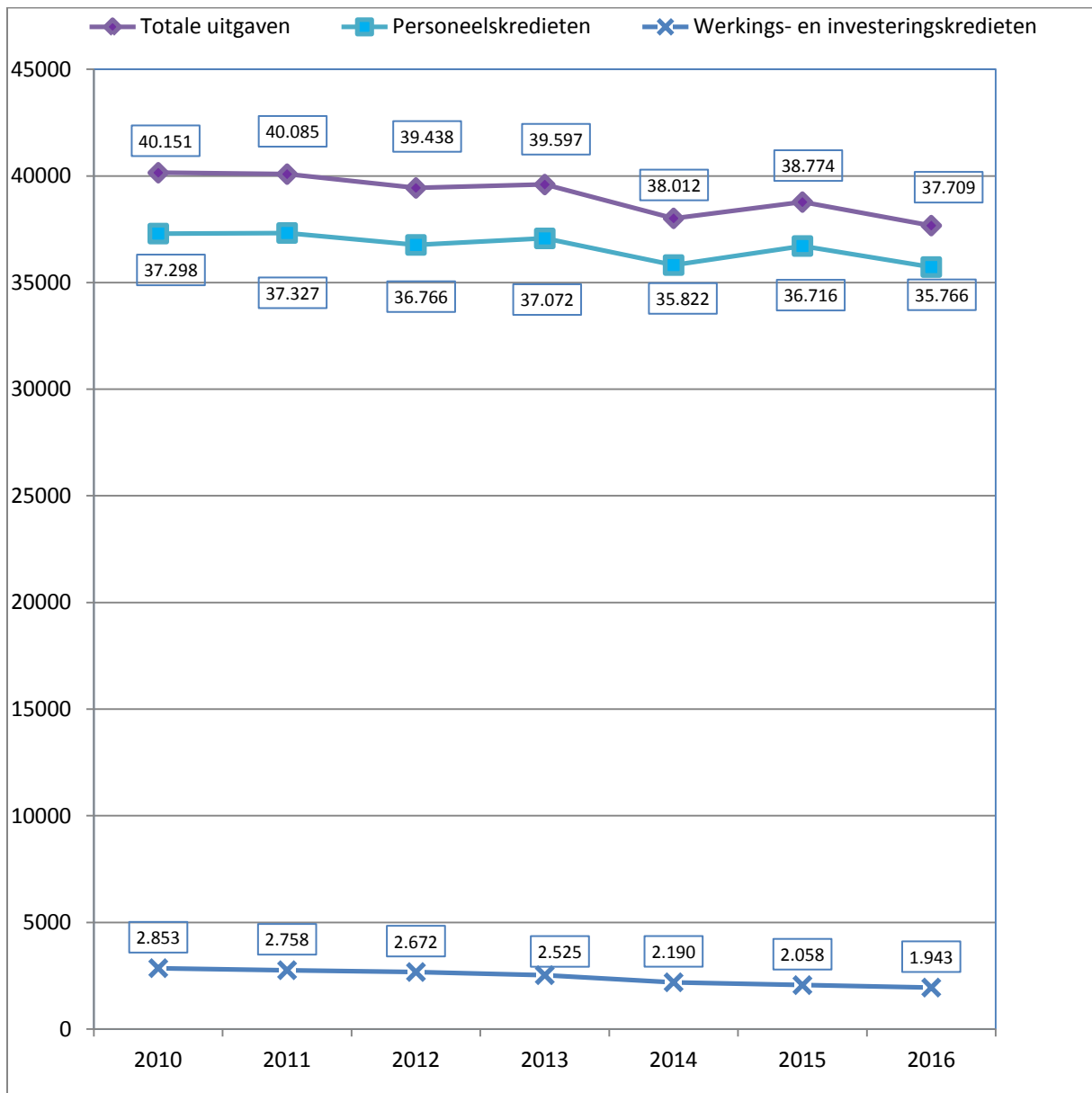
basisallocatie	omschrijving	aangepast krediet	verbruik	saldo
13.59.01.111103	bezoldiging statutair personeel	10.382	10.258	124
13.59.01.111104	bezoldiging contractueel personeel	3.300	3.178	122
13.59.03.111103	bezoldiging ambtsdragers	22.289	22.171	118
13.59.01.111145	sociaal dienstbetoon	34	34	0
13.59.02.121101	werkingskosten	1.495	1.415	80
13.59.02.121104	werkingskosten ICT	286	285	1
13.59.02.742201	investeringen	50	27	23
13.59.02.742204	investeringen ICT	187	176	11
Totaal		38.023	37.544	479

Ten opzichte van de beschikbare kredieten wijzigen deze saldo's. Onderstaande tabel (in k€) geeft per basisallocatie de verbruikte kredieten weer en de bijbehorende saldo's ten opzichte van deze beschikbare kredieten.

basisallocatie	omschrijving	beschikbaar krediet	verbruik	saldo
13.59.01.111103	bezoldiging statutair personeel	10.186	10.258	-72
13.59.01.111104	bezoldiging contractueel personeel	3.184	3.178	6
13.59.03.111103	bezoldiging ambtsdragers	22.362	22.171	191
13.59.01.111145	sociaal dienstbetoon	34	34	0
13.59.02.121101	werkingskosten	1.450	1.415	35
13.59.02.121104	werkingskosten ICT	286	285	1
13.59.02.742201	investeringen	30	27	3
13.59.02.742204	investeringen ICT	177	176	1
Totaal		37.709	37.544	165

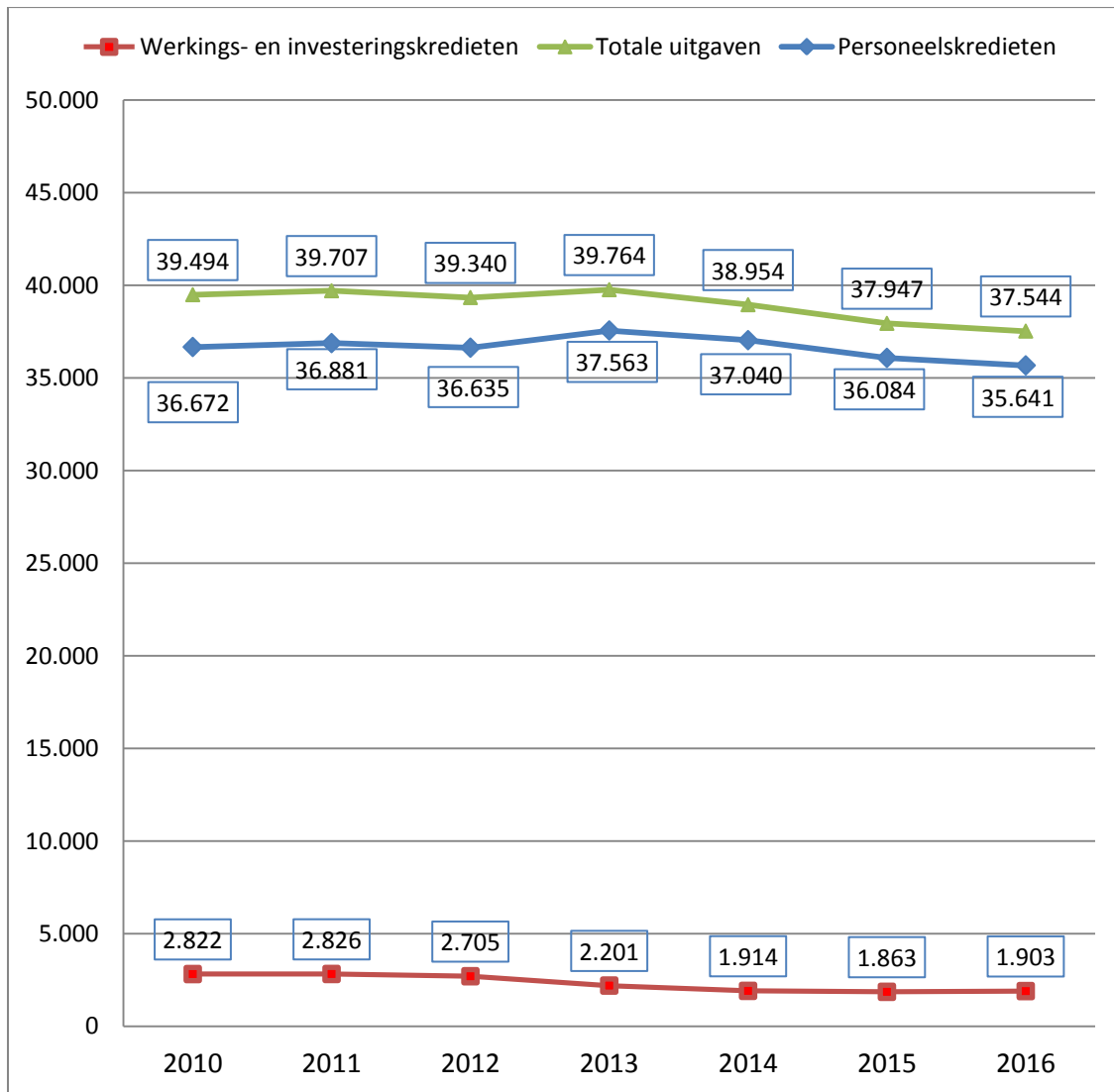
B.1.4. Evolutie van de beschikbare kredieten en het verbruik

a) Evolutie van de beschikbare kredieten in k€

Bovenstaande grafiek geeft de dalende evolutie van de beschikbare kredieten weer. De lichte stijging van de personeelskredieten in 2015 heeft te maken met de extra inkomsten die de hervorming van de Raad van State in 2014 (verhoging van de rechten en kosten en de verhaalbaarheid van de erelonen van advocaten) met zich mee heeft gebracht. In het beleidsplan van de Eerste Voorzitter werd onder punt I.1.2.2. 3°, 2 al gewezen op het feit dat het logisch zou zijn daar bij de vaststelling van de begroting van de Raad van State rekening mee te houden. Voorts geeft de grafiek het aandeel weer van de personeelskredieten in het totale budget, een aandeel dat in de evolutie van de beschikbare kredieten nog stijgt (van 92,9% in 2010 naar 94,8% in 2016).

b) Evolutie van de verbruikte kredieten in k€

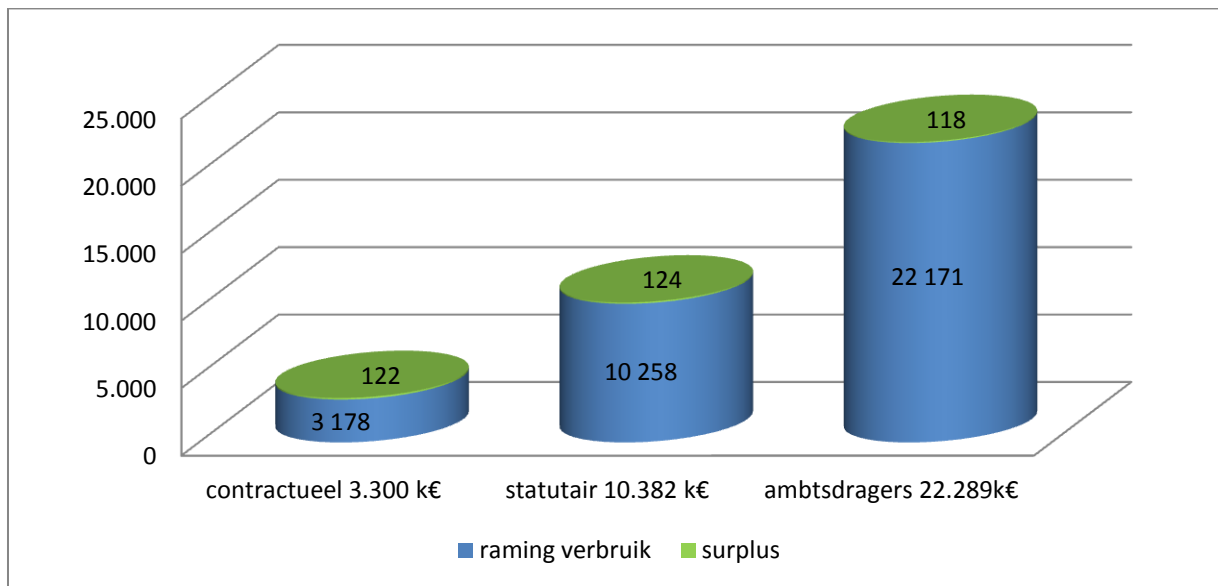

B.2. Personeelskredieten

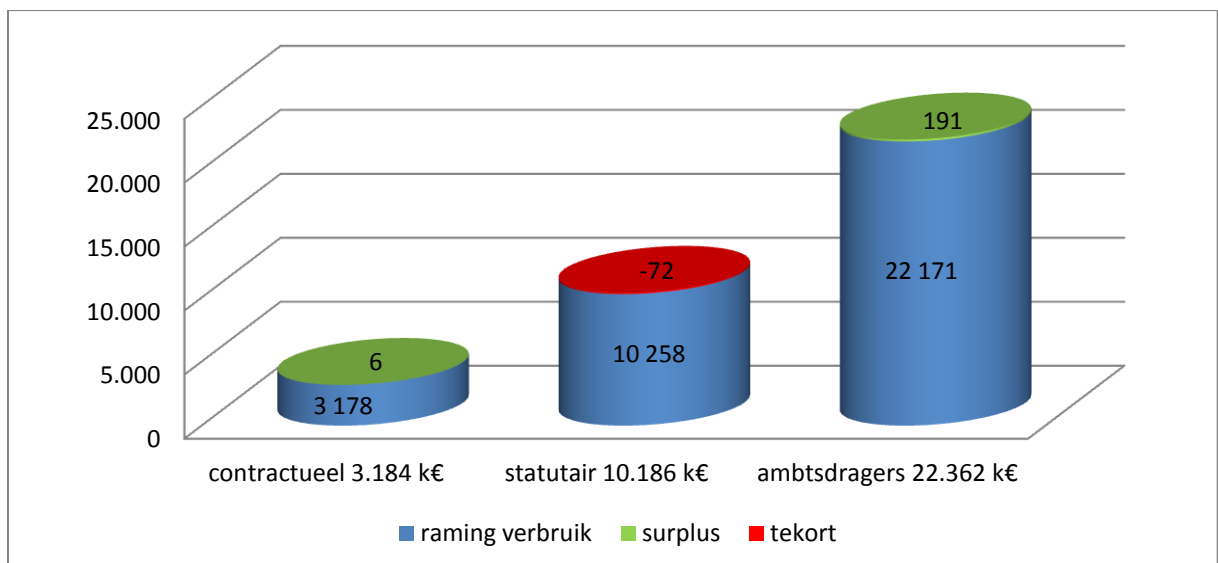
B.2.1. Gerealiseerde personeelskredieten ten opzichte van de toegekende kredieten 2016

Onderstaande grafieken geven per categorie van personeelsleden het kredietverbruik weer, in de eerste grafiek ten opzichte van het aangepast krediet 2016, in de tweede grafiek ten opzichte van het beschikbare krediet 2016.

Gerealiseerd krediet 2016 in k€ t.o.v. het aangepast krediet

Gerealiseerd krediet 2016 in k€ t.o.v. het beschikbaar krediet

Uit de eerste grafiek blijkt dat de personeelskredieten in zijn geheel een surplus vertonen van 364 k€: bij elke personeelscategorie doet er zich een surplus voor. Zoals in B.1.1. aangegeven is in het aangepast krediet 2016 de indexering van de lonen niet inbegrepen. De Raad van State voldoet met andere woorden aan de besparingsmaatregelen die de Ministerraad op 15 oktober 2014 heeft genomen, zonder een beroep te moeten doen op de interdepartementale provisie.

In de tweede grafiek, waarin het verbruik wordt afgezet ten opzichte van het beschikbaar krediet, blijft het totale saldo positief (+ 125 k€), maar doet er zich een tekort voor in het statutair contingent. Het tekort in dit contingent is volledig toe te schrijven aan de hoge administratieve blokkering die op deze basisallocatie werd toegepast: bij de verdeling van blokkeringen werd immers in het contingent van de ambtsdragers geen rekening gehouden met het onverwacht vertrek van 1 hoofdgriffier (31/05/2016) en 1 staatsraad (30/06/2016).

In het beleidsplan van de Eerste Voorzitter (punt I.1.2.2. 3°, 2) werd aangegeven dat enkele magistraten (2 staatsraden, 2 auditeurs en 1 griffier) voor 750 k€ ten laste waren van de begroting van de Raad van State, terwijl andere instellingen dan de Raad van State gebruik hebben gemaakt van hun diensten. In 2016 bleef enkel de bezoldiging van 1 eerste auditeur met de functie van ombudsman bij het Vlaams Gewest ten laste van de begroting van de Raad van State (deze bezoldiging wordt grotendeels terugbetaald aan de Belgische Staat zonder te worden opgenomen in de kredieten van de Raad van State). Bij het aanvaarden van zijn nieuw mandaat als ombudsman, heeft deze eerste auditeur op 31 augustus 2016 vrijwillig ontslag genomen uit zijn ambt bij de Raad van State. Vanaf 1 september 2016 komt het werk van de huidige ambtsdragers bij de Raad van State rechtstreeks ten goede van de instelling.

B.2.2. Federale monitoring van het risico op overschrijding van de personeelskredieten

Naast een lineaire besparing op de personeelskredieten heeft de Ministerraad van 15 oktober 2015 aan de FOD P&O en B&B de opdracht gegeven een verplichte monitoring voor het federale ambt (met inbegrip van de bijzondere korpsen) te organiseren³⁴. De omzendbrief 645 bepaalt dat het risico op de overschrijding van de personeelskredieten 3 maal per jaar moet worden geëvalueerd. In 2016 vonden drie evaluaties plaats, op basis van de referentiemaanden januari, mei en september.

De FOD P&O baseert zich in zijn analyse op de loongegevens die via Persopoint beschikbaar zijn. Om deze bron te vervolledigen vraagt de FOD P&O 3 maal per jaar aan de Raad van State om de in- en uitstroom van personeelsleden over 12 maanden mede te delen. Bij de uitstroom dient daarbij aangegeven te worden of deze uitstroom als tijdelijk (risico op

---

³⁴ Omzendbrief nr. 644 geeft informatie inzake de methodologie voor de berekening van de KPI's voor de monitoring van het risico.
Omsendbrief nr. 645 geeft informatie inzake de federale monitoring van het risico op overschrijding van de personeelskredieten in 2015 en 2016.

terugkeer) of als definitief (geen risico op terugkeer) dient te worden gekwalificeerd. Het risico op overschrijding van de kredieten wordt daarna geëvalueerd aan de hand van Key Performance Indexen (KPI's), waarbij de verhouding (KPI 3) tussen het budget en de totale projectie van de loonkosten over 12 maanden (inclusief de impact van onomkeerbare evenementen) als de belangrijkste index voor het risico op kredietoverschrijding geldt.

In de monitoring wordt geen onderscheid tussen personeelscategorieën gemaakt: de KPI 3 wordt met andere woorden voor de Raad van State berekend op het geheel van de ambtsdragers en de statutaire en contractuele medewerkers. Voorts hield de monitoring op basis van de referentiemaand september rekening met een budget inclusief de indexering van de lonen vanaf 1 juli 2016.

Op basis van de verschillende referentiemaanden bleek voor de Raad van State een volgende KPI 3:

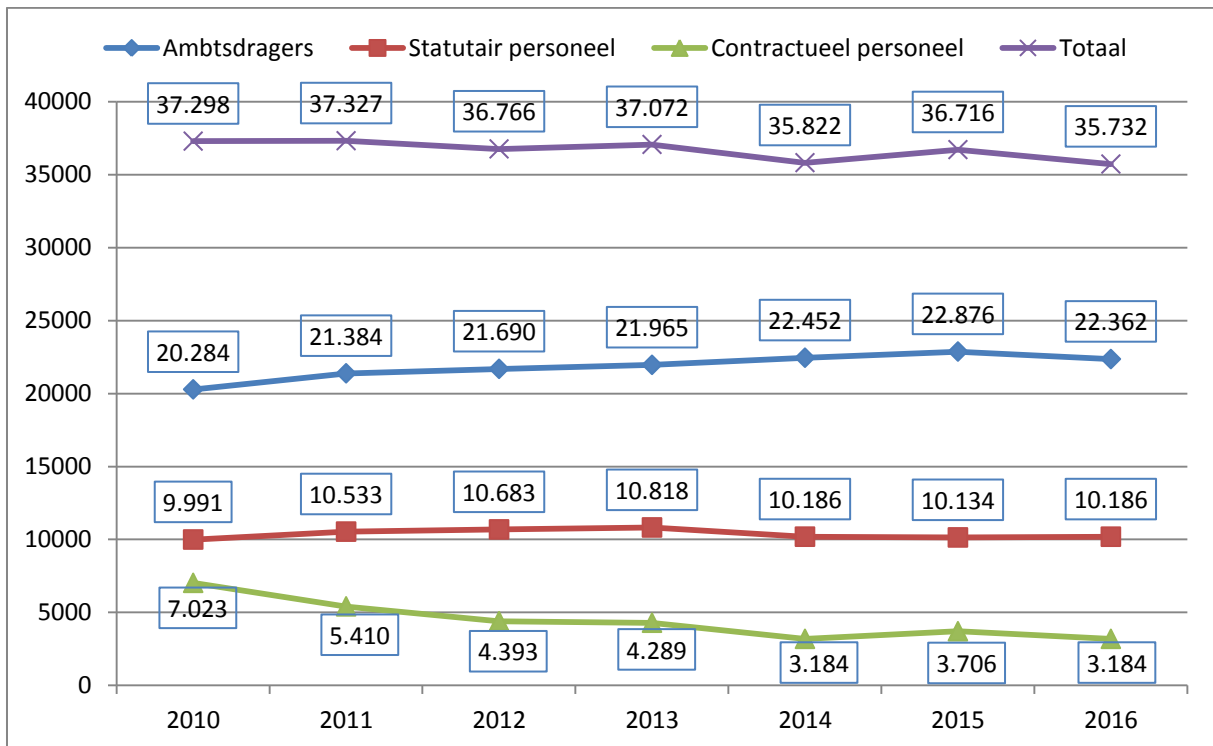
- januari: + 133.829 euro
- mei: + 327.827 euro
- september: + 616.830 euro

In de wetenschap dat de monitoring, enerzijds, wel rekening houdt met de indexering van de lonen, en, anderzijds, geen rekening houdt met administratieve blokkeringen, liggen deze resultaten in lijn met de onder B.2.1. weergegeven gerealiseerde kredieten. Wat 2017 betreft geeft de monitoring voor de Raad van State een voorlopig tekort aan van 436.258 euro ofwel 1,2% van de totale personeelskredieten.

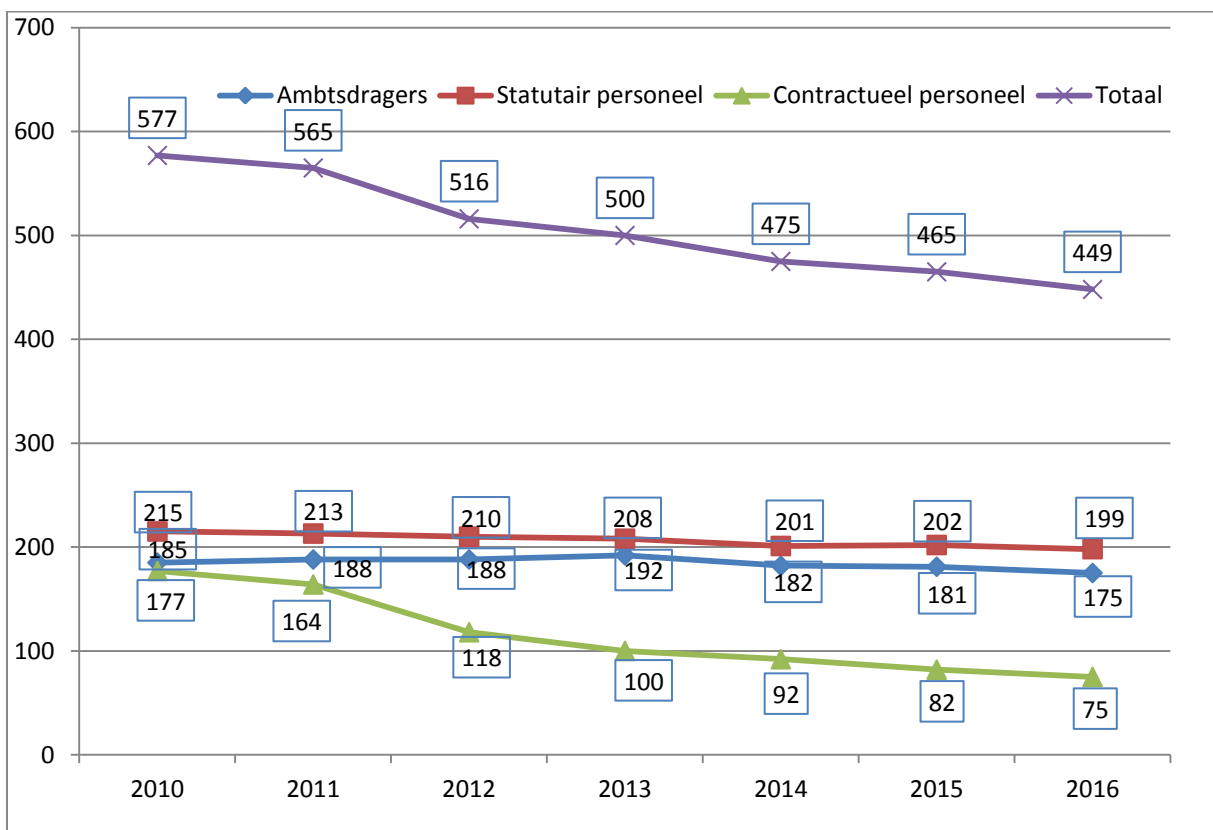
B.2.3. Evolutie van de beschikbare personeelskredieten

Onderstaande grafiek (B.2.3.a)) geeft de evolutie van de personeelskredieten in k€ weer. Bij de interpretatie ervan dient rekening te worden gehouden met het feit dat in deze kredieten de verhoging van de lonen door indexering inbegrepen zijn. Ter vergelijking geeft de volgende grafiek (B.2.3.b)) de impact weer van de dalende evolutie van de personeelskredieten op de evolutie van het aantal medewerkers.

a) Evolutie van de beschikbare personeelskredieten

b) Evolutie van het aantal medewerkers

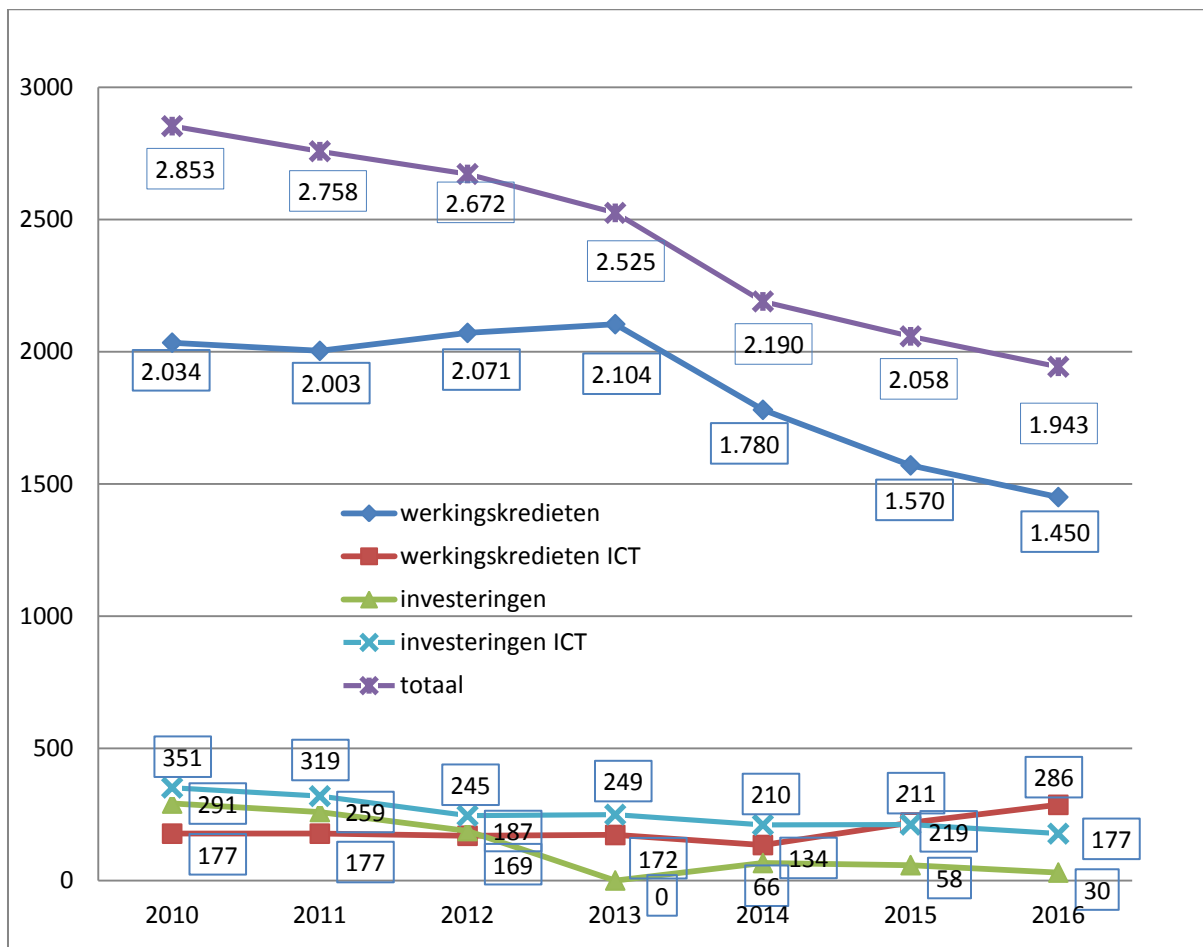
B.3. Werkings- en investeringskredieten

Op het gehele budget van 38.023.000 euro werd in de begroting 2016 2.018.000 euro uitgetrokken voor de werkings- en investeringsmiddelen van de Raad van State, ofwel 5,30 %. Ter vergelijking in 2014 bedroeg dit krediet nog 2.549.000 euro, ofwel 6,43 % van het budget 2014.

B.3.1. Evolutie van de beschikbare kredieten

In onderstaande grafiek wordt een evolutie gegeven van de beschikbare werkings- en investeringskredieten. Om een realistisch beeld te schetsen van de evolutie van deze kredieten worden de administratieve blokkeringen in rekening gebracht. De budgettaire praktijk leert immers dat slechts zeer uitzonderlijk een blokkering van deze kredieten kan worden opgeheven.

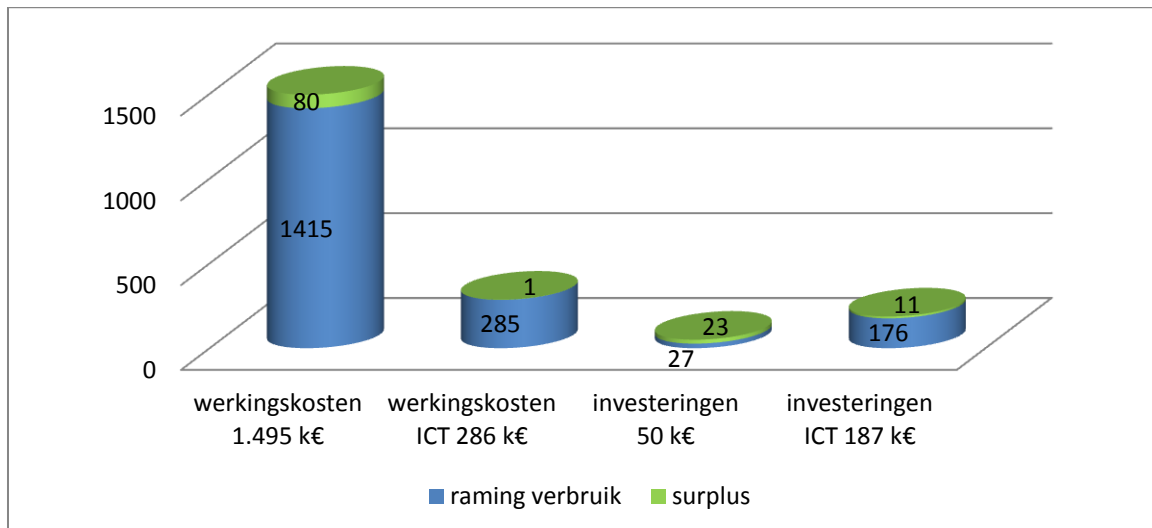
Evolutie van de beschikbare werkings- en investeringskredieten in k€

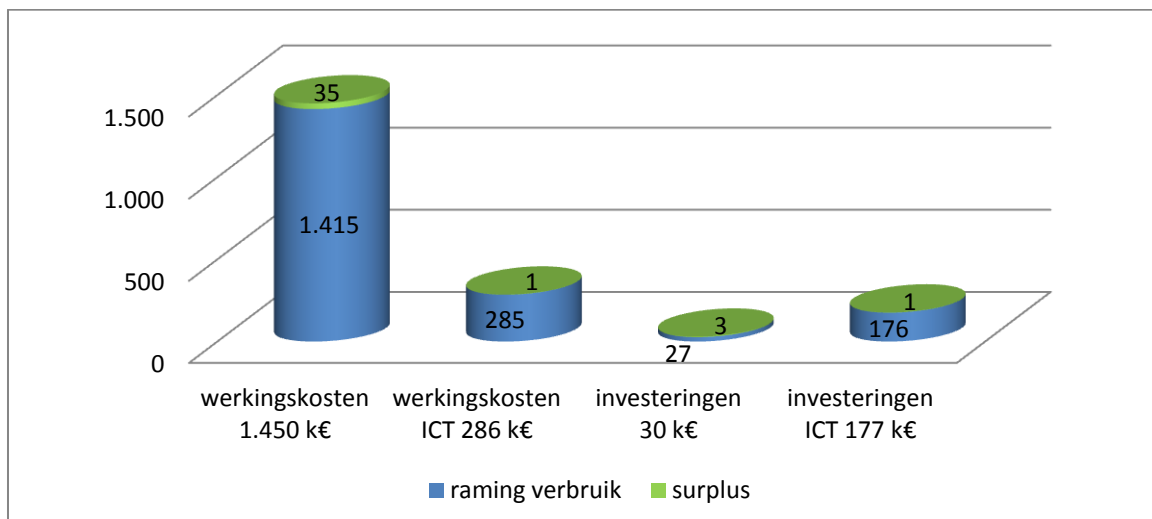
Bij de inleiding van de bespreking van het budget (punt B.1.) werd verwezen naar de besparingsmaatregelen die de Ministerraad op 15 oktober 2014 heeft genomen. Bovenstaande grafiek geeft het effect weer van deze maatregelen op de evolutie van de investerings- en werkingskredieten. Via interne compensaties heeft de Raad van State meer bespaard op de post gewone investeringen (kantoor materiaal) ten voordele van de overige kredieten. De stijging van de werkingskosten ICT is voor het overgrote deel een boekhoudkundige operatie (de kosten van fotokopieerapparaten worden vanaf 2015 als ICT werkingskosten aangerekend).

B.3.2 Uitvoering van de begroting 2016 (raming vastleggingskredieten)

Gerealiseerd krediet/aangepast krediet

Gerealiseerd krediet/beschikbaar krediet

Bovenstaande grafieken geven per soort krediet het geraamde verbruik weer. Zoals bij de personeelskredieten dient bij dit verbruik rekening te worden gehouden met het verschil tussen het aangepast krediet en het beschikbaar krediet. In het beleidsplan van de Eerste Voorzitter (punt I.1.2.3.) werd bijzondere aandacht besteed aan de informatica-uitgaven en gewezen op het feit dat deze kredieten op peil dienden te worden gehouden. Hieraan werd in eerste instantie tegemoetgekomen door een herverdeling van de administratieve blokkeringen aan te vragen waarbij de ICT-uitgaven buiten schot konden blijven. Voorts heeft de vergadering van de korpsoversten aan de informaticadienst de uitdrukkelijke opdracht gegeven om de ter beschikking gestelde kredieten efficiënt te beheren en volledig aan te wenden.

Wat betreft de werkingskosten: meer dan twee derde van deze kosten dekken uitgaven die verband houden met de huur en het onderhoud van de gebouwen (huurcontract gebouw Wetenschapsstraat 37, energieverbruik, onderhoud liften, verwarmingsinstallaties...). Ter uitvoering van het beleidsplan van de Eerste Voorzitter (punt I.1.2.3.) werden de gerealiseerde besparingen van 2015 in de bibliotheekuitgaven ook in 2016 volgehouden. Nog ter uitvoering van dit beleidsplan werd het energieverbruik verder gerationaliseerd (onder meer door de installatie van twee nieuwe verwarmingsketels) en werd het contractbeheer aan de hand van overheidsopdrachten voortgezet. In 2016 werden twee overheidsopdrachten gelanceerd: 1) een onderhandelingsprocedure via de free market voor de periodieke schoonmaak van ramen in de gebouwen van de Raad van State, en 2) een open aanbesteding voor de levering en huur met periodieke omwisseling van hygiënische containers. Voorts kon een daling worden vastgesteld van het aantal te versturen poststukken en kende het verbruik van kantoomateriaal en papier een lichte daling. De beleidsoptie van de Eerste Voorzitter om op de post opleidingen niet te bezuinigen, kon ook in 2016 worden gerealiseerd (Zie hierboven punt A.1.2. b) en A.2.2. b)).

Voor de ICT-uitgaven (werking en investeringen) heeft de Raad van State acht dossiers ingediend bij het ICT-monitoringcomité. Dit comité gaat na of er tussen de verschillende federale overheidsdiensten synergiën te vinden zijn in hun ICT aankopen. Aangezien de Raad van State actief op zoek gaat naar mogelijke raamcontracten (onder meer van de FOD Justitie, de vzw Smals en FOR CMS), hebben alle dossiers een gunstig advies gekregen van dit comité:

- de bijzondere samenwerkingsmodaliteiten tussen de Raad van State en E-gov met betrekking tot de prestaties van 1 medewerker van de vzw Smals die via E-gov gedurende 66 werkdagen (7,60 uren per dag) de ICT-dienst van de Raad van State zal ondersteunen (zowel in 2016 als in 2017) (44.126 euro);
- de levering van 27 laptops, 100 desktops en 144 schermen (127.566 euro);
- de bijkomende support (1 jaar) op de antimalware software van Kaspersky (10.599 euro);

- abonnement op Jurisquare dat elektronische toegang verleent tot de tijdschriften en boeken van de uitgeverijen Anthemis, Die Keure, Intersentia, Vanden Broele, Roularta Media Group en Politeia (8.155 euro jaarlijks)
- twee leveringen van inktcartouches voor een totaalbedrag van 40.000 euro;
- de levering van 7 laptops en 18 desktops (15.508 euro);
- de levering van filemaker 14 software licenties met gebruiksrecht van 1 jaar (8.155 euro);
- de (jaarlijkse) verlenging van de service support van Oracle (8.195 euro).

Wat betreft de werkingskosten ICT: zoals onder punt B.1.1. vermeld, vond tijdens de begrotingscontrole 2016 een herverdeling plaats tussen de basisallocaties 13.59.02.121101 (gewone werkingskosten) en 13.59.02.121104 (werkingskosten ICT) voor een bedrag van 40.000 euro. In 2016 is de ICT-dienst van start gegaan met een migratie op de werkposten van alle medewerkers van de Raad van State, zowel van het besturingssysteem Windows XP naar Windows 7 als van de Email/client software Eudora naar Thunderbird. Beide migraties konden niet worden uitgesteld doordat Windows XP geen nieuwe software meer ondersteunt en Eudora zelfs niet meer ontwikkeld wordt. Aangezien deze migraties op korte termijn dienen te worden uitgevoerd en om te vermijden dat er voor een langere termijn in een gemengde ICT-omgeving dient te worden gewerkt, werd een beroep gedaan op een externe medewerker van de vzw Smals.

In afwachting van een definitief uitsluitsel over de toekomstige huisvesting van de Raad van State werden op de post gewone investeringen alleen deze uitgaven gedaan die ofwel betrekking hadden op de historische gebouwen (aankoop ergonomische kantoorstoelen voor de zittingszaal van de afdeling wetgeving/ inrichting bijkomende zittingszaal voor de afdeling bestuursrechtspraak) ofwel onmogelijk konden worden uitgesteld (vervanging van defect kantoomateriaal). In de uitvoering van de begroting 2016 heeft deze post bovendien gefungeerd als buffer om mogelijke herverdelingen van kredieten te kunnen doorvoeren.

C. Infrastructuur

De kantoren van de Raad van State liggen momenteel verspreid over 6 gebouwen:

- Gebouw Wetenschapsstraat 33 (W33): 1.845 m² nuttige oppervlakte (394 m² kelderverdieping);
- Gebouw Wetenschapsstraat 35 (W35): 836 m² nuttige oppervlakte (211 m² kelderverdieping);
- Middengebouw (MG): 1.166 m² nuttige oppervlakte (261 m² kelderverdieping);
- Gebouw Jacques de Lalaingstraat (JDL): 3.561 m² nuttige oppervlakte (1.816 m² kelderverdieping);
- Gebouw Aarlenstraat 94 (AAR 94): 3.768 m² nuttige oppervlakte (232 m² kelderverdieping);
- Gebouw Wetenschapsstraat 37 (W37): 3.494 m² nuttige oppervlakte (20 gehuurde parkings op verdieping -3).

Behalve het gebouw W37 zijn alle gebouwen in staatseigendom. Het huurcontract W37 loopt af op 31 mei 2017 (verlengbaar tot uiterlijk 30 november 2017) tegen een huurprijs van 200 €/m² en een bezetterprijs van 45 €/m². Afhankelijk van het energieverbruik komt de huidige bezetterprijs voor de Raad van State neer op 300.000 €.

Ter uitvoering van het beleidsplan van de Eerste Voorzitter (punt I.1.3. “De infrastructuur rationaliseren”) werd in het activiteitenverslag 2013-2014 al verwezen naar het overleg dat in 2014 plaatsvond tussen de Regie der Gebouwen en de Raad van State. Dit overleg heeft geleid tot de volgende beleidsopties die in de periode 2015-2017 in de praktijk dienen te worden gebracht:

- aangezien de historische gebouwen W33 en 35 definitief aan de Raad van State worden toegewezen, kunnen de geplande renovatiewerken aan deze gebouwen niet langer uitgesteld worden (zolang er onduidelijkheid bestaat over de bestemming van de gebouwen JDL, AAR en MG, zullen in deze gebouwen alleen de hoogstnoodzakelijke infrastructuurwerken worden uitgevoerd);
- een rationeel beheer van de infrastructuur houdt in dat op basis van een behoeftestudie de nodige vloeroppervlakte wordt bepaald; afhankelijk van deze verkregen oppervlakte kan vervolgens worden bepaald welke gebouwen aan de Raad van State kunnen worden toegewezen; als uitgangspunt bij deze keuze wordt het criterium in acht genomen dat deze gebouwen, omwille van een efficiënt

beheer en de veiligheid, één aaneensluitend geheel vormen met de historische gebouwen.

Naast een kwaliteitsvolle huisvesting aanbieden aan zijn medewerkers tegen budgettair verantwoorde prijzen, maakt de veiligheid in de gebouwen integraal deel uit van een goed beheer van de infrastructuur. In 2016 werd hier bijzondere aandacht aan besteed.

C.1. Renovatiewerken in de historische gebouwen

In de loop van 2016 werden de volgende werken uitgevoerd:

- de installatie van twee nieuwe verwarmingsketels in het gebouw W35: de uitvoering van deze werken (december 2015/januari 2016 en november 2016 voor een bedrag van 97.452,94 € ten laste van de Regie der Gebouwen) heeft bijgedragen tot aanzienlijke energiebesparingen;
- het schilderen van zowel de ingang als de erehal van het gebouw W33: in de loop van de maanden mei en juni 2016 zijn deze schilderwerken uitgevoerd in het gebouw Wetenschapsstraat 33 (58.786,94 € ten laste van de kredieten van de Regie der Gebouwen)
- het onderhoud en de herstelling van het parket in het gebouw W33: in opdracht van de Regie der Gebouwen zijn in juni 2016 onderhouds- en herstellingswerken uitgevoerd aan het parket op de eerste verdieping van het gebouw Wetenschapsstraat 33 (36.016,46 euro ten laste van de Regie der Gebouwen);
- de vervanging van de verwarmingsketel in de conciërgerie W35: in opdracht van de Regie der Gebouwen werd de defecte verwarmingsketel in de woning van de huisbewaarder vervangen (10.144,60 euro ten laste van de kredieten van de Regie der Gebouwen);
- de inrichting van een bijkomende zittingszaal in het gebouw W35 (ten laste van de kredieten van de Raad van State) om het beheer van de zittingszalen voor de afdeling bestuursrechtspraak vlotter te laten verlopen.

Zoals in 2015, heeft de Regie der Gebouwen in 2016 een aanzienlijke inspanning geleverd om de renovatie van de historische gebouwen in te zetten. Op 1 augustus 2016 heeft de Minister belast met de Regie der Gebouwen de geplande renovatie van de achtergevel van het gebouw W33 goedgekeurd (geraamd bedrag 1.250.000 euro). Als deze renovatie metterdaad in 2017 wordt uitgevoerd, zullen de doelstellingen van het beleidsplan van de Eerste Voorzitter inzake de historische gebouwen grotendeels zijn bereikt.

C.2. Huisvestingsdossiers

In 2015 heeft de Raad van State bij de Regie der Gebouwen een behoeftestudie ingediend, zoals deze werd goedgekeurd door de Inspectie van Financiën geaccrediteerd bij de FOD Binnenlandse Zaken. Naast een totale oppervlaktebehoefte van 11.263 m² heeft de Inspectie van Financiën zich eveneens akkoord verklaard met de uitgangspunten dat de officiële hoofdzetel van de Raad van State gevestigd blijft in het gebouw W33 en dat de openbare zittingen van de afdeling bestuursrechtspraak blijven plaatsvinden in het gebouw W35.

Op 7 september 2016 werd bij de Regie der Gebouwen geïnformeerd naar een stand van zaken in enkele huisvestingsdossiers van de Raad van State. Vooreerst werd gewezen op de efficiëntiewinsten die de Raad van State zou kunnen realiseren door een verhuizing van de gebouwen Aarlenstraat 92, Jacques de Lalaingstraat 2 en Wetenschapsstraat 37 naar één gebouw, aansluitend aan de historische gebouwen Wetenschapsstraat 33 en 35. Aan de Regie der Gebouwen werd gevraagd de contractbesprekingen over de verlenging van de huur van het gebouw Wetenschapsstraat 37 aan te grijpen om in 2017 definitief uitsluitel te geven over de definitieve huisvesting van de Raad van State.

C.3. Veiligheid

Afhankelijk van het dreigingsniveau werden in de loop van 2016 specifieke veiligheidsmaatregelen genomen. Om het toegangsbeheer adequaat te kunnen afstemmen op het dreigingsniveau, heeft de Raad van State in 2016 onder meer de volgende werken laten uitvoeren (29.500 euro ten laste van de kredieten van de Raad van State):

- Gebouw Aarlenstraat (voetgangersingang): het automatisch rolhek werd hersteld en treedt op werkdagen in werking van 22.00 uur tot 06.00 uur (permanent in het weekend); deze instellingen kunnen worden aangepast aan het dreigingsniveau;
- Gebouw W33/35 (blauw hek): het blauwe hek tussen de gebouwen Wetenschapsstraat 33 en 35 werd geautomatiseerd, om veiligheidsredenen kunnen alleen deze medewerkers die ofwel kantoor houden in het gebouw W35 ofwel op regelmatige wijze toegang dienen te hebben tot dit gebouw en zijn zittingszalen, gebruik maken van deze ingang;
- Gebouw W35: op de tweede verdieping van het gebouw W35 werd de toegangsdeur die onder meer leidt naar de zittingszalen, voorzien van een badgelezer. Deze maatregel past in de bestrijding van het risico op insluiting via het publiek toegankelijke gebouw W35. Om dezelfde reden vond een verhuizing plaats van de dienst verzending naar een lokaal buiten de publiek toegankelijke perimeter;

- Gebouw Aarlenstraat (ingang garage): de buitenste garagepoort werd hersteld en geautomatiseerd (volgens dezelfde regeling als de voetgangersingang);
- Gebouw Aarlenstraat 102 (leegstaand gebouw): om de kansen op insluipingen te beperken, heeft de Raad van State aan de Regie der Gebouwen gevraagd het aan de gebouwen van de Raad van State aanpalend (leegstaand) gebouw Aarlenstraat 102 volledig te laten afsluiten voor het publiek (de werken werden in september 2016 voltooid).

In 2016 werd een risicoanalyse uitgevoerd van de toegang tot en het verblijf in het publiek toegankelijke gebouw W35. Deze analyse werd uitgevoerd door de preventieadviseur van de Raad van State die hiervoor een beroep heeft gedaan op de expertise van de commissaris en tevens technopreventief preventieadviseur bij de politiezone Montgomery. Het verslag zal in 2017 aan de korpsoversten van de Raad van State worden aangeboden. Door de verhoogde terreurdreiging sinds 22 maart 2016 werden evenwel zowel in het gebouw W35 als in de andere gebouwen al specifieke veiligheidsmaatregelen genomen: bij de minste dreiging wordt de ingang van het gebouw JDL afgesloten en geldt er een verscherpt toezicht aan de recepties van de gebouwen Aarlenstraat en Wetenschapsstraat 33. In het publieke gebouw Wetenschapsstraat 35 geldt dit verscherpt toezicht permanent.

D. Evenementen

D.1. Seminarie

Op 11 december 2015 heeft de Raad van State in samenwerking met ACA-Europe een seminarie georganiseerd over “Betere regelgeving door slimmere advisering – ‘Best practices’ inzake regelgevingsadviesing in Europa”. Het eindrapport en de nationale rapporten kunnen geraadpleegd worden op de website www.aca-europe.eu.

D.2. Pleitwedstrijd

Op 15 april 2016 heeft in de zittingszalen van de afdeling bestuursrechtspraak (gebouw W35) een pleitwedstrijd (grondwettelijk recht) plaatsgevonden. Het initiatief voor deze wedstrijd ging uit van de studenten publiek recht aan de Belgische rechtsfaculteiten, onder leiding van prof. S. Van Drooghenbroeck, assessor bij de afdeling Wetgeving.

D.3. Bezoek Z.M. de Koning

Op 16 juni 2016 heeft het Staatshoofd in de voormiddag een werkbezoek gebracht aan de Raad van State. Het werkbezoek vond plaats in de plechtige zittingszaal van het gebouw Wetenschapsstraat 33. Na het werkbezoek heeft Z.M. de Koning tijdens een receptie de kamervoorzitters, de eerste auditeurs-afdelingshoofden en de diensthoofden van het administratief personeel ontmoet.

D.4. Open monumentendag

Op 17 en 18 september 2016 vonden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de Open Monumentendagen plaats, met als thema “Stijlen Gerecycleerd”. Op 18 september opende de Raad van State van 10.00 tot 17.00 uur de deuren van het gebouw Wetenschapsstraat 33 voor het publiek. In totaal kwamen 934 bezoekers een kijkje nemen in dit historisch gebouw, waarvoor onze medewerkers 44 geleide bezoeken hebben georganiseerd.